Teoilla tuloksiin

Sisäisen turvallisuuden ohjelman tulokset

SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET

Sisäministeriö
KUVAILULEHTI

Julkaisun päivämäärä / 28.10.2014

Tekijät / Sisäisen turvallisuuden sihteeristö, Sisäministeriö

Julkaisun laji / Raportti

Toimeksiantaja / Valtioneuvoston periaatepäätös 14.6.2012

Toimielimen asettamispäivä / 14.6.2012

Julkaisun nimi / Teoilla tuloksiin - Sisäisen turvallisuuden ohjelman vuosiraportti 2014

Julkaisun osat / Tiivistelmä, raportti, tunnusluvut, liite

Tiivistelmä
Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen kolmannesta sisäisen turvallisuuden ohjelmasta 14.6.2012. Ohjelmassa päätetyt toimenpiteet toimeenpannaan osana eri hallinnon-alojen toiminnan ja talouden suunnittelua, paikallista turvallisuussuunnittelua sekä yhteistyössä järjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa. Ohjelman toimeenpanosta raportoidaan vuosittain. Tämä on järjestyksessään toinen raportti ohjelman toimeenpanosta. Raportointi perustuu toimenpiteistä vastuussa olevien toimittamiin tietoihin. Raportti on ennen julkaisua käsitelty sisäisen turvallisuuden ohjelman ohjausryhmässä ja sisäisen turvallisuuden ministeriryhmässä.

Sisäisen turvallisuuden ohjelmaan sisältyy 64 toimen-pidettä. Näistä toimenpiteistä 25 on toimeenpantu ja 33:n toimeenpano on käynnissä. Ohjelman toimenpiteistä kuusi ei ole toteutunut. Näistä kolmen osalta on todettu, että eri syistä johtuen niitä ei ole tarkoituksen-mukaista toteuttaa. Toimenpiteiden toimeenpanon tilanne on esitetty yksityiskohtaisemmin raportin liitteessä.

Raportissa on kuvattu, kuinka sisäisen turvallisuuden ohjelma on vaikuttanut arjen turvallisuuteen ja nostettu esiin joitakin ohjelman tärkeimpiä osa-alueita. Raportissa on esitetty, kuinka ohjelmassa asetetut tavoitteet on saavutettu tuoden esille sekä onnistumiset että jatkossa kehittämistä vaativat asiat. Raportti sisältää lisäksi tiedot sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätettyjen tunnus-lukujen kehityksestä.

Avainsanat
sisäinen turvallisuus, turvallisuuden parantaminen, yhteistyö, poikkihallinnollisuus, turvallisuus, rikokset

Sarjan nimi ja numero / Sisäasiainministeriön julkaisu 32/2014

ISSN / 2341-8524

ISBN / 978-952-324-001-8

Kokonaissivumäärä / 88

Kieli / Suomi

Hinta / 25 € + alv

Luottamuksellisuus / Julkinen

Jakaja / Sisäministeriö

Kustantaja / Sisäministeriö

Inrikesministeriet
PRESENTATIONSBLAD

Utgivningsdatum / 28.10.2014

Författare / Sekretariatet för den inre säkerheten

Typ av publikation / Rapport

Uppdragsgivare / Statsrådets principbeslut 14.6.2012

Datum för tillsättandet av organet / 14.6.2012

Publikation (även den finska titeln) / Resultat från handlingar - årsrapport för programmet för den inre säkerheten

Publikationens delar / Abstrakt, rapport, nyckeltal, bilaga

Referat
Statsrådet fattade ett principbeslut om programmet för den inre säkerheten den 14 juni 2012. Enligt beslutet skade åtgärder som det beslutats om i programmet vidtas som ett led i verksamhets- och ekonomiplaneringen inom de olika förvaltningsområdena, den lokala säkerhetsplaneringen samt i samarbete med organisationer och näringslivet. En rapport om genomförandet av programmet ska utarbetas årligen. Denna rapport är i ordningen den andra årsrapporten. Rapporteringen baserar sig på uppgifter som de som ansvarar för åtgärderna lämnat. Rapporten har före publikation behandlats i styrningsgruppen för programmet för den inre säkerheten samt i ministergruppen för den inre säkerheten.

Programmet för den inre säkerheten innehåller 64 åtgärder. Av dessa åtgärder har 25 verkställts och verkställandet av 33 åtgärder pågår. Sex av programmets åtgärder har inte förverkligats. Tre av dessa har konstaterats vara sådana att det på grund av olika skäl inte är ändamålsenligt att verkställa dem. Läget av verkställandet av åtgärderna presenteras noggrannare i bilagan till rapporten.

Rapporten beskriver hur programmet för den inre säkerheten har påverkat säkerheten i vardagen. Rapporten lyfter fram några av programmets viktigaste områden. Rapporten presenterar hur programmets mål har uppnåtts med en beskrivning av såväl framgångar som saker som behöver utvecklas framöver. Rapporten innehåller också uppgifterna om utvecklingen i de nyckeltal som har beslutats om i programmet.

Nyckelord
inre säkerhet, förbättrande av säkerheten, samarbete, förvaltningsövergripande, säkerhet, olyckor, brott

Seriens namn och nummer / Inrikesministeriets publikation 32/2014

ISSN / 2341-8524

ISBN / 978-952-324-001-8

Sidoantal / 88

Språk / Finska

Pris / 25 € + moms

Sekretessgrad / Offentlig

Distribution / Inrikesministeriet

Förläggare/utgivare / Inrikesministeriet

Tiivistelmä

Hallitusohjelmassa 2011 päätettiin, että tulee laatia sisäisen turvallisuuden ohjelma. Siinä tuli päättää toimista, joilla ennalta ehkäistään ja ratkaistaan arjen turvallisuuden suurimmat ongelmat ja asiat, jotka heikentävät ihmisten turvallisuuden tunnetta. Sisäisen turvallisuuden ohjelma sisältää 15 osa-aluetta, jotka määriteltiin yhteistyössä eri ministeriöiden kanssa, sekä 64 toimenpidettä, joilla arjen turvallisuutta lisätään. Päätettyjen toimenpiteiden toimeenpanoon ovat osallistuneet eri viranomaiset, järjestöt ja elinkeinoelämä. Ohjelman toimeenpanoa on johtanut sisäisen turvallisuuden ministerityöryhmä.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanosta ja tuloksista tulee raportoida vuosittain. Vuosiraportti 2014 on nimeltään Teoilla tuloksiin. Raportti on käsitelty sisäisen turvallisuuden ohjelman ohjausryhmässä ja sisäisen turvallisuuden ministeriryhmässä. Toimenpiteitä koskevat tiedot (liite 1) perustuvat toimenpiteistä vastuussa olevien tahojen tietoihin. Raporttia täydentää Arjen turvaajat -raportti (sisäministeriön julkaisu 27/2014) jossa on kuvattu järjestöjen toimintaa sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden edistämiseksi.

RAPORTTI SISÄLTÄÄ SEURAAVAT TIEDOT:

Paremmin kuin ennen – luvussa on kuvattu, miten sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätetty toiminta on vaikuttanut ihmisten turvallisuuteen ja mahdollisuuksiin parantaa arjen turvallisuutta. Tähän on tultu – luvussa esitetään arviot siitä, miten ohjelman osa-alueille asetetut tavoitteet on saavutettu. Arvioinnissa on käytetty yksittäistä toimenpidettä laajempaa näkökulmaa. Kunkin osa-alueen kohdalla esitetään onnistumisia ja toimintaa, jota tulisi kehittää edelleen. Raportti sisältää lisäksi tiedot sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätettyjen tunnuslukujen kehityksestä. Liitteessä 1 on tiedot ohjelmassa päätettyjen toimenpiteiden toimeenpanosta.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpiteistä pääosa on toteutunut tai käynnissä siten, kun valtioneuvosto päätti. Kaikkiaan kuusi ohjelman yhteensä 64 toimenpiteestä ei ole toteutunut. Näistä kolmen osalta on todettu, että eri syistä johtuen toimenpidettä ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että sisäisen turvallisuuden ohjelma on toimeenpantu hyvin. Yksittäisten toimenpiteiden tuloksena on syntynyt toimintaa, joka on parantanut arjen turvallisuutta ja puuttunut sellaisiin turvallisuutta uhkaaviin ilmiöihin, joita yksittäisten toimijoiden olisi ollut vaikea ratkaista. Raportti antaa myös kokonaiskuvan siitä, millainen on arjen turvallisuustilanne ja haasteet Suomessa.

Referat

I regeringsprogrammet från 2011 beslutades det att det ska upprättas ett program för den inre säkerheten. Avsikten var att i programmet fatta beslut om åtgärder genom vilka man förebygger och löser de viktigaste problem och frågor i anslutning till säkerheten i vardagen som försämrar människornas trygghetskänsla. Programmet för den inre säkerheten omfattar 15 delområden, som fastställdes i samarbete mellan olika ministerier, och 64 åtgärder för att förbättra säkerheten i vardagen. Olika myndigheter, organisationer och näringslivet har deltagit i genomförandet av de fastslagna åtgärderna. Ministergruppen för den inre säkerheten har lett genomförandet av programmet.

En rapport om genomförandet av programmet för den inre säkerheten och om dess resultat ska utarbetas varje år. Årsrapporten 2014 har titeln "Teoilla tuloksiin" (Från handling till resultat). Rapporten har behandlats av styrgruppen för programmet för den inre säkerheten och ministergruppen för den inre säkerheten. Uppgifterna om åtgärder (bilaga 1) baserar sig på uppgifter som inhämtats hos de instanser som ansvarar för åtgärderna i fråga. Rapporten kompletteras av rapporten "Arjen turvaajat" (Vardagsbyggare, inrikesministeriets publikation 27/2014), som innehåller en beskrivning av den verksamhet som organisationerna bedrivit för att främja de mål och åtgärder som slagits fast i programmet för den inre säkerheten.

RAPPORTEN INNEHÅLLER FÖLJANDE UPPGIFTER:

I kapitlet "Parempi kuin ennen" (Bättre än förr) redogörs det för hur den verksamhet som överenskommits i programmet för den inre säkerheten har inverkat på människors säkerhet och deras möjligheter förbättra säkerheten i vardagen. Kapitlet "Tähän on tultu" (Hit har vi nått) innehåller en bedömning av hur väl de mål som uppställts för de olika delområdena i programmet har nåtts. I bedömningen har man tillämpat en infallsvinkel som omfattar mer än en åtgärd. För varje delområde presenteras både sådana åtgärder som har utfallit väl och sådant som kräver ytterligare utveckling. Rapporten innehåller dessutom uppgifter om hur de nyckeltal som fastställts i programmet för den inre säkerheten har utvecklats. I bilaga 1 finns uppgifter om genomförandet av åtgärderna i programmet.

Av åtgärderna i programmet för den inre säkerheten har största delen antingen genomförts eller inletts i enlighet med vad statsrådet beslutade. Endast sex av de sammanlagt 64 åtgärderna i programmet har inte genomförts. I fråga om tre av dem har man konstaterat att det av olika orsaker inte är ändamålsenligt att genomföra åtgärden.

Sammantaget kan man konstatera att genomförandet av programmet för den inre säkerheten har lyckats väl. Utifrån enstaka åtgärder har man lyckats utarbeta sådana funktioner som har förbättrat säkerheten i vardagen och ingripa i sådana fenomen som hotar säkerheten och som enstaka aktörer kunde ha haft svårt att åtgärda. I rapporten ges också en helhetsbild av hurudan säkerhetssituationen i vardagen är i Finland och vilka utmaningar som är förknippade med den.

Lukijalle

Vuonna 2011 tehdyssä hallitusohjelmassa asetettiin tavoitteeksi lisätä arjen turvallisuutta. Hallitusohjelman päätöksen mukaisesti arjen turvallisuuden kannalta tärkeimmät ongelmat tuli ratkaista ja lisätä ennalta ehkäisevää turvallisuustyötä. Arjen turvallisuuden tärkeimmiksi haasteiksi määriteltiin syrjäytymisen ja eriarvoisuuden lisääntyminen, jotka vaikuttavat ihmisten turvallisuuden tunteeseen ja vähentävät sosiaalista koheesiota. Näiden päätösten ja linjausten perusteella laadittiin sisäisen turvallisuuden ohjelma, josta valtioneuvosto teki periaatepäätöksen kesäkuussa 2012.

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on viisitoista osa-aluetta ja 64 konkreettista toimenpidettä. Toimenpiteet ovat pääsääntöisesti sellaisia, että niiden toimeenpano edellyttää yhteistyötä viranomaisten välillä ja järjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa. Toimenpiteiden keskeinen tavoite on ennalta ehkäistä ja estää rikoksia ja onnettomuuksia sekä edistää yhteiskunnan häiriötöntä toimintaa.

Tässä Teoilla tuloksiin -raportissa kuvataan, kuinka sisäisen turvallisuuden ohjelman mukainen toiminta on lisännyt arjen turvallisuutta. Raportin alussa on kuvattu muutamia ohjelman tärkeimpiä osa-alueita ja niiden toimintaa. Tämän jälkeen esitellään tiiviisti arvio tuloksista ohjelman viidellätoista osa-alueella, näiden parhaat onnistumiset sekä asiat, joihin tulisi kiinnittää huomiota jatkossa. Myös ohjelmassa päätettyjen tunnuslukujen kehitys on kuvattu raportissa. Liitteessä on kuvattu kaikkien 64 toimenpiteen tilanne liikennevaloja käyttäen.

Vuonna 2012 tehty valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden ohjelmasta on jatkoa kahdelle edelliselle, jotka tehtiin vuosina 2004 ja 2008. Ensimmäinen ohjelma keskittyi viranomaisten välisen yhteistyön kehittämiseen, toisessa ohjelmassa näkökulma laajeni viranomaistoimintaa laajemmaksi ja kolmas, nyt päättyvä ohjelma, käsittelee turvallisuutta yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Tätä raporttia täydentää raportti Arjen turvaajat. Järjestöt sisäisen turvallisuuden tekijöinä, jossa kuvataan järjestöjen toimintaa, joka on edistänyt sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätettyjen tavoitteiden saavuttamista.

Raportti on koottu sisäministeriössä sisäisen turvallisuuden sihteeristössä ja se on käsitelty poikkihallinnollisesti sisäisen turvallisuuden ohjelman ohjausryhmässä ja sisäisen turvallisuuden ministerityöryhmässä. Yksittäisiä toimenpiteitä koskevat tiedot liitteessä 1. perustuvat toimenpiteistä päävastuussa olevien tahojen toimittamiin tietoihin.

Sisäministeri

Päivi Räsänen

Sisällysluettelo

Kuvailulehti ... 3
Presentationsblad ... 4
Tiivistelmä ... 5
Referat ... 6
Lukijalle ... 7

1 PAREMMIN KUIN ENNEN ... 9
Kun valtio heräsi ... 10
Väkivaltaa voi vähentää ... 12
Ankkuri kiinnittyi Poriin ... 14
Kodinturvajoukkoja harvaan asutuille alueille? ... 16
Safkaa ja Salkkareita ... 18
Löytynyt: Rikoksen uhri ... 20
Menolippu Syyriaan ... 22

2 TÄHÄN ON TULTU ... 23
Lisätään turvallisuuden tunnetta ... 24
Varmistetaan turvallinen oppimisympäristö ... 26
Parannetaan julkisten tilojen turvallisuutta ja viihtyvyyttä ... 28
Varmistetaan työtään tekevien ihmisten turvallisuus ... 30
Lisätään liikkumisen turvallisuutta ... 32
Varmistetaan nuorille turvallinen kasvuympäristö ... 34
Varmistetaan turvallinen elämä iäkkäille ... 36
Vähennetään vakavaa väkivaltaa ja sen uhkaa ... 38
Ennaltaehkäistään perhesurmia ... 40
Parannetaan yritystoiminnan turvallisuutta ja yritysten häiriötöntä toimintaa ... 42
Vähennetään alkoholinkäytöstä johtuvia turvallisuusongelmia ... 44
Parannetaan rikoksen uhrin palveluja ja rikoksen tekijän tukea ... 46
Ennalta ehkäistään ääriajatteluun perustuvia väkivaltaisia tekoja ... 48
Varmistetaan vapaaehtoisten saatavuus turvallisuus- ja hälytystehtäviin ... 50
Alueellinen toimeenpano ... 51

LIITE 1 – TILANNE TOIMENPITEITTÄIN ... 52

SISÄISEN TURVALLISUUDEN KEHITYSTÄ KUVAAVAT TUNNUSLUVUT ... 82

1 Paremmin kuin ennen

Kun valtio heräsi

Vuosina 2011-2012 näytti pahalta. Lyhyen ajan sisällä tapahtui useita perhesurmia ja nuori tyttö joutui isänsä ja tämän kumppanin murhaamaksi. Huolestuttavan kehityksen pysäyttämiseksi oli pakko ryhtyä toimiin.

Vuonna 2011 kymmenen alle 15-vuotiasta lasta kuoli henkirikoksen uhrina. Vuonna 2012 henkirikoksen uhriksi joutui 12 lasta. Näissä tapauksissa, joista käytetään nimitystä perhesurma, tekijänä oli useimmiten perheen isä, joka surmasi tai yritti surmata koko perheensä. Surmat tapahtuivat eri puolilla Suomea, sekä kaupungeissa että maaseudulla, ja perheet näyttivät usein aivan tavallisilta suomalaisilta perheiltä. Samoihin aikoihin paljastui myös 8-vuotiaan Vilja Eerikan kuolema. Vaikka tyttö oli ollut lastensuojelun asiakkaana, hän kuoli pitkään jatkuneen väkivallan vuoksi; tänä vuonna lainvoiman saaneella tuomiolla tytön isä ja tämän puoliso tuomittiin muun muassa murhasta.

Valtavan paljon lapsiin kohdistunutta väkivaltaa niin kovin lyhyessä ajassa. Tammikuussa 2012 Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti, että perhesurmista ja niiden taustoista on saatava lisää tietoa, jotta surmia pystytään tehokkaammin ennalta estämään. Tärkein kysymys oli, olisivatko viranomaiset voineet toimia paremmin surmien estämiseksi?

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemän selvityksen johtopäätös oli, että osa perhesurmista olisi ehkä voitu estää, jos viranomaisten yhteistyö olisi toiminut paremmin. Viranomaiset kokevat usein, että lainsäädäntö estää järkevän yhteistyön. Yhteistyö vaatii tietojenvaihtoa, ja lainsäädäntö koetaan tältä osin haasteelliseksi.

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti, että mahdolliset lainsäädännön esteet tietojenvaihdolle tulee selvittää ja tarvittaessa tehdä ehdotukset tilanteen korjaamiseksi. Sisäministeriö poliisiosaston johdolla laaditun selvityksen pohjalta tehtiin useita lainsäädäntöesityksiä.

Terveydenhuollon henkilöstön ilmoitusvelvollisuutta lapsiin kohdistuvista väkivaltarikoksista esitettiin muutettavaksi niin, että jatkossa heidän tulee tehdä väkivalta-epäilystä ilmoitus poliisille lastensuojeluilmoituksen lisäksi samalla tavalla, kuin nyt toimitaan epäillyissä seksuaalirikostapauksissa. Tämä varmistaa sen, että asia tulee poliisin tietoon ja poliisi voi käynnistää tutkinnan nopeammin.

Lainsäädäntöä esitetään muutettavaksi niin, että viranomaisille ja näihin rinnastettaville muille tahoille annetaan oikeus antaa oma-aloitteisesti tietoa poliisille tilanteessa, jossa henki tai terveys on uhattuna. Aiemmin tämä on ollut mahdollista vain, jos poliisi on ensin osannut kysyä asiasta. Muutos edellyttää muutoksia yhteensä kymmeneen eri lakiin.

Lisäksi vauhtia sai myös MARAK, eli moniammatillinen riskienarviointi. Englannista omaksutussa MARAK-mallissa viranomaiset ja järjestöt laativat yhdessä riskiarvioinnin perhe- ja lähisuhdeväkivaltatilanteissa. Poliisin tiedossa on paljon perheväkivaltatapauksia, ja on tärkeää pystyä tunnistamaan ne, joissa on suurin riski väkivalta kärjistymisestä jopa henkirikokseksi. MARAK- toiminta käynnistyi pilottikokeiluina, mutta vuodesta 2014 lähtien siitä tulee pysyvää toimintaa, jonka valtakunnallisesta ohjauksesta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö. MARAK-toimintamalli on tällä hetkellä käytössä 16 paikkakunnalla ja tavoitteena on laajentaa sitä edelleen valtakunnalliseksi.

Väkivaltaa voi vähentää

Niin kauan, kun nuorten miesten nakkikioskitappeluita pidetään siirtymäriitteinä aikuisuuteen, väkivalta pysyy suomalaisten arjen turvallisuuden suurena huolena. Toiset ovat suuremmassa riskissä kuin toiset: tilastollisesti katsoen väkivalta kasaantuu harvoille. Väkivallan vähentämisessä on onneksi onnistuttu viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaiseman henkirikoskatsauksen mukaan henkirikosten määrä on vähentynyt viime vuosien aikana. Tästä huolimatta Suomessa tehdään kuudenneksi eniten henkirikoksia, kun verrokkiryhmänä ovat Euroopan unionin maat. Korkea henkirikostaso heijastuu myös naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on esittänyt, että jos suomalaisesta henkirikollisuudesta otettaisiin pois ne, joissa alkoholi on mukana, väkivaltaisesti kuolleiden määrä Suomessa olisi Ruotsin tasolla eli noin puolet nykyisestä.

Alkoholisidonnaisen väkivallan määrä on suuri, mutta kaikki väkivalta ei liity siihen. Esimerkiksi Porissa julkisella paikalla tehdyistä pahoinpitelyistä suuri osa tehtiin humalassa, Helsingissä taas alkoholi oli osallisena vähemmistössä tapauksista. Väkivalta voi olla myös suunnitelmallista; elämäntapa tai keino päästä tavoitteisiin.

Väkivalta kasaantuu. Noin 90 prosenttia suomalaisista ei koe koskaan väkivaltaa, ja noin yksi prosentti kokee yli puolet kaikista väkivallan teoista. Väkivallan uhrit ja tekijät

ovat usein samoja henkilöitä. Nuoret miehet ovat yliedustettuina niin väkivallan tekijöinä kuin uhreinakin. Heitä ei kuitenkaan usein pidetä uhreina. Tämä johtuu siitä, että he eivät itsekään pidä itseään uhreina, "turpiin saaminen ja vetäminen" koetaan usein kuuluvan nuoren miehen elämään ja miehen on opittava puolustamaan itseään.

Pojat on poikia?

Väkivalta koskettaa meitä kaikkia, ja me kaikki vaikutamme siihen, miten väkivaltaa hyväksytään. Voimme ajatella, että väkivallan käyttäminen voi olla joskus perusteltua. Esimerkiksi lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa pidettiin vielä jokin aika sitten yleisesti kasvatuskeinona. Väkivalta voidaan kokea "toisten" ongelmaksi, jota ei haluta nähdä. Väkivaltaa ei tällöin tunnisteta silloinkaan, kun sitä on lähipiirissä. Tällöin uhri jää yksin ja väkivallasta tulee tabu, josta ei saa puhua. Voimme myös kannatella ja antaa tilaa väkivallalle omalla käytöksellämme ja asenteillamme.

Pojat ovat poikia-ajattelu, tai "ole mies ja puolusta itseäsi" ovat tyypillisiä asenteita, jotka vahvistavat väkivaltaa.

Suuren huomion saa väkivalta, joka kohdistuu sattumanvaraisesti yksittäisiin henkilöihin. Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteena oli lisätä keinoja tällaisen väkivallan uhan vähentämiseksi. Poliisi on ottanut käyttöön Helsingissä ja Oulussa uhka-arviointityökalun. Työkalu toimii niin, että kun poliisi saa tiedon henkilöstä, jonka pelätään kohdistavan väkivaltaa muihin ihmisiin, tekee sekä poliisi että terveydenhuollon ammattilainen henkilöstä uhka-arvion. Jos arvio osoittaa, että henkilö voi erittäin todennäköisesti tehdä vakavan väkivaltaisen teon, ohjataan hänet suoraan ohi jonojen tarvittavien palvelujen piiriin. Nämä ovat usein mielenterveyspalveluja. Jo tähän mennessä poliisi on pystynyt uhka-arvion avulla puuttumaan tapauksiin, jotka olisivat jatkuessaan voineet johtaa vakavaan väkivaltaan.

Aggredi vähentää väkivallan uusintaa

Järjestöt ovat lisänneet palveluja väkivaltaisesti käyttäytyville henkilöille. Hyvä esimerkki tästä on Helsingissä toimiva Aggredi, jonka asiakkaina ovat kodin ulkopuolisen väkivallan tekijät. Aggredi ja poliisi tekevät tiivistä yhteistyötä, ja poliisi ohjaa asiakkaita Aggrediin. Aggredi on väkivallan asiantuntija, joka on jäsenenä Helsingin poliisin moniammatillisessa yhteistyöverkostossa.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen Aggredista tekemän arvioinnin perusteella ohjelman läpikäyneet uusivat väkivallantekoja huomattavasti harvemmin, kuin tarkastelujaksolla seuratut, jotka eivät osallistuneet ohjelmaan. Vain neljäsosa Aggredin asiakkaista tuomittiin seurantajaksolla väkivaltarikoksesta, kun muiden osalta kaksi kolmasosaa sai tuomion väkivaltarikoksesta.

Vankila ei tee kunnolliseksi

Väkivalta vähenee, jos väkivallan tekijöitä on vähemmän. Vankilaan on varsin harvoin paikka, jossa vanki pääsee irti väkivallasta. Vankilahierarkia voi päinvastoin jopa vaikuttaa vankiin niin, että väkivalta on toimiva keino saada asemaa yhteisössä. Tästä syystä tarvitaan palveluja, joissa väkivallan tekijää autetaan irti väkivallasta. Esimerkkeinä tästä on Espoon Lyömätön linja ja Aggredi, joissa kummassakin tavoitteena on muuttaa väkivallan tekijän käyttäytymistä. Väkivallan tekijöille suunnattuja tukipalveluja tarvitaan lisää, jotta väkivallan tekijöiden määrä vähenee.

Huomiota väkivaltaisiin naisiin

Myös naiset ovat väkivaltaisia ja miehet voivat olla uhreja. Poliisin tilastot sekä kotimainen että ulkomaalainen tutkimus osoittavat, että väkivaltaa tekevät myös naiset. Pääosa perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreina kuolleista on naisia. Sen sijaan törkeitä pahoinpitelyjä tai henkirikosten yrityksiä tekevät naiset lähes yhtä paljon kuin miehet. Tutkimusten mukaan äidit kohdistavat lapsiin yhtä paljon väkivaltaa kuin isät. Naisten tekemä väkivalta jää usein piiloon, sillä miehellä on suuri kynnys ilmoittaa väkivallasta poliisille. Yhä edelleen ajatellaan, että mies on heikko ja saamaton jos ei pysty puolustamaan itseään. Väkivaltaisille naisille on vain vähän palveluja tarjolla. Naisten tekemään väkivaltaan tulisi kiinnittää enemmän huomiota ja varmistaa riittävät tukipalvelut.

Ankkuri kiinnittyi PORIIN

Porissa oltiin vikkelästi liikkeellä, kun moniammatillisen toimintamallin hyödyt haistettiin seminaarin ansiosta. Muutaman kuukauden kuluttua poliisiasemalla oli koossa oma Ankkuri-tiimi, jonka startti on ollut vauhdikas.

Asiakastapaamisiin varatussa huoneessa harmaat nojatuolit on asetettu rinkiin pienen sohvapöydän ympärille. Viereisessä, pienehkössä toimistohuoneessa on viisi tietokonetta, viisi tuolia ja hyvä tunnelma. Porin poliisiasemalle on alkuvuoden 2014 aikana rakentunut esimerkillinen Ankkuri-tiimi, moniammatillinen joukko, johon kuuluvat poliisi, psykiatrinen sairaanhoitaja, sosiaalityöntekijä, ohjaaja sekä erityisnuorisotyöntekijä.

- Parasta on ollut huomata, kuinka laadukkaasti voimme auttaa asiakkaita, sanoo psykiatrinen sairaanhoitaja Teija Kunnari, jonka työpanos ryhmässä on 50-prosenttinen.

Porissa moniammatillisen toimintamallin hyötyihin havahduttiin syksyllä 2013, kun Ankkuria esiteltiin väkivallan ehkäisyyn keskittyneessä seminaarissa. Kaupungin johto ja poliisin päällystö löysivät yhteisen tahdon Ankkuri-tiimin kokoamiseen siten, että jo maaliskuussa 2014 ryhmä aloitti toimintansa.

Ankkuri-mallin tavoitteena on, että apua tarvitseva asiakas saa kaiken palvelun "yhdestä luukusta". Samalla käynnillä voidaan puuttua taloudellisiin, terveydellisiin, rikosprosessuaalisiin ja lastensuojelullisiin asioihin, kun jokaisen alan ammattilainen löytyy yhdestä osoitteesta. Samalla eri viranomaisten aistimista signaaleista saadaan koottua asiakkaan tilanteesta kokonaiskuva ja estettyä vakavampi oireilu.

- Aluksi pyrkimyksenämme oli ottaa käsittelyyn kaikki alaikäisten tekemät rikokset ja alueen lähisuhdeväkivaltatapaukset, kertoo vanhempi rikoskonstaapeli Marju Kujansivu.

Jo nyt tiimi on kuitenkin havahtunut siihen, ettei viiden hengen ryhmällä aivan jokaista tapausta ratkota. Niinpä ryhmän odotuksissa onkin saada esimiehiltään selkeä linjaus siitä, mitkä jutut Ankkuri-tiimin pöydälle jatkossa päätyvät. Selvää on, että kaikki alle 15-vuotiaiden tekemät rikolliset teot ryhmässä käsitellään, samoin kuin lähisuhdeväkivaltatapaukset, jossa osapuolten lapset ovat altistuneet tilanteelle.

Pieni teko, iso vyyhti

Alaikäisten kohdalla huomaa usein, että rikolliset teot itsessään eivät ole se todellinen ongelma, vaan oire jostain isommasta, summaa lastensuojeluun keskittyvä ohjaaja Marko Suhonen.

Suhonen muistelee erästäkin tapausta, jossa nuorten sinänsä mitättömästä näpistelytapauksesta aukesi varsinainen Pandoran lipas, yhden perheen ongelmavyyhti, jonka purkamista Ankkuri-tiimi jatkaa edelleen.

Ankkuri-mallin vahvuus on siinä, että sen käsiin päätyvät myös ne jutut, jotka muuten eivät "kuulu kenellekään", kuten vaikkapa alle 15-vuoden tekemät rikokset. Alle 15-vuotiaat kun eivät ole rikosoikeudellisessa vastuussa, eikä poliisin niukkoja tutkintaresursseja uhrata niihin välttämätöntä enempää. Ankkuri-tiimin voimin päästään etsimään apua nuoren tilanteeseen jo varhaisessa vaiheessa, kun teot vielä ovat vähäisiä.

Ankkurin etuna on myös nopea reagointi:

- Parisuhteessaan väkivaltaa kokenut saa välittömästi jotain apua, vaikka rikostutkinta ei heti käynnistyisikään. Eräällekin naiselle saimme heti järjestettyä paikan turvakotiin, kun hän oli lopulta tullut tekemään ilmoituksen pitkään jatkuneesta väkivallasta, kertoo sosiaalityöntekijä Sari Luoma.

Tiedot vaihtuvat ongelmitta

Porissa moniammatillisen työn alkuun päästi nopeasti osin vakiintuneen yhteistyön ansiosta. Sosiaalipäivystys on ollut poliisiasemalla jo kymmeniä vuosia, niinpä suurin osa Ankkuri-tiimistä tunsi toisensa entuudestaan. Ryhmä on itseohjautuva, ja työskentely on ollut ongelmatonta. Ankkuri-tiimiläiset vakuuttavat kuin yhdestä suusta, ettei johtamisessa synny ongelmaa, kun kaikki ovat oman alansa kokeneita ammattilaisia. Jokaisella on omassa organisaatiossaan omat esimiehensä ja jokainen tuntee erityisalansa kuin omat taskunsa.

Erityisesti perheiden pahoinvoinnista puhuttaessa on usein mainittu viranomaisten välisen tietojenvaihdon ongelmat. Asiaan on paneuduttu valtakunnallisella tasolla, mutta Ankkuri-tiimissä tieto vaihtuu yhteisten työtilojen ansiosta luontevasti. Mistään juoruamisesta ei kuitenkaan ole kysymys; tietoja asiakkaasta vaihdetaan vain sen verran, kuin on välttämätöntä. Tässäkin ammattilaiset luottavat aivan aiheellisesti itseensä ja arvostelukykyynsä. Konkareille on selvää, että asiakkaan etu ratkaisee.

Porin Ankkuri-malli on vauhdikkaan alun myötä mukautumassa kaupungin tarpeita vastaavaksi, kuten sen on tarkoituskin. Tiimissä ollaan kuitenkin valmiina mukauttamaan toimintaa edelleen, kun maailma muuttuu. Jotain Ankkuri-tiimin onnistuneesta startista kuitenkin kertoo se, että Porissa on jo ryhdytty visioimaan moniammatillisen työn laajentamista katuväkivallan ehkäisytyöhön.

"Rikolliset teot eivät ole se ongelma, vaan oire jostain isommasta."

Kodinturvajoukkoja harvaan asutuille alueille?

Turvallisuutta harvassa? -raportti sai mediassa ja eri foorumeilla poikkeuksellisen paljon palstatilaa ja näkyvyyttä. Kärkkäimmät kommentit keräsi raportissa esitetty näkemys, ettei turvallisuusviranomaisten määrän lisääminen ole ratkaisu tulevaisuuden haasteisiin. Pelko viranomaisten palvelujen kaikkoamisesta ja heikkenemisestä näkyi railakkaassa keskustelussa.

Savon Sanomien toimittajan ***Riitta Raatikaisen*** (SS 2.4.2014) mielestä sisäministeriö kehottaa harvaan asuttujen alueiden turvallisuuden tilanneraportissa ”maaseudun asukkaita ottamaan itse vastuuta omasta selviytymisestään” ja maalaa kuvan siitä, mihin tällainen toiminta johtaa ajan myötä. Artikkelinsa Raatikainen päättää seuraavasti: ”Pyydän kuitenkin palauttamaan maaseudulle kaikki ne ampuma-aseet, jotka olette viime vuosina keränneet valtion haltuun. Niitä tarvitaan kodinturvajoukoille”.

Suomen Sopimuspalokuntien Liiton toiminnanjohtaja ***Isto Kujala*** kirjoitti 11.5.2014 Turun Sanomien lukijakolumnin. Kujala pohti ministeri Räsäsen raporttiin kirjoittamien alkusanojen perusteella, että ”onko yhteiskunta nyt hyväksymässä sen, että harvaan asutun Suomen tilalle tulee peruspalveluton Suomi. Maa, jossa hyväksytään se, ettei yhteiskunnan turvallisuuspalveluja eikä muitakaan palveluja ole mahdollisuutta saada.”

Suomen poliisijärjestöjen Liiton puheenjohtaja ***Yrjö Suhonen*** puolestaan toteaa blogikirjoituksessaan 30.4.2014 seuraavasti: ”Nykyisellä poliisijohdolla näyttää olevan erinomainen vimma siirtää poliisilta tehtäviä pois. Jos jotain organisaatiolle jää, nekin pitää hoitaa joko alaa kokonaan osaamattomien toimesta tai sitten erilaisilla sekavirityksillä. Poliisijohto toteuttaa tässä maan poliittisen johdon asettamia tavoitteita. Nykyinen sisäministeri näyttää olevan vakuuttunut siitä, että tämä maa tulee toimeen nykyistä paljon vähäisemmällä poliisimäärällä. Tätä ajatusta tukee myös hiljattain julkaistu sm:n raportti harvaan asuttujen alueiden turvallisuudesta. Sehän kehottaa maaseudun väkeä ottamaan turvallisuuden ylläpidon omiin käsiinsä”.

Mielikuvien ja todellisuuden välillä voi olla suuri kuilu. Siksi Turvaa harvassa? -raportin yhdeksi työkaluksi tarjotaankin mittariston kehittämistä, jotta harvaan asuttujen alueiden turvallisuustilannetta voitaisiin verrata asukkaiden mielikuviin.

Turvaa harvassa -raportissa todetaan, että maaseutu koetaan hyväksi asuinympäristöksi. On kuitenkin kaksi asiaa, jotka vaikuttavat maaseudulla asuvien ihmisten turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen. Ensinnäkin, vuoden 2012 Poliisibarometrin mukaan 40 prosenttia väestöstä arvioi poliisin hälytys- ja valvontapalveluiden heikentyvän omalla alueellaan. Arviot kehityksestä ovat synkimmät haja-asutusalueilla. Ihmiset kokevat, että heitä ollaan jättämässä yksin. Toinen suuri huoli on nopean avun saaminen. Tuleeko poliisi, palokunta tai ambulanssi riittävän nopeasti silloin, kun apua tarvitaan?

Väestön ja palvelujen keskittyminen kasvukeskuksiin on lisääntynyt. Turvallisuusviranomaisia koskevia, suuria rakenteellisia muutoksia on tehty yksi toisensa jälkeen tavoitteena järkeistää ja tehostaa hallintoa. Keskeisiä muutoksia ovat olleet pelastustoimen kokoaminen 22 alueelliseen pelastuslaitokseen vuonna 2004 ja poliisilaitosten yhdistäminen. Kun poliisipiirejä vielä vuonna 1995 oli 229, on vuoden 2014 alusta lähtien poliisilaitoksia ollut 11. Rajavartiolaitos on lakkauttanut yksiköitään toiminnan painopisteen siirtyessä Kaakkois-Suomeen ja Puolustusvoimien rakenteita uudistetaan.

Harvaan asuttujen alueiden turvallisuusraportissa keinoksi turvallisuuden parantamiseen harvaan asutuilla alueilla suositetaan muun muassa viranomaisten välisen ja järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön lisäämistä, Arjen turvaa kunnissa -hankkeessa kehitetyn mallin levittämistä, kylien turvallisuustyön kehittämistä ja ihmisten omaehtoisen varautumisen vahvistamista. Lisäksi tulee huolehtia sopimuspalokuntien henkilöresursseista ja varautua sähkökatkoihin nykyistä tehokkaammin.

Turvallisuutta harvassa? Tilanneraportti turvallisuudesta harvaan asutuilla alueilla (SM julkaisu 6/2014) on ladattavissa sisäministeriön verkkosivuilta.

Arjen turvaa kunnissa -palkittu ohjelma pohjoisesta

Kunnille on asetettu 535 lakisääteistä tehtävää ja yli 900 niihin liittyvää velvoitetta. Erilaisten ohjelmien ja lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi jokaisessa Suomen kunnassa on kymmeniä erilaisia työryhmiä. Pohjoisen kunnissa kehitettiin Arjen turvaa kunnissa -toimintamalli, joka kokoaa toimijat yhteen ja edistää paikallisten resurssien tehokasta käyttöä. Arjen turvaa kunnissa -hankkeen pilottikunnat ovat Lapissa Kemijärvi, Pelkosenniemi, Posio ja Tornio sekä Koillismaalla Pudasjärvi.

Hankkeessa tiivistetään pilottikuntien, viranomaisten, järjestöjen ja elinkeinoelämän toimijoiden välistä yhteistyötä ja kannustetaan kuntalaisia vastuunottoon sekä omasta että lähipiirin hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Keskeistä toimintamallissa on olemassa olevien resurssien aiempaa tehokkaampi koordinointi ja hyödyntäminen sekä painopisteen siirtäminen korjaavasta työstä ehkäisevään työhön.

Euroopan julkishallinnon instituutti EIPA valitsi hankkeessa kehitettävän toimintamallin Euroopan parhaaksi Maastrichtissa marraskuussa 2013. Kilpailussa etsittiin parhaita käytäntöjä taloudellisen kriisin taltuttamiseksi ja siihen osallistui 230 toimintamallia 26 Euroopan maasta. EIPA:n arvioinnin mukaan hankkeessa kehitetty toimintamalli on huippu innovaatio, joka rikkoo julkishallinnon perinteistä siilomentaliteettia poikkihallinnollisella ja sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä.

Viranomaisyhteistyöllä nopeampaa apua

Pohjois-Karjalassa on kehitetty pelastustoimen ja rajavartiolaitoksen välistä yhteistyötä. Rajan läheisillä alueilla pelastustoimen tehtävissä vuonna 2013 ensimmäisenä partiona paikalla olikin 70-80 prosentissa tapauksista rajavartioston partio. Arvioiden mukaan partio oli paikalla keskimäärin 10-20 minuuttia nopeammin, kuin jos olisi odotettu pelastustoimen yksikköä. Yhteistyö on myös laajentanut viranomaisten osaamista ja ammattitaitoa.

Eduskunta hyväksyi syksyllä 2014 rajavartiolain muutoksen, jonka mukaan rajavartiomies voi yhteispartiossa poliisimiehen kanssa suorittaa välttämättömiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tehtäviä samoin valtuuksin kuin poliisi. Yhteispartioinnin tulee olla ennalta suunniteltua, tarkoituksenmukaista ja tehtävän hoitamisen tapahtua poliisin johdolla.

Nuorten turvatalolle hakeutuu ja ohjataan pääasiassa ihan tavallisista murrosikäisten kotiongelmista kärsiviä nuoria, mutta ovet ovat toki avoinna esimerkiksi seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä kokeneille.

Nuorten turvatalolla aikuinen on vieressä

SAFKAA JA SALKKAREITA

Vantaan Rekolassa, Peijaksen sairaalan kainalossa sijaitsee vanha kartano. Ajan patinoiman rakennuksen suojissa toimii Suomen Punaisen Ristin ylläpitämä Nuorten turvatalo.
Vantaalaisten ja lähikuntien nuorten turvasatama juhlii tänä vuonna 20-vuotista olemassaoloaan.
- Turvatalo-nimi ei ole paras mahdollinen, sillä välillä törmään mielikuvaan, että turvatalolle voisi tulla vain silmä mustana, sanoo vuodesta 2002 talolla työskennellyt Jukka Kokander.

Suurin osa taloon hakeutuvista tai ohjattavista nuorista painiskelee kuitenkin ihan tavallisten nuoruusiän ongelmien kanssa: kotona on syntynyt konflikti, sääntöjen noudattaminen tuottaa vaikeuksia tai kouluajasta suurin osa kuluu lintsatessa.
- Turvatalolla pyritään puhaltamaan peli poikki. Yhdessä nuoren ja hänen perheensä kanssa katsotaan, kuinka homma tästä jatkuu, Kokander kertoo.

Nuorten turvatalolla on yksi valtti ylitse muiden. Se on vapaaehtoisuus. Paitsi, että palkatun työntekijän kanssa työskentelee aina vapaaehtoistyöntekijä, myös nuorten oleskelu talossa perustuu vapaaehtoisuuteen. Pöytiin ei piirrellä, eikä paikkoja rikota.
- En muista, että meillä olisi juuri koskaan ollut ongelmia esimerkiksi järjestyksenpidon kanssa, muistelee koko turvatalon 20-vuotisen historian ajan talolla työskennellyt vapaaehtoistyöntekijä Sointu Silvola.

Seksiasiat askarruttavat

Turvatalo on auki joka päivä illasta aamuun, mutta päivystysluonteista apua on toki saatavissa kellon ympäri. Talon ollessa suljettuna nuoret viettävät aikaa koulussa ja kavereilla. Yhden nuoren oleskelu voi kestä muutamasta päivästä muutamaan kuukauteen, kunkin tilanteesta riippuen.

Turvatalon asiakkuus on nuorille ja perheille aina ilmaista. Vantaan kaupunki on yksi turvatalon toiminnan rahoittajista. Turvatalo on matalan kynnyksen paikka, joka parhaimmillaan säästää monelta kurjalta niin nuoren, perheen, kuin kunnankin.
- Kun vuosittain saamme tällä tavoin estettyä kahden nuoren huostaanoton, on toimintamme maksanut itsensä kaupungille takaisin ja kaikki estetyt tapaukset sen jälkeen

> “Kun vuosittain saamme estettyä kahden nuoren huostaanoton, on toimintamme maksanut itsensä kaupungille takaisin.”

ovat voittoa Vantaan kaupungille, Jukka Kokander kertoo.

Silvolan mielestä on toissijaista, mistä syistä turvatalolle hakeudutaan, jokaisen syy on kunkin elämäntilanteessa varmasti pätevä syy hakeutua ottamaan etäisyyttä kulloiseenkin elämäntilanteeseen. Sointu Silvolan tehtäviin vapaaehtoisena kuuluu ruuanlaitto, pyykinpesu ja tv:n katselu nuorten kanssa. Samalla jutellaan. Turvatalolla on huomattu, että Salatut elämät on erinomainen keskustelunherättäjä. Pimeässä tv-huoneessa, ilman katsekontaktia nuorten on helppo livauttaa omia kokemuksiaan sekaan, kun yhdessä kommentoidaan Salkkareiden teemoja, kuten konflikteja, seksuaalista suuntautumista ja kouluongelmia.

- Muutama vuosi sitten tuntui olevan suuri ongelma siitä, että nuoret tytöt tapasivat netissä miehen, joka pyys heitä riisuutumaan web-kameralle. Näillä kuvilla kiristämällä miehet onnistuivat kärttämään tyttöjä tapaamisiin tai niitä käytettiin koulukiusaamiseen, Kokander kertoo.
- Ilmeisesti kouluissa otetaan nykyään aika vakavasti se, mitä netistä löytyy ja asiasta puhutaan sen verran, että nuoret ovat valveutuneempia, Silvola vahvistaa.

Seksuaalisuus ja siihen liittyvät kysymykset näyttäytyvät turvatalolla muun muassa kulttuurieroina: maahanmuuttajavanhempien suomalaistunut tytär voi joutua pohtimaan, kuinka välttyä joutumasta naimisiin vanhempiensa kotimaassa asuvan vanhemman miehen kanssa.

Seksuaalista valinnanvapautta

Nuorten turvatalolle hakeudutaan harvoin pelkästään seksuaalisten tekojen vuoksi. Taustalla on usein ongelmien vyyhti, johon myös seksuaalisuuteen liittyvät, epämukavat kokemukset ovat voineet kietoutua.

Seksuaalisuus ja seksi hämmentävät nuoria edelleen. Netti on tuonut seksin tarjolle yhä nuoremmille. Silvola kertoo, että 12-vuotias saattaa kuvien perusteella tietää teknisesti paljon sellaisia seksiin liittyviä asioita, joita ei ymmärrä. 13-vuotias voi pohtia, mitä se on se anaaliseksi, jota hänen 15-vuotias poikaystävänsä ehdottaa.

- Silloin tekisi mieli sanoa, että sun ei tarvitsisi edes tietää tuota sanaa, Silvola toteaa.

Toinen kysymys on nuorten välinen seurustelu. Kun aikuismaisesti pukeutuvat 14-vuotiaat taluttavat esiin 18–19-vuotiaan poikaystävänsä, joutuu turvatalon työntekijä olemaan kieli keskellä suuta. Jukka Kokander antaa esimerkin käytävästä keskustelusta:

- Kuules 19-vuotias Janne, vaikka olisit kuinka rakastunut tuohon 14-vuotiaaseen Tiinan, niin tiedätkös, mitä mieltä Suomen laki on tuosta teidän hommasta?

Nuoret eivät useinkaan miellä, että vapaaehtoisessa seurustelussa 16-vuoden suojaikäraja olisi mikään kynnyskysymys, vaan se koetaan satunnaissuhteita rajaavaksi.

Kysymyksiä voi olla myös nuorten vanhemmilla; joskus kymmenen minuutin keskustelu huolestuneen vanhemman ja turvatalon työntekijän välillä riittää poistamaan suuren huolen. Tai uni.

- Useimmilla tänne tulevilla nuorilla on unirytmi aivan sekaisin. Jo parin yön säännöllinen yöuni ilman älypuhelimen virikkeitä auttaa näkemään tilanteen uusin silmin ja solmut aukeavat, Silvola hymyilee.

RIGHT TO CHOOSE.FI

LOPPU SEKSUAALISELLE HÄIRINNÄLLE JA VÄKIVALLALLE

YHTEISTYÖKUMPPANINA SPR:
Right to Choose -hanke voimauttaa valitsemaan itse

Sisäministeriö koordinoima, seksuaalista väkivaltaa ja häirintää vastaan suunnattu Right to Choose -hanke käynnistyi tänä vuonna ja jatkuu vuoden 2015 ajan Tasavallan presidentin Sauli Niinistön suojeluksessa. Euroopan Unionin Progress-rahoituksella rahoitetun hankkeen kohderyhmänä ovat 15–25-vuotiaat naiset.

Hankkeen nettisivut on julkaistu osoitteessa choose.fi ja niiltä löytyy tietoa oikeuksista määrätä itse omasta seksuaalisuudestaan ja sopivaisuuden rajoista, sekä neuvoja ja auttajien yhteystietoja. Sivuilta löytyy myös lajissaan innovatiivinen ja kansainvälistä kiinnostusta herättänyt, rikosprosessia kuvaava peli.

Hankkeessa julkaistaan neljä lyhytelokuvaa vuonna 2015 ja tuolloin käynnistyy myös seminaarikiertue, joka on suunnattu toisen asteen oppilaitosten oppilaille. Right to Choose näkyy myös muun muassa sosiaalisessa mediassa, sekä yhteistyönä Cosmopolitan-lehden kanssa ja lehden sivuilla.

www.choose.fi

www.righttochoose.fi/rikosilmoituspeli

Löytynyt:
Rikoksen uhri

Kun Jussi lyö, kovin moni on kiinnostunut siitä, miksi Jussi lyö ja etenkin, että Jussille taatusti tulee seurauksia teostaan. Sen sijaan Jaakko, jota Jussi löi, jätetään kotiin ja häntä kehotetaan ehkä juttelemaan jonkun kaverin kanssa, jos alkaa ahdistaa.

Väkivaltarikoksen uhriksi joutuminen on tilastojen mukaan varsin epätodennäköistä - noin joka kymmenes 15-74-vuotias joutuu vuosittain läimäisyn tai sitä vakavamman fyysisen väkivallan kohteeksi. Uhriksi joutunutta tieto rikosten harvinaisuudesta ei kuitenkaan helpota; väkivallan seuraukset voivat olla henkisiä ja fyysisiä, pitkäkestoisia ja koko elämän perustuksia järkyttäviä.

Useiden selvitysten mukaan Suomessa ei ole riittävästi palveluja rikoksen uhreille ja vain pieni osa uhreista pääsee näiden palvelujen piiriin. Palvelut jakaantuvat maantieteellisesti epätasaisesti, erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomessa on vähän palveluja. Erityisen vähän palveluja on tarjolla pojille, miehille ja ikääntyneille. Kunta tarjoaa sosiaali- ja terveyspalveluja, joita rikoksen uhri usein tarvitsee. Näissä palveluissa ei kuitenkaan oteta huomioon rikoksen uhrin erityistä tuen tarvetta.

> “Rikoksen uhrin palvelujen lisääminen on sisäisen turvallisuuden ohjelman yksi tärkeimmistä tavoitteista.”

Järjestöjen harteilla

Suuren osan rikoksen uhreille tarkoitetuista palveluista tuottavat järjestöt Raha-automaattiyhdistyksen tuella. Turvakotien rahoitus on tullut pääosin kunnilta, ja ne siirtyvät valtion rahoitettavaksi vuonna 2015. Euroopan parlamentin ja neuvoston vuonna 2012 antama direktiivi määrittelee jäsenmaille vähimmäisvaatimukset rikoksen uhrien oikeuksista, tuesta ja suojelusta. Rikoksen uhrin palvelujen lisääminen on sisäisen turvallisuuden ohjelman yksi tärkeimmistä tavoitteista.

Yleisimmin rikoksen uhreja ovat nuoret miehet. Iän myötä rikoksen uhriksi joutumisen todennäköisyys vähenee, kun päivät täyttyvät työstä, perheestä ja harrastuksista, eikä jää aikaa hillua paikoissa ja porukoissa, joissa sattuu ja tapahtuu.

Huono sosio-ekonominen asema lisää riskiä joutua rikoksen uhriksi. Ainoastaan peruskoulun käyneellä pitkäaikaistyöttömällä on kymmenen kertaa suurempi riski joutua pahoinpitelyn uhriksi ja lähes neljäkymmentä kertaa suurempi riski joutua törkeän pahoinpitelyn tai henki-rikoksen yrityksen uhriksi verrattuna lukion käyneeseen työssä käyvään. Nämä tiedot käyvät ilmi Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisemasta Rikollisuuden riskitekijät -tutkimuksesta.

Valoa näkyvissä
Rikoksen uhrin palvelut paranevat jatkossa, mikäli suunnitelmat toteutuvat. Oikeusministeriön johdolla on valmisteltu ehdotus laiksi, jolla otettaisi käyttöön rikosuhrimaksu. Tämän mukaisesti rikoksentekijöiltä perittäisiin 40 tai 80 euron suuruinen maksu, riippuen rangaistuksen enimmäispituudesta. Näin kertynyt rahoitus jaettaisiin järjestöille, jotka tuottavat rikoksen uhreille palveluja. Rikosuhrimaksu tai siihen verrattava menettely on jo käytössä useissa Euroopan maissa. Esityksen mukaan laki tulisi voimaan vuonna 2016.

Suomi on suuri ja harvaan asuttu maa. Tästä syystä tarvitaan järjestöjen välistä yhteistyötä, jotta myös niillä alueilla, joilla rikoksia tehdään harvoin, uhrit saavat apua. Järjestöt ovat lisänneet yhteistyötä palvelujen saatavuuden lisäämiseksi.

Vuoden vaihteessa tuli voimaan uutta lainsäädäntöä, johon lisättiin mahdollisuus, että poliisi voi rikoksen uhrin suostumuksella välittää hänen yhteystietonsa rikosuhripäivystykselle tai muulle tukea tarjoavalle taholle. Tällöin uhrin ei tarvitse käyttää voimiaan ottaakseen yhteyttä tukipalveluihin, vaan tuen tarjoaja on aktiivinen uhrin suuntaan.

Tiina Rantanen, aluejohtaja
Rikosuhripäivystys, Lounais-Suomen aluetoimisto

"Meillä on olemassa rikoksen uhreille tarkoitettuja palveluita, mutta ne saattavat olla vaikeasti löydettävissä. Jos minun on, ja teen tätä työkseni, vaikea löytää numeroita tai saada yhteyttä eri auttamistahojen toimijoihin, miten käy esimerkiksi väkivaltaa kokeneen tai päihdeongelmasta toipuvan nuoren. Ihmisiä ei tavoita enää puhelimella, tapaamiset nopealla aikataululla ovat lähes mahdottomia. Pitäisikö ajattelu kääntää. Tarjoaisimme apua, ottaisimme yhteyttä asiakkaaseen."

Menolippu Syyriaan

Suomea ravistelivat kesällä 2014 uutiset nuorista miehistä, jotka olivat matkustaneet Suomesta Syyrian ja myöhemmin Irakin taistelualueille. Lähtijöiden joukossa oli myös perheitä ja naisia. Yhteiskunnassa heräsi huoli siitä, ovatko taistelualueilta palaajat uhaksi turvallisuudelle ja mitä heidän kanssaan tulisi tehdä.

Matkustaminen Suomesta Syyrian taisteluihin alkoi vuonna 2012. Lyhyessä ajassa Syyriaan ja nyttemmin myös Irakiin on matkustanut poikkeuksellisen paljon henkilöitä länsimaista. Konflikti houkuttelee erityisesti nuoria ja eniten on lähtenyt 21-24-vuotiaita. Matkustaneiden motiivit ja toiminta Syyriassa vaihtelevat suuresti, mutta suuri osa etenkin maassa pitkiä aikoja viettävistä henkilöistä hakeutuu aseellisessa oppositiossa toimivien radikaaliryhmien riveihin.

Sisäisen turvallisuuden ohjelma sisältää toimenpideohjelman väkivaltaisen ekstremismin ehkäisemiseksi. Ohjelman tavoitteena on lisätä yleistä tietoisuutta väkivaltaisesta ekstremismistä, josta esimerkkinä ovat juuri vierastaistelijat. Lisäksi on keskitytty parantamaan viranomaisten kykyä ennalta ehkäistä ekstremismiä ja puuttua näihin ilmiöihin. Paikallinen työ – se, jota tehdään kouluissa, sosiaalitoimessa, nuorisotoimessa, terveystoimessa ja paikallispoliisissa – on avainasemassa. Helsingin poliisilaitoksella toimiva Ankkuri-ryhmä tekee työtä väkivaltaisten ekstremistien kanssa. Moniammatillinen tiimi pyrkii vaikuttamaan paitsi niihin, jotka ovat ehkä aikeissa lähteä, mutta työskentelee myös konfliktialueelta palaavien kanssa. Taistelujen keskeltä palaavia arvioidaan yksilönä, ja toimenpiteet päätetään kunkin erityistarpeen mukaan.

Syyriaan matkustamisen ehkäisy on vaikeaa, sillä matkustajat eivät kerro lähtöaikeistaan. Turkkiin matkustaa paljon turisteja, ja Turkista matkaa voi jatkaa Syyriaan. Taistelualueilta palaajien radikaalit ajatukset ovat voineet jyrkentyä edelleen, tai he ovat traumatisoituneet näkemästään ja kokemastaan. Vaikka olisi selvinnyt hengissä taistelualueilta takaisin Suomeen, voi tavallisen elämän jatkaminen olla vaikeaa. Ne, jotka ovat taistelualueilla syyllistyneet rikoksiin, tulee saattaa edesvastuuseen teoistaan.

Kansainvälinen yhteistyö on avainasemassa, kun varaudutaan Syyrian taistelualueille matkustamisesta - ja etenkin sieltä palaamisesta - johtuviin ongelmiin. Useissa Euroopan maissa matkustaminen taistelualueille vilkastui jo aiemmin, ja tästä saadut kokemukset on voitu käyttää hyödyksi Suomessa tehtävää työtä suunniteltaessa. Kansainvälinen koulutus ja verkostoyhteistyö, kuten Radikalisation Awareness Networkin työ, on ollut hyvin hyödyllistä. Myös lainsäädännön kehittämisen kannalta kansainvälinen yhteistyö on tärkeää. Vierastaistelijoiden rekrytointi ja taistelualueille matkustaminen on rajat ylittävä ilmiö, ja sitä tulee torjua kansainvälisellä yhteistyöllä ja kansallisesti tehtävällä työllä.

2 Tähän on tultu

Seuraavassa on esitetty arvioita sisäisen turvallisuuden ohjelman osa-alueilla tapahtuneesta kehityksestä ja tuloksista. Tuloksissa on eritelty ne kohdat, jotka ovat kehittyneet myönteisesti, mutta myös ne, joiden osalta kehitystyötä pitää erityisesti jatkaa. Esimerkiksi jotkin lainmuutoshankkeet eivät selvityksen jälkeen ole edenneet toimenpiteiksi, mutta nekin on huomioitu tarkastelussa.

Ohjelmassa päätettyjen 64 toimenpiteen toimeenpanoa koskevat tiedot löytyvät liitteestä 1.

LISÄTÄÄN TURVALLISUUDEN TUNNETTA

Niin on, miltä tuntuu?

Turvallisuuden tunne on yksilöllinen ja subjektiivinen, eikä se aina vastaa tilastojen osoittamaa turvallisuuden tasoa. Tunteen merkitys on suuri ja se vaikuttaa esimerkiksi siihen, miten hyviksi eri asuinalueet koetaan. Kukaan ei ole immuuni tunteille, siksi on hyvä muistaa, että turvallisuuden tai turvattomuuden tunne ohjaa toimintaamme joko tietoisesti tai tiedostamatta.

Suomalaisten kokema turvallisuuden tunne on ollut kansainvälisesti verrattuna vahva. Turvattomuuden tunne saattaa kuitenkin tulevaisuudessa lisääntyä, koska

- Ikääntyneiden määrä kasvaa ja he kokevat enemmän turvattomuutta
- Tiedonvälitys on nopeaa ja rajat ylittävää, kotimaiset ja ulkomaiset rikokset ja katastrofit ovat reaaliajassa osana kotimaista keskustelua
- Ympäristö tuntuu entistä monimutkaisemmalta ja se heikentää hallinnan tunnetta
- Kaupungistuminen jättää maahan harvaan asuttuja alueita, joilla asukkaat kokevat palvelut riittämättömiksi

SUOMALAINEN MIELIALA

Suomalaisen yhteiskunnan mielialaa tutkittiin Suomi Mood Indicators -hankkeessa, jonka loppuraportti valmistui 2013. Tutkimus perustuu yhteiskunnan mielialan (social mood) mittaamiseen sillä oletuksella, että inhimillisen käyttäytymisen muutosta ohjaavat sosiaalisen systeemin sisäiset tekijät, eivätkä ulkoiset tapahtumat. Tämän laumautumisen myötä syntyy kollektiivinen käsitys esimerkiksi tulevaisuudesta.

Vuoden 2011 mittaukseen verrattuna käsitys maan nykytilasta ja tulevaisuudesta oli heikentynyt huomattavasti. Vastaajista 43 prosenttia koki, että nykytila ja tulevaisuus ovat negatiivisia ja vain hieman yli 20 prosenttia näkivät ne positiivisina. Positiivisista suurin osa oli joko hyvin toimeentulevia, opiskelijoita tai eläkeläisiä. Työikäisten positiivisuus oli vähäisempää.

TURVALLISUUTTA ITSE TEKEMÄLLÄ

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa asetettiin tavoitteeksi lisätä ihmisten mahdollisuuksia saada tietoa oman alueensa turvallisuustilanteesta ja osallistua toimintaan oman turvallisuutensa ja läheistensä turvallisuuden parantamiseksi.

Naapurilta apua

Ihmisten osallisuus on lisääntynyt ja sitä on edistänyt Naapuriapuhanke. Se on saanut hyvän vastaanoton. Samalla on kuitenkin tullut esille jonkin verran ennakkoluuloja ja pelkoja liittyen siihen, että viranomaisten tehtäviä siirretään kansalaisten itsensä hoidettavaksi.

Oikea tieto oikeaan aikaan ei vielä tavoita

Turvallisuuden tunnetta ohjaa vahvasti mediasta ja ystäviltä saatu tieto maailman tapahtumista. Sosiaalisessa mediassa liikkuva tietoa on sekä oikeaa että harhaanjohtavaa, mutta yhtä kaikki; sitä tulee paljon ja nopeasti. Vaikka viranomaisten näkyvyys sosiaalisessa mediassa on lisääntynyt, sisäisen turvallisuuden ohjelma ei ole saavuttanut tavoitetta siitä, että yleisöllä olisi kattavasti käytössään kanava, josta helposti saisi tietoa oman asuin paikkakunnan turvallisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Osa viranomaisista näkee yhä, että tiedon avoimempi jakaminen lisäisi turvattomuutta.

Parantamisen varaa

Turvallisuuspalvelut, samoin kuin muut viranomaispalvelut on usein suunniteltu niiden tuottajan näkökulmasta ja tarpeista lähtien. Käytetty kieli ja termit voivat olla vaikeita ja verkkopalvelut monimutkaisia. Lisäksi heikko tietämys rikosprosessista, sen eri vaiheista ja niiden merkityksestä saattaa heikentää erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien turvallisuuden tunnetta ja oikeusturvaa. Tiedon levittämiseen ja sen saatavuuteen ymmärrettävässä muodossa tulisi kiinnittää jatkossa entistä enemmän huomiota.

Kokeilulla helpotusta maahanmuuttajien palveluihin

Vuonna 2013 poliisin tietoon tulleiden rasististen rikosten määrä oli edellisvuotta alhaisempi, vaikka rasistisia piirteitä sisältävien rikosilmoitusten määrä on pysynyt samalla tasolla vuodesta 2008 lukien, jolloin näiden rikosten määrän kehityksen seuraaminen alkoi. Ei ole varmaa tietoa siitä, onko kyseessä rikosten määrän todellinen vähentyminen vai se, että rikosten uhrit jättävät rikosilmoituksen tekemättä.

Sisäministeriö ja Sitra järjestivät osana Uusi Turvallisuus -foorumia kokeilun, jossa palvelumuotoilun keinoin koetettiin parantaa maahanmuuttajien kokemusta rikosilmoituksen tekemisestä. Kokeilun tulokset olivat innostavia; sähköistä rikosilmoituslomaketta kehittämällä sekä muun muassa luomalla visuaalisia elementtejä, voidaan kokemusta helpottaa myös niille, joiden äidinkieli ei ole suomi ja tietämys prosessista heikompi.

Rikosprosessi pelin muodossa

Seksuaalista häirintää ja väkivaltaa vastustavassa Righ to Choose -hankkeessa on yhtenä tavoitteena lisätä rikosprosessin tuntemusta. Hanketta varten kehitettiin netissä pelattava rikosilmoituspeli, jolla kuka tahansa voi pelata itsensä poliisiasemalta oikeussaliin ja tehdä prosessin itselleen tutuksi. www.choose.fi/rikosilmoituspeli

Kyselyt kuntoon

Kansallisten turvallisuuskyselytutkimusten säännöllisessä toteuttamisessa ei ole edetty. Niiden toteuttamisesta ja rahoituksesta päätetään aina tapauskohtaisesti.

Suositukset jatkotyölle:

Kansallisesti tärkeiden kyselytutkimusten säännöllinen toteuttaminen ja pysyvä rahoitus tulisi varmistaa osana valtioneuvoston periaatepäätöstä valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistusta.

VARMISTETAAN TURVALLINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ

Koulukiusaamisen taklaaminen on hankalaa

Koulukiusaaminen on riski paitsi kiusatulle ja kiusaajalle, myös hänen koululleen. Äärimmäisten väkivallantekojen, kuten kouluampumisten, takana on hyvin usein koulukiusaamista. Kiusaamisen vähentäminen ei kuitenkaan ole onnistunut tavoitellusti. Vuosina 2010 ja 2011 vähintään kerran viikossa kiusatuksi tuli kahdeksan prosenttia oppilaista ja vuonna 2013 luku oli laskenut seitsemään prosenttiin.

Oppilaitosten turvallisuus on noussut keskeiseksi turvallisuuskysymykseksi. Väkivalta ja sillä uhkailu oppilaitoksissa on ollut laajasti esillä ja sen torjumiseksi lainsäädäntöä on tarkistettu ja ne tulivat voimaan 1.1.2014. Oppilaitokset vastaavat niin oppilaiden kuin henkilöstön turvallisuudesta ja niillä tulee olla valmius suojella ja pelastaa heidät kaikissa hätätilanteissa.

OPPILAALLA ON LAIN MUKAAN OIKEUS FYYSISESTI, HENKISESTI JA SOSIAALISESTI TURVALLISEEN OPPIMISYMPÄRISTÖÖN.

- Turvallinen oppimisympäristö edistää hyviä oppimistuloksia ja viihtyvyyttä.
- Vastuu oppilaitoksen turvallisuudesta on rehtorilla. Turvallisuutta lisää, jos rehtorilla on tukenaan muita turvallisuuden asiantuntijoita. Tätä edistää hyvä yhteistyö pelastustoimen ja poliisin kanssa. Eri viranomaiset ovat viime vuosina tehneet paljon toimia oppilaitosten turvallisuuden parantamiseksi.
- Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa oppilaitosten turvallisuuden parantamiseksi asetettiin tavoitteet koulukiusaamisen vähentämiseksi, paremman tiedon saaminen oppilaitoksissa tapahtuvasta väkivallalla uhkailusta ja väkivallasta sekä varautumisen kehittäminen oppilaitoksiin kohdistuvissa uhkissa, kuten koulusurmat ja tulipalot.

Häirintää ei tarvitse hyväksyä

Tasa-arvovaltuutetun toimisto käynnisti syksyllä 2014 "Ei meidän koulussa"-kampanjan, joka on suunnattu seksuaalista häirintää vastaan. Seksuaalisella häirinnällä on rajapintansa myös kiusaamiseen, ja älypuhelimien aikakaudella häirintä saa uusia muotoja ja leviää nopeasti myös esimerkiksi verkkoon. Hankkeessa aktivoidaan erityisesti opettajia, joiden käyttöön on valmistettu materiaali oppitunteja varten.

Koulujen turvallisuudessa vielä tekemistä

Kattavaa ja systemaattisesti kerättyä tietoa siitä, millaista väkivallan uhkaa tai millaisia väkivaltatilanteita oppilaitoksissa tapahtuu, ei ole käytettävissä. Ennalta ehkäisy olisi tehokkaampaa, jos tiedettäisiin tarkemmin, millaisia väkivaltatilanteita oppilaitoksissa tapahtuu, keneen ne kohdistuvat ja millaisissa tilanteissa. Pelastustoimen ja oppilaitosten yhteistyö on eräillä pelastusalueilla kehittynyt, kuten sisäisen turvallisuuden ohjelmassa linjattiin. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmälle on raportoitu oppilaitosten turvallisuustilanteesta kahdesti, vuonna 2012 ja 2014.

Suositukset jatkotyölle:

Koska koulukiusaaminen ei ole tilastojen mukaan vähentynyt odotetulla tavalla, työtä kiusaamisen vähentämiseksi tulee jatkaa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää netissä tapahtuvan kiusaamisen lisääntymiseen. Tämän seurauksena koulukiusaaminen on muuttunut ja sitä tapahtuu koulutuntien lisäksi netissä 24/7. On tiedossa tapauksia, joissa jatkuva kiusaaminen on ajanut lapsen tai nuoren itsemurhaan.

Järjestelmällistä ja viranomaisten väliseen yhteistyöhön perustuvaa työtä oppilaitosten turvallisuuden ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi tulisi lisätä. Haasteena ovat edelleen suuret erot eri alueiden ja oppilaitosten välillä. Tämä asettaa oppilaat varsin eriarvoiseen asemaan. Vastuu oppilaitosten turvallisuudesta on rehtoreilla, ja heidän tulisi saada riittävästi tukea tehtävän hoitamisessa.

PARANNETAAN JULKISTEN TILOJEN TURVALLISUUTTA JA VIIHTYVYYTTÄ

Yhdessä kaupungissa

Kaupungeista on tullut olohuoneita ja kauppakeskuksista monitoimitiloja. Ravintolapäivien, katukirppisten ja -juhlien sekä pop up -tapahtumien lisääntyessä myös julkisten tilojen turvallisuuden ja viihtyisyyden merkitys kasvaa. Viime aikoina julkisuudessa on jälleen käyty keskustelua kaupungin eri osien kehittymisestä; yhden kaupungin alueella kaupunginosat voivat monista eri syistä kehittyä aivan eri suuntiin.

OSTAMINEN MURROKSESSA

- Verkkokaupan lisääntyminen voi johtaa siihen, että ostosten tekeminen kauppakeskusten liikkeistä vähenee.
- Säilyttääkseen elinvoimaisuutensa kauppakeskukset voivat joutua tarjoamaan yhä enemmän viihteellisiä käyntikokemuksia.
- Elokuvateattereiden, ravintoloiden ja erilaisten showroomien määrän lisääntyessä kasvaa myös niiden ihmisten osuus, jotka ovat tulleet kauppakeskukseen viihtymään ja viettämään aikaa eikä pelkästään tekemään ostoksia.
- Kauppakeskusten rooli ajanviettopaikkana korostuu ja turvallisuuden merkitys kasvaa.

Alkoholilaki odottaa uudistajaansa
Alkoholin nauttiminen julkisissa tiloissa koetaan usein häiritseväksi ja turvallisuutta heikentäväksi. Alkoholilain kokonaisuudistuksen valmistelussa on otettu huomioon turvallisuuden kannalta keskeiset alkoholiin liittyvät kysymykset. Pääministeri Stubbin hallitusohjelmassa on linjattu, että alkoholilainsäädännön kokonaisuudistus ei valmistu tämän hallituskauden aikana.

Kauppakeskusturvallisuus parani
Kuten sisäisen turvallisuuden ohjelmassa linjattiin, kauppakeskusten turvallisuutta on parannettu ja poliisin ja kauppakeskusten yhteistyö on lisääntynyt. Helsingin seudun kauppakamari on ollut edelläkävijä kauppakeskusturvallisuuden edistämisessä. Keskuksissa oleskelee paljon nuoria, ja ajoittain kauppakeskusten ja nuorten väliset ongelmat ovat nousseet esille. Kauppakeskukset ovat kehittäneet erilaisia toimintamalleja, joissa on sovittu yhteisistä pelisäännöistä. Lahdessa toimiva kauppakeskus Trio, voitti Kauppakeskusteko 2014 palkinnon toiminnalla, joka tavoite on huomioida nuoret paremmin kauppakeskuksessa ja koko yhteiskunnassa. Toinen esimerkki on ABC –kohtaa nuoria -hanke, jossa sovittiin, miten nuoret voivat oleskella ABC-asemilla.

Suositukset jatkotyölle:
Alkoholin käyttö ja sen säätely ovat vahvoja tunteita herättävä ja ristiriitainen asia yhteiskunnassamme. **Alkoholi on kuitenkin suurin yksittäinen tekijä väkivallan ja onnettomuuksien taustalla.** Sen liiallinen käyttö vaikuttaa **elämänhallintaan ja lisää riskiä ongelmien kasaantumiseen** niin yksilöiden kuin myös perheiden kohdalla. Alkoholin ja turvallisuusongelmien välinen yhteys tulisi ottaa huomioon alkoholilainsäädännön uudistamisessa.

Kauppakeskusten turvallisuuden parantamista tulisi jatkaa eri toimijoiden yhteistyönä. Uusia haasteita ovat esimerkiksi uudet kauppakeskukset, joiden yhteydessä on asuntoja ja joukkoliikenteen asemia. Kauppakeskusten turvallisuuteen saattaa vaikuttaa myös verkkokaupan lisääntyminen.

VARMISTETAAN TYÖTÄÄN TEKEVIEN IHMISTEN TURVALLISUUS

Turvallisesti duunissa

Työssä kohdattu väkivalta on lisääntynyt viimeisten vuosikymmenten aikana. Yleisyyttä kuvaa hyvin, että se on naisiin kohdistuvan väkivallan yleisin muoto.

Eniten väkivaltaa ja sillä uhkailua esiintyy:

- sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla
- hotelli- ja ravintola-alalla
- kuljetusalalla
- kaupan alalla
- opetusalalla

Väkivaltaa ja sillä uhkailua esiintyy erityisesti pienillä työpaikoilla, ja sitä lisää yksintyöskentely, yö- ja ilta-aikaan työskentely sekä asiakkaan etuisuuksien käsittely. Vuonna 2011 voimaan tulleen lain seurauksena työtään tekevään ihmiseen kohdistuva lievä väkivalta tuli virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.

Uhkailu työntekijöiden pelkona
Työtään tekeviin henkilöihin kohdistuu paljon laittomia uhkauksia. Niiden merkitys työpaikkojen ja työntekijöiden turvallisuudelle tuotiin esiin sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Laittomista uhkauksista tehdään vain harvoin ilmoituksia poliisille. Tähän on usein syynä pelko siitä, että väkivallalla uhkailu muuttuu teoiksi ilmoituksen tekemisen johdosta. Työtään tekevään ihmiseen kohdistuvia laittomia uhkauksia esitettiin muutettavaksi virallisen syytteen alaisiksi rikoksiksi. Selvitys lakimuutoksesta on tehty ja parhaillaan pohditaan, johtaako se toimenpiteisiin.

Kotihoitotyön uhat tunnistettiin
Sosiaali- ja terveysministeriö selvitti, miten työnantajat ovat arvioineet kotihoidon henkilöstön työhön liittyviä uhkia ja vaaroja. Nämä työntekijät tekevät työtä asiakkaiden kotona, ja esimerkiksi muistisairaat voivat olla joskus aggressiivisia. Hyvät käytännöt on koottu Internettiin tietopankkiin, ja niitä voidaan käyttää väkivallan uhkan ennalta ehkäisyssä kotihoitotyössä.

Suositukset jatkotyölle:
Työssä kohdattu väkivalta on paljon esillä, ja **konkreettisia toimenpiteitä työssä kohdatun väkivallan ja sillä uhkailun vähentämiseksi tulisi jatkaa. Viranomaisten ja elinkeinoelämän tiiviimpi yhteistyö** lisäisi toimien vaikuttavuutta. Lainsäädäntöä tulisi kehittää edelleen tukemaan työssä kohdatun väkivallan vähentämistyötä, ja lainsäädännön valmistelussa tulisi ottaa huomioon väkivallan ja sillä uhkailun kohteen asema ja tilanne.

Työsuojelutyötä on tehty pitkään ja sille on luotu toimivat ja tehokkaat rakenteet. Työpaikkojen turvallisuus on parantunut merkittävästi. Jatkossa olisi tärkeää, **että työssä kohdatun väkivallan vähentäminen olisi entistä keskeisempi osa työsuojelua.** Väkivallasta, sen torjunnasta ja ehkäisystä on saatavilla laajasti tietoa, ja olisi tärkeää hyödyntää tätä tietoa työssä kohdatun väkivallan ja sen uhkan vähentämisessä.

LISÄTÄÄN LIIKKUMISEN TURVALLISUUTTA

Turvallisuutta kaikille teille

Sisäisen turvallisuuden ohjelmaan sisältyy vain vähän toimenpiteitä liikkumisen turvallisuuden parantamiseksi. Suurin syy tähän on se, että valtioneuvosto on tehnyt vuodesta 1993 lähtien säännöllisesti periaatepäätöksen tieliikenteen turvallisuuden parantamiseksi. Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa esitettiin, että jatkossa liikenneturvallisuustyötä tehtäisiin laajempana kokonaisuutena ottaen huomioon myös muut liikennemuodot. Liikenneturvallisuustyötä tullaan kuitenkin jatkamaan entiseen tapaan, eikä liikenne- ja viestintäministeriö pidä tarpeellisena koota liikkumisen turvallisuuteen vaikuttavia suunnitelmia laajemmaksi kokonaisuudeksi.

TIELIIKENTEEN TURVALLISUUS ON PARANTUNUT SUOMESSA MERKITTÄVÄSTI

- Tieliikennekuolemat ovat vähentyneet. Vuonna 2001 liikenteessä kuoli 433 henkilöä, vuonna 2013 258.
- Loukkaantuneiden määrä on vähentynyt selvästi.
- Haasteena ovat kuolemaan johtaneet liikenneonnettomuudet, jotka johtuvat sairaskohtauksesta tai itsemurhasta. Näiden osuus vuonna 2012 oli 34% kaikista kuolemaan johtaneista liikenneonnettomuuksista.

Liikkuva poliisi lakkautettiin osana poliisihallinnon rakenneuudistusta vuoden 2014 alussa. Lakkauttamisen yhteydessä eduskunta edellytti, että poliisin liikennevalvonnan taso ei saa laskea. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä seuraa poliisin liikennevalvonnan määrän kehitystä säännöllisesti. Lisäksi päätettiin, että poliisin ja muiden tieliikenteen turvallisuudesta vastaavien viranomaisten välistä yhteistyötä yhteisten tulostavoitteiden asettamisessa ja toiminnan suunnittelussa lisätään.

”Tie selväksi” vähentää nuorten miesten rattijuopumuksia

Noin joka viides tieliikenteen kuolonuhri menehtyy rattijuopon aiheuttamassa onnettomuudessa. Kiinnijääneistä rattijuopoista runsas puolet on alkoholin suurkuluttajia ja kolmanneksella on todettu päihderiippuvuus. Ensikertalaisista puolet jää uudelleen kiinni rattijuoppoudesta. Noin kolmannes liikenteessä menehtyneistä rattijuopoista on alle 25-vuotiaita, joista suurin osa nuoria miehiä. Nuorten miesten rattijuopumuksiin puuttumisen tehostamiseksi sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätettiin Tie Selväksi -toimintamallin käyttöönotosta valtakunnallisesti. Mallia on pilotoitu, ja sen on todettu olevan tehokas ennen muuta nuorten rattijuoppojen kohdalla. Sosiaali- ja terveysministeriö perusti keväällä 2014 työryhmän edistämään toimintamallin levittämistä koko maahan.

Suositukset jatkotyölle:

Tieliikenteen turvallisuudesta vastaavien viranomaisten ja muiden **toimijoiden yhteistyötä tulisi lisätä edelleen** sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän ja eduskunnan päätökset huomioon ottaen. **Tie Selväksi –malli tulisi ottaa laajasti käyttöön**, sillä se on osoittautunut käytännössä hyväksi keinoksi vähentää nuorten rattijuoppojen määrää.

VARMISTETAAN NUORILLE TURVALLINEN KASVUYMPÄRISTÖ

Pois syrjästä!

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy on ollut hallituskaudella 2011-2015 yksi tärkeimmistä tavoitteista. Sisäisen turvallisuuden ohjelma osallistui yhteiseen työhön nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi tehostamalla toimia erityisesti alaikäisten, rikoksilla oirehtivien nuorten tukemiseksi sekä vähentämällä netissä tapahtuvia, nuoriin kohdistuvia seksuaalista häirintää ja seksuaalirikoksia.

Tavoitteeksi asetettiin lisätä sovittelumenettelyn käyttöä nuorten tekemissä rikoksissa. Rikoksen tekijän ja uhrin kohtaaminen on todettu edistävän sitä, että nuori ymmärtää rikoksensa seuraukset.

Ankkuri toimii!
Moniammatillisen Ankkuri-mallin käyttöönotosta koko maassa päätettiin sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Ankkuritoiminta on osoittautunut tehokkaaksi tavaksi puuttua sellaisten nuorten elämänkulkuun, jotka oirehtivat rikoksilla. Ankkuritoimintaa tehdään yhteistyössä etsivän nuorisotyön kanssa ja se on tärkeä osa poliisin ennalta estävää strategiaa.

Laki ajan tasalle netin suhteen
Lapset ja nuoret joutuvat yhä useammin seksuaalirikoksen tai sen yrityksen kohteeksi netissä. Hallituskaudella toteutettiin useita lainsäädännön muutoksia, jotka lisäsivät poliisin mahdollisuuksia estää ja selvittää nuoriin kohdistuvia seksuaalisia hyväksikäyttöjä ja niiden yrityksiä.

Vapaus valita
Right to Choose -hanke seksuaalista häirintää ja väkivaltaa vastaan käynnistettiin vuonna 2014 Euroopan Komission Progress-rahoituksella. Hanketta suojelee Tasavallan Presidentti ja sen toiminta jatkuu vuoden 2015 loppuun. Näyttävän hankkeen yhteydessä tehdyssä tutkimuksessa selvisi, että noin 33 prosenttia tytöistä ja noin 22 prosenttia pojista on kokenut seksuaalista häirintää tai väkivaltaa 15 ikävuoteen mennessä. Hankkeen koordinoinnista vastaa sisäministeriön sisäisen turvallisuuden sihteeristö.

Suositukset jatkotyölle:
Ankkuri-toiminnan käyttöönottoa tulisi jatkaa osana poliisin ennalta estävän toiminnan kehittämistä jotta Ankkuri on käytössä kaikilla poliisilaitoksilla. Tämä on asetettu tavoitteeksi myös Poliisihallituksen ja poliisilaitosten välisissä tulossopimuksissa. Ankkurin toteuttamisessa tulisi varmistaa resurssien tehokas käyttö sekä paremmat ja paremmin saavutettavat palvelut.

Moniammatillisia työmuotoja on kehitetty jo vuosien ajan ja niitä toteutetaan myös käytännössä. Moniammatillisen toiminnan ongelmana ovat usein puutteet johtamisessa. Johtamisen lähtökohtana on liian usein edelleen ns. oman organisaation ja omien resurssien johtaminen, ja on vain vähän rakenteita, joilla moniammatillista työtä johdetaan. Moniammatillisen työn johtamista tulisi kehittää.

Nuorten asenteet huumeita kohtaa ovat muuttuneet myönteisemmiksi ja huumausaineet esitetään joskus erityisesti nuorten keskuudessa "terveellisempänä" vaihtoehtona alkoholinkäytölle. Huumeiden käyttö on kuitenkin laitonta ja huumausaineiden käyttö ja siitä kiinni jääminen saattavat vaikuttaa merkittävästi nuoren terveyteen, tulevaisuuteen ja mahdollisuuksiin työelämässä. Tietoa tästä tulisi levittää vastaviestinä erityisesti internetissä leviävälle, huumausainemyönteiselle viestille.

VARMISTETAAN TURVALLINEN ELÄMÄ IÄKKÄILLE

Yksilöllisesti iäkkäille

Ikääntyneiden määrä kasvaa nopeasti, mutta he eivät ole homogeeninen joukko, vaan toimintakyky ja elämäntilanne vaihtelevat paljon ikäryhmän sisällä. Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa tavoitteena on:

- parantaa kotona asuvien ikääntyneiden turvallisuutta
- vähentää ikääntyneiden lisääntyvästä alkoholinkäytöstä johtuvia turvallisuusriskejä
- parantaa hoiva- ja hoitolaitosten turvallisuutta.

Esteettömyys tuo turvallisuutta
Suomessa kuolee tulipaloissa vuosittain paljon ihmisiä väkilukuun suhteutettuna. Vuosittainen vaihtelu on suurta. Ympäristöministeriö on asettanut vuosille 2013-2017 Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman, jonka tavoitteena on varmistaa esteettömät, toimivat ja turvalliset asuin-ympäristöt ikääntyneille. Esteettömyys on tärkeää iäkkäiden turvallisuudelle esimerkiksi tulipaloissa - palovaroittimesta ei ole apua silloin, kun heikentynyt toimintakyky estää pelastautumisen.

Alkoholi ikäihmisten ongelmana
Ikääntyneiden alkoholinkäyttö on väestötasolla muita ikäluokkia vähäisempää, mutta siitä voi aiheutua ikääntyneelle vakavia turvallisuusriskejä. Alkoholin sietokyky on ikääntyneillä alhaisempi, ja sairaudet sekä lääkitys yhdessä alkoholin kanssa voivat tuottaa vaarallisen lopputuloksen. Alkoholin käyttö lisää ikääntyneiden tapaturmariskiä sekä riskiä joutua rikoksen tai kaltoin kohtelun uhriksi. Ikääntyneiden alkoholin ongelmakäyttöön on kehitetty vain vähän malleja, eikä niitä ole otettu käyttöön kuin satunnaisesti.

Suositukset jatkotyölle:
Ikääntyneiden turvallisuuden ylläpitäminen ja parantaminen tulisi kytkeä tiiviisti **ikääntyneiden asumisen ja kotipalvelujen kehittämiseen. Viranomaisten ja järjestöjen yhteistä työtä ja toiminnan suunnittelua** tulisi lisätä ikääntyneiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin parantamiseksi.

Ikääntyneet kärsivät kyselyjen mukaan usein yksinäisyydestä. **Yksinäisyys on riski ikääntyneen turvallisuudelle.** Tähän tulisi kiinnittää jatkossa enemmän huomiota. Yksinäisyyteen puuttuminen ei ole viranomaisten tehtävä, mutta viranomaisten tekemät päätökset vaikuttavat sen mahdolliseen lisääntymiseen tai vähenemiseen.

VÄHENNETÄÄN VAKAVAA VÄKIVALTAA JA SEN UHKAA

Kuin 60-luvulla

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa tavoitteena oli lisätä keinoja estää erityisesti vakavimpia väkivaltarikoksia sekä ohjata henkilöt, joilla on korkea väkivaltariski, tehokkaammin palvelujen piiriin.

- Henkirikollisuuden taso on viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana ollut selvässä laskussa. Vuotuiset vaihtelut ovat olleet suuria
- Vähentymistä on tapahtunut miesten tekemissä henkirikoksissa
- Henkirikollisuus on tällä hetkellä samalla tasolla kuin 1960-luvun puolivälissä
- Henkirikollisuuden taso on Suomessa Euroopan unionin kuudenneksi korkein ja keskimääräistä korkeampi myös kaikki Euroopan maat huomioiden

Väkivallan ja mielenterveyden kiinteän yhteys on todistettu kotimaisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa. Hyvin monella väkivaltaan syyllistyneellä on ongelmia mielenterveydessä. On tietysti muistettava, että kaikki mielenterveysongelmista kärsivät eivät syyllisty väkivaltaan. Nuorista, alle 21-vuotiaista henkirikoksen tekijöistä puolet on ollut psykiatrisessa hoidossa ennen rikostaan.

Väkivalta on uhka paitsi muiden ihmisten hengelle ja terveydelle, myös tekijälle itselleen, sillä väkivaltaan syyllistyneen ihmisen tuleva elämä muuttuu merkittävästi teon seurauksena.

Yhteisarviolla nopeasti palveluihin
Poliisi on kokeillut Helsingissä ja Oulussa väkivallan uhka-arviointityökalua. Sen avulla voidaan henkilö, jolla on suuri potentiaali tehdä väkivaltaisia tekoja pyrkiä ohjaamaan nopeutetusti jatkotoimiin esimerkiksi terveydenhuollon piiriin. Toiminta perustuu poliisin ja terveydenhuollon ammattilaisten yhteistyöhön, ja se on osoittautumassa tehokkaaksi.

Yhteistyö toimii, rahoitukseen pitkäjänteisyyttä
Järjestöjen ja viranomaisten yhteistyö väkivallan vähentämisessä on lisääntynyt merkittävästi. Esimerkiksi Helsingissä Aggredi-toiminta on mukana Helsingin Ankkuri-toiminnassa ja poliisi ohjaa väkivaltaongelmista kärsiviä palvelujen piiriin Aggrediin. Lyömätön Linja Espoossa tekee tiivistä yhteistyötä poliisin kanssa, joka ohjaa perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan syyllistyneet järjestön auttaviin palveluihin. Monissa kaupungeissa järjestöt ovat kehittämässä palveluja, jotka on tarkoitettu väkivallan tekijöille.

Haasteena on usein palvelujen rahoitus. Ne tuotetaan usein Raha-automaattiyhdistyksen rahoituksella. Kyse on pysyvästä palvelutarpeesta, ja rahoituksen tulisi mahdollistaa pitkäjänteinen palvelujen tuottaminen ja kehittäminen.

Mainio moniammatillinen malli
MARAK lähisuhdeväkivallan riskinarviointimallin käyttöönottoa on jatkettu, kuten sisäisen turvallisuuden ohjelmassa ja naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisohjelmassa on päätetty. MARAKin pilottivaihe päättyi keväällä 2014, ja sen toiminnasta ja käyttöönoton laajentamisesta vastaa valtioneuvostossa sosiaali- ja terveysministeriö sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän tekemän päätöksen mukaisesti.

Suositukset jatkotyölle:
Sekä Euroopan unionissa että yksittäisissä Euroopan maissa on lisätty yhteistyötä väkivallan vähentämistä vastaavien ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Terveydenhuollon ammattilaisten koulutusta väkivaltaan liittyvistä asioista on lisätty. Myös Suomessa tulisi lisätä yhteistyötä terveydenhuollon ammattilaisten kanssa sekä lisätä terveydenhuollon ammattilaisten piirissä tietoa väkivallasta ja siitä, miten keskeisessä asemassa he ovat väkivallan vähentämistyössä. Tarvittaessa lainsäädäntöä tulee tarkistaa.

Järjestöjen tuottamia palveluja tulisi hyödyntää entistä laajemmin väkivallan vähentämisessä niiden hyvien kokemusten perusteella, joita viime vuosina on saatu. Viranomaisten tietoa järjestöjen tuottamista palveluista tulisi lisätä ja varmistaa, että kaikki asian kannalta keskeiset viranomaiset ohjaavat asiakkaita tarvittaessa järjestöjen tuottamien monimuotoisten palvelujen piiriin.

MARAK-toiminnan laajentamista koko maahan tulisi jatkaa. Työssä tulisi huomioida Ankkuri-toiminta, joka joillain alueilla kattaa myös perhe- ja lähisuhdeväkivallan vähentämisen.

ENNALTAEHKÄISTÄÄN PERHESURMIA

Paljon on jo tehty

Sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelun aikana Suomessa tapahtui poikkeuksellisen paljon perhesurmia. Lisäksi äitienpäivänä 2012 tapahtui Helsingissä suurta huomiota saanut 8-vuotiaan Vilja Eerikan murha. Nämä tapahtumat herättivät kysymyksen siitä, kuinka viranomaiset puuttuvat lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos teki sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän toimeksiannosta selvityksen perhe- ja lastensurmien taustoista 2003–2012. Selvityksen perusteella sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti toimenpiteistä perhe- ja lastensurmien ennalta ehkäisemiseksi.

- Julkisella keskustelulla on ollut suuri merkitys
- Ilmiöstä ja sen taustalla olevista tekijöistä on saatu paljon lisää tietoa
- Yhteiskunnan kyky tunnistaa ja ottaa puheeksi perhesurmiin liittyviä asioita on parantunut
- Lasten ja perheiden kanssa työskentelevä ammattilaiset tunnistavat perhesurmiin liittyvät riskit aiempaa paremmin ja tarttuvat herkemmin asiaan.

Alueellista eriarvoisuutta
Suomen Kuntaliitto on selvittänyt lastensuojelun tilaa kunnissa, ja selvityksen mukaan erot kuntien välillä ovat varsin suuret. Erojen johdosta niin lapset, nuoret ja perheet ovat varsin eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, minkä kunnan alueella he asuvat.

Suositukset jatkotyölle:
Eduskunnassa käsitellään syksyllä 2014 lainsäädännön muutosesityksiä, joita valmisteltiin perhe- ja lastensurmia selvittäneen työn pohjalta. Viranomaisten välistä tiedonvaihtoa on tarkoitus tehostaa säätämällä viranomaisille ja muille toimijoille oikeus ilmoittaa oma-aloitteisesti poliisille tietonsa, jotta poliisi voisi tehdä henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arvioinnin tai estää uhkaavan teon." Lainsäädännön kehittämistä tulisi jatkaa edelleen, jotta viranomaisten välinen tiedonvaihto on riittävää.

PARANNETAAN YRITYSTOIMINNAN TURVALLISUUTTA JA YRITYSTEN HÄIRIÖTÖNTÄ TOIMINTAA

Resurssit liiketoimintaan, ei turvajärjestelyihin

Työssä kohdatusta väkivallasta ja tapaturmista sekä varkauksista ja onnettomuuksista johtuvat kustannukset pysyvät pienempinä yhteiskunnassa, joka on turvallinen. Turvallisen yhteiskunnan hyödyt yritystoiminnalle ovat kiistattomat:

- Yritykset joutuvat käyttämään vähemmän omia resurssejaan turvallisuuden ylläpitämiseksi.
- Yritysten kilpailukyky pysyy parempana ja kuluttajahinnat alenevat.
- Yhteiskunta hyötyy tästä taloudellisesti; vuosittainen verotulojen kertymä riippuu pitkälti yritystoiminnan kannattavuudesta.
- Turvallinen ja vakaa toimintaympäristö tekee Suomesta myös kiinnostavan investointikohteen ulkomaisille yrityksille.

Yritystoiminnan turvallisuuden merkitystä yritysten kilpailukyvylle tunnetaan Suomessa huonosti sekä elinkeinoelämän että viranomaisten parissa. Yritykset, jotka ovat ymmärtäneet turvallisen liiketoiminnan taloudellisen merkityksen, haluaisivat valtiolta enemmän tukea turvallisuustyölle, sillä osa yritystoimintaan kohdistuvista riskeistä on sellaisia, että yksittäiset yritykset eivät voi niitä yksin ratkaista.

Turvallisuustiedon jakamisella tehokkaampaan toimintaan
Sekä viranomaisille että yrityksille syntyy paljon tietoa esimerkiksi rikosilmiöistä ja muista sellaisista asioista, jotka voivat vaarantaa yritystoiminnan turvallisuutta. Aiemmin tämä tieto on ollut hajallaan ja se, saavuttaako tieto tiedon tarvitsijan, on ollut satunnaista tai riippunut esimerkiksi henkilösuhteista. Huoltovarmuuskeskuksen ylläpitämän HUOVI-portaalin yhteyteen on perustettu yritysturvallisuus-portaali, johon sekä viranomaisilla että rekisteröityneillä yrityskäyttäjillä on pääsy. Portaalissa voidaan jakaa sellaista turvallisuustietoa, jota yritykset tarvitsevat oman toimintansa suojaamiseksi ja viranomaiset tutkinta- ja torjuntatoimenpiteiden kehittämiseksi. Paikallistasolla portaalia on käytetty mm. Pirkanmaalla erittäin tuloksellisesti kaupan alaan kohdistuvan liikkuvan omaisuusrikollisuuden torjunnassa.

Toimijoiden yksityisyydelle turvaa
Yritysten avainhenkilöihin on Suomessa kohdistunut uhkailua, asiattomia viestejä sekä väkivaltaa. Tämä on korostunut sellaisilla aloilla, jotka ovat herättäneet julkista keskustelua tai jakaneet voimakkaasti mielipiteitä. Näiden henkilöiden henkilötiedot ja kotiosoitteet ovat aiemmin olleet saatavilla julkisesta kaupparekisteristä. Vuonna 2013 tehdyn lakimuutoksen myötä nämä tiedot eivät enää ole julkisia, mikä tekee vaikeammaksi näihin henkilöihin kohdistuvan häirinnän ja uhkailun.

Laittoman uhkauksen syyteoikeus ei laajene
Sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaan tehdyt lainsäädännön selvitykset - kuten laittoman uhkauksen syyteoikeuden laajentaminen tai aiemman väkivaltaisen käytöksen perusteella määrättävä "porttikielto" - eivät tehdyn selvitystyön jälkeen johda muutoksiin.

Suositukset jatkotyölle:
Viranomaisten ja elinkeinoelämän yhteistyötä yritystoiminnan turvallisuuden kehittämiseksi tulee jatkaa kumppanuuteen perustuvalla public-private -mallilla. Tavoitteena on yritystoiminnan kilpailu-kyvyn lisääminen. Yhteiskunta sijoittaa vuosittain yksityiseen liiketoimintaan varoja tukien ja lainojen muodossa. Tässä yhteydessä on mahdollisuus edistää turvallista ja häiriötöntä liike-toimintaa ja näin suojata yhteiskunnan taloudellista investointia.

VÄHENNETÄÄN ALKOHOLINKÄYTÖSTÄ JOHTUVIA TURVALLISUUSONGELMIA

Vähemmän viinaa, enemmän turvallisuutta

Alkoholin liiallinen käyttö voi olla turvallisuusriski paitsi käyttäjälle itselleen, myös sivullisille. Alkoholi onkin yleisin yksittäinen tekijä väkivallan ja onnettomuuksien taustalla; esimerkiksi ratti-juoppojen vuoksi kuolee vuosittain myös sivullisia. Sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelun yhdessä tehtiin useita toimenpide-ehdotuksia alkoholinkäytöstä johtuvien turvallisuusongelmien vähentämiseksi. Nämä päätettiin ottaa osaksi alkoholilainsäädännön kokonaisuudistusta.

Asemalle selviämään

Poliisi ottaa vuosittain hieman alle 80 000 henkilöä säilöön päihtymyksen vuoksi. Pelkästään päihtymyksen vuoksi kiinni otetut henkilöt, jotka eivät ole väkivaltaisia, tulisi lain mukaan toimittaa päihtyneiden selviämisasemalle tai muuhun paikkaan, jossa henkilöstä voidaan huolehtia. Suomessa on tällä hetkellä alle 20 selviämisasemaa. Näiden toiminnasta on saatu hyviä kokemuksia. Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteena oli lisätä selviämisasemien määrää ja näin vahvistaa ohjausta matalan kynnyksen päihdepalveluihin. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti, että sosiaali- ja terveysministeriö selvittää selviämisasemien kehittämistä. Hyvä esimerkki selviämisasemasta on esimerkiksi Espoossa ja Tampereella, jossa ne toimivat putkatilojen yhteydessä.

Paikallisesti haittoja ehkäisemään

Paikallisten alkoholihaittojen ehkäisemiseen suunnatussa Pakka-hankkeessa ehkäistään päihdehaittoja paikallisesti yhteisöllisin menetelmin vaikuttaen erityisesti nuorten aikuisten juomiseen. Sen tavoitteena on tehdä alkoholilain määräykset eläväksi ja vaikuttaa kysynnän ohella myös saatavuuteen. Työssä ovat mukana viranomaisten lisäksi elinkeinotoimijat ja järjestöt sekä kuntalaiset. Pakka-toiminta kattaa jo alueen, jolla asuu lähes 2 miljoonaa asukasta.

Suositukset jatkotyölle:
Selviämisasemien määrää tulisi lisätä.

Alkoholista johtuvat turvallisuusongelmat tulisi ottaa huomioon alkoholilainsäädännön kokonaisuudistuksessa. Alkoholilain uudistuksen yhteydessä tulisi vahvistaa paikallista päätöksentekoa ja ennalta ehkäisevää päihdetyötä esimerkiksi niin, että kunnat voisivat määritellä puistojuomisen rajat ja osallistua anniskelulupien arviointiin. Tämä olisi perusteltua, sillä kunta joutuu huolehtimaan ja kustantamaan merkittävän osana päihteiden käytöstä johtuvien ongelmien korjaamisesta.

Pakka-toiminta tulisi levittää koko maahan ja kytkeä siihen paikallisesti tärkeimpien päihdehaittojen ehkäisy. Tästä esimerkkinä on Pori, jossa Pakka-toimintaan liitettiin myös väkivallan ehkäisy.

PARANNETAAN RIKOKSEN UHRIN PALVELUJA JA RIKOKSEN TEKIJÄN TUKEA

Huomiota nuoriin miehiin

Rikosuhripalvelujen tarjoaminen on merkittävä osa rikosten ennaltaehkäisyä. Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoitteena on vuodesta 2004 lähtien ollut parantaa rikoksen uhrin palveluja. Uhripalvelujen kehittäminen kannattaa, sillä

- Uhrikokemukset kasautuvat tietyille henkilöille
- Pieni osa väestöstä tekee suuren osan rikoksista
- Rikoksen tekijät ovat merkittävän paljon muita useammin rikoksen uhreina
- On näyttöä siitä, että eräiden rikosten uhriksi joutuminen saattaa altistaa myös niiden tekijäksi

LÄHISUHDEVÄKIVALLAN UHREJA ENITEN PALVELUISSA

Rikosuhripalvelujen asiakkaista suurin yksittäinen ryhmä ovat lähi- ja parisuhdeväkivallan uhrit. On erittäin tärkeää, että heidät on saatu palvelujen piiriin. Lähisuhdeväkivallan kierre on jatkuva, se raaistuu edetessään ja uhrin on vaikea välttää tai ennakoida tilanteita, joissa hän voi joutua väkivallan uhriksi.

Väkivaltarikosten suurin tekijä- ja uhriryhmä ovat nuoret miehet, joista myöhemmin saattaa tulla myös parisuhdeväkivallan tekijöitä. Palvelujärjestelmä ei edelleenkään tavoita heitä ja pääasiallinen ennaltaehkäisykeino on rangaistuspelote. Sen tiedetään toimivan huonosti päihtyneenä, hetken mielijohteesta tehtyihin rikoksiin.

Rikoksen uhrin palveluja tuottavat esimerkiksi Rikosuhripäivystys, useat raiskauksen uhrille palveluja tarjoavat järjestöt ja Henkirikoksen uhrien omaiset ry. Järjestöt ylläpitävät turvakoteja, jotka tarjoavat turvaa esimerkiksi kotiväkivallan uhreille. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat yleispalveluina myös rikoksen uhrin käytettävissä.

Rikoksentekijöille suunnatut palvelut ovat edelleen vähäisiä ja hajanaisia. Sen lisäksi, että rikoksentekijät ja heidän oma elämänhallintansa hyötyvät palveluista, tarkoittaa tekijöille suunnattava apu vähemmän rikoksia koko yhteiskunnassa. Koska pieni joukko ihmisiä tekee paljon rikoksia, juuri heihin kohdistettavat t toimenpiteet saavat paljon hyvää aikaan: vähemmän tekijöitä, vähemmän rikoksia, turvallisempi yhteiskunta.

Espoossa toimiva Lyömätön Linja ry. sekä Ensi- ja turvakotien liiton alueellinen Jussi-työ tarjoavat apua lähisuhdeväkivallan tekijöille, mutta näiden piiriin hakeutuu vain pieni osa kaikista lähisuhdeväkivallan tekijöistä. Helsinki-Missiossa kehitetty Aggreditoiminta tähtää kodin ulkopuolisen väkivallan vähentämiseen tekijälle suunnatulla mentoroinnilla. Vastaavanlaisia palveluja on kehitetty Kuopiossa ja Oulussa. Palvelujen määrä ja alueellinen saatavuus ovat kuitenkin edelleen erittäin vähäisiä suhteessa tarvitsijoiden määrään.

Turvakotipalvelut valtakunnallisiksi

Hallitus päätti marraskuussa 2013, että vastuu turvakotien rahoituksesta siirtyy valtiolle. Turvakotien toiminta jatkuu entiseen tapaan ja ne voivat olla yksityisiä tai kunnallisia. Turvakodeista on tarkoitus muodostaa verkosto niin, että haja-asutusalueet otetaan huomioon sekä kehitetään toimintamallit, jotka vastaavat palvelujen kysyntää. Sosiaali- ja terveysministeriö toimii rahoittajana ja määrittelee keskimääräisen hinnan korvaukseksi turvakotivuorokaudesta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimii turvakotipalvelun valtakunnallisena koordinoijana ja verkoston ylläpitäjänä.

Rikosuhrimaksu käyttöön

Tuomioistuimen määräämä rikosuhrimaksu otetaan käyttöön vuoden 2016 alussa, mikäli tehty lakiesitys hyväksytään eduskunnassa. Maksun avulla voidaan lisätä rikosuhripalvelujen rahoitusta. Tavoitteena on, että rikosuhripalveluja pystytään tarjoamaan yhtä kattavasti koko maan alueella ja tavoitetaan myös sellaiset uhriryhmät, jotka eivät hakeudu apuun. Lisäksi tavoitteena on pystyä tarjoamaan erityispalveluja sellaisille uhriryhmille, jotka ovat niiden tarpeessa. Käytäntö, jossa rikoksen tekijä osallistuu pienellä summalla uhrin palvelujen rahoitukseen, on jo käytössä useissa maissa.

Suositukset jatkotyölle:

Varmistetaan, että rikosuhrien auttamisjärjestelmä toimii koko valtakunnan tasolla sekä yleisten rikosuhripalveluiden että erityispalveluiden osalta siten kuin voimaan tullut rikosuhridirektiivi edellyttää. Lisäksi varmistetaan, että ne rikoksen uhrit, joita palvelut eivät tällä hetkellä tavoita, saadaan palvelujen piiriin. Näistä suurin ryhmä on nuoret, katuväkivallan kanssa tekemisissä olevat miehet. He ovat usein sekä uhreja että tekijöitä. Palveluja kehitettäessä tämä tulee ottaa huomioon eikä palveluissa saa muodostua liian suurta eroa sen välillä tuetaanko heitä rikoksen uhreina vai pyritäänkö katkaisemaan heidän oma väkivaltainen käyttäytymisensä.

ENNALTA EHKÄISTÄÄN ÄÄRIAJATTELUUN PERUSTUVIA VÄKIVALTAISIA TEKOJA

Äärimmäisyyksien ennakointia

Väkivaltaisten ääriliikkeiden toiminta oli Suomessa pitkään jotakin vierasta ja salaperäistä. Siihen olivat perehtyneet vain muutamat tutkijat ja poliisi. Ääriliikkeet tekivät Suomessa vuosittain joitakin rikoksia, jotka poliisi usein selvitti ilman, että tekojen motiivi sai yhteiskunnallista huomiota. Tieto väkivaltaisista ääriliikkeistä oli harvoilla, ja ilmiön vahingolliset vaikutukset yhteisöihin, jotka olivat sen uhreina tai yhteiskuntaan laajemmin jäivät ilman huomiota.

Viime vuosina tilanne Suomessa on kuitenkin muuttunut:

- Tilanne Suomessa on edelleen hyvä, mutta on merkkejä, että se voi pahentua, jos asialle ei tehdä mitään.
- Ääriliikkeiden toiminta on tullut näkyvämmäksi
- Syyrian konfliktiin matkustaneet taistelijat, säännöllinen äärioikeiston tekemä katuväkivalta ja ideologisesti värittyneet koulu-uhkaukset ovat saaneet paljon julkisuutta.
- On myös käynyt selväksi, että tehokas poliisitoiminta yksinään ei ole riittävä vastaus näiden ilmiöiden vähentämiseksi.

MITÄ ON VÄKIVALTAINEN EKSTREMISMI?

Väkivaltainen ekstremismi on sitä, että väkivaltaa käytetään, se oikeutetaan tai siihen kannustetaan aatemaailmalla perustellen. Usein julkisessa keskustelussa keskitytään terrorismiin, joka on pieni, mutta se kaikkein näkyvin osa väkivaltaista ekstremismiä. Väkivaltaisen ekstremismin muut muodot eivät välttämättä ole kumouksellisia, kohdistu valtioon tai kansainväliseen järjestöön tai aiheuta vakavaa pelkoa koko väestön keskuudessa. Silti väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy muutoinkin kuin terrorismin torjunnan keinoin on tärkeää.

Vaikka uhka valtiolle tai väestölle yleisesti on vähäinen, voi ideologisen väkivallan uhka olla vakava ja moninkertainen paikallisesti tai erilaisten vähemmistöjen näkökulmasta. Tällaisia ihmisiä ovat etnisten ja muuhun alkuperään liittyvien vähemmistöjen lisäksi esimerkiksi sellaiset tutkijat, poliitikot tai liike-elämän edustajat, jotka ääriliike kokee vihollisikseen. Ääriajatteluun perustuva väkivalta myös lisää itse itseään. Näyttävien tekojen seurauksena samanmieliset henkilöt voivat rohkaistua väkivaltaan. Tämä on todennettu esimerkiksi kouluampumisten tyyppisissä teoissa. Lisäksi toisiaan vastustavat ääriliikkeet voivat vastata toistensa tekemiin väkivallantekoihin, vaikka ne eivät itse suoranaisesti olisi olleet edellisen teon kohteena. Väkivaltaiset ääriliikkeet kohdistavat väkivaltaa eri henkilöihin sen perusteella, mitä he ovat eikä sen perusteella, keitä he ovat. Varsinaisen uhrin lisäksi teko kohdistuu koko yhteiskuntamme perus- ja ihmisoikeuksiin. Se luo pelkoa, jolla rajoitetaan muiden mahdollisten uhrien liikkumisen- ja sananvapautta sekä turvallisuuden tunnetta.

Moniammatillista puuttumista

Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy on käynnistynyt Suomessa moniammatillisena työnä, jossa poliisi, sosiaalityö ja terveydenhuolto pyrkivät varhaisessa vaiheessa puuttumaan nuorten ja muiden riskiryhmissä olevien sellaiseen oireiluun, joka voidaan olettaa johtavan väkivaltaiseen toimintaan. Toimintaa tehdään poliisilaitoksilla moniammatillisena Ankkuri-työnä, joka on poliisin ennalta estävää toimintaa. Puuttumiskeinot vaihtelevat tapauskohtaisesti sen mukaan, mitä ongelmia kullakin asiakkaalla on ääriliikkeeseen hakeutumisen taustalla. Moniammatillisen työn lisäksi monella viranomaisella ja muulla toimijalla on omassa toiminnassaan mahdollisuus havainnoida ja puuttua väkivaltaista ääriliikkeiden toimintaan.

Verkostoilla ekstremismiä vastaan

Neljään suureen kaupunkiin - Helsinkiin, Ouluun, Turkuun ja Tampereelle - on perustettu useista viranomaisista ja järjestöistä koostuvia paikallisia yhteistyöverkostoja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisemiseksi. Nämä verkostot seuraavat ja arvioivat tilannetta paikallisesti ja tekevät yhteistyössä tilanteen edellyttämiä toimenpiteitä. Nämä toimenpiteet voivat olla kaikkea uusien yhteistyökumppanien hankkimisesta ja viranomaisten kouluttamisesta keskusteluiltojen järjestämiseen kouluissa. Valtakunnallisesti työtä kehittää väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn kansallinen yhteistyöverkosto, joka myös seuraa kansallisen toimenpideohjelman toimeenpanoa.

Vähennetään hiljaista hyväksyntää

Osana väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyn kansallista toimenpideohjelmaa (2012) päätettiin säännöllisten tilannekatsausten laatimisesta. Tilannekatsauksia on tehty puolivuosittain vuodesta 2012 alkaen kansallisten viranomaisten yhteistyönä. Niitä on jaettu laajasti ja ne ovat saaneet huomiota sekä kansallisessa lehdistössä että julkisessa keskustelussa. Tilannekatsausten tavoitteena on tukea ennaltaehkäisyä antamalla ammattilaisille ja suurelle yleisölle tietoa väkivaltaisten ääriliikkeiden toiminnasta ja niiden tunnistamisesta. Ilmiöihin puuttuminen on mahdollista ainoastaan, jos ne tuntee ja ymmärtää niiden merkityksen.

Kuinka haitallista väkivaltainen ääriajattelu on lapsen kehitykselle?

Väkivaltaiset ääriliikkeet tekevät vain vähän rikoksia Suomessa vuosittain. Se, mitä ei tilastoida on, kuinka laajasti ne koskettavat alaikäisiä lapsia monella tavalla. Lapsi tai nuori voi kasvaa perheessä, jossa väkivaltaa käytetään, se oikeutetaan tai siihen kannustetaan aatemaailmalla perustellen. Väkivaltaiseen ääriliikkeeseen myös usein ajaudutaan nuorena, aikuisuuden kynnyksellä. Taistelualueille on Suomesta matkustanut kokonaisia perheitä ja Euroopasta yksinäisiä alaikäisiä. Äärioikeistolaisten skinhead-kerhojen jäsenet ovat nuoria miehiä tai poikia ja koulusurmiin johtaneet polut ovat kaikilla tekijöillä alkaneet viimeistään teini-iässä. Nuoruuteen kuuluu erilaisiin ajatusmaailmoihin tutustuminen ja oma identiteetti ja käsitykset muodostuvat joskus radikaalienkin vaiheiden kautta. Sosiaaliviranomaiset Suomessa hakevat ja tarvitsevat nyt tietoa siitä, milloin nuoren kohdalla on kyseessä sellainen kehitys tai ympäristö, joka voi olla erittäin vahingollinen hänelle itselleen ja muille, ja mitä tällaisissa tilanteissa tulisi tehdä.

VARMISTETAAN VAPAAEHTOISTEN SAATAVUUS TURVALLISUUS- JA HÄLYTYSTEHTÄVIIN

Vapaaehtoiset tärkeänä tukena

Hyvä sisäinen turvallisuus muodostuu riittävistä viranomaispalveluista, tehokkaasta turvallisuusongelmien ennaltaehkäisystä sekä varautumisesta sellaisiin tilanteisiin, joita ei voida ennaltaehkäistä. Näissä kaikissa kolmannella sektorilla ja vapaaehtoisilla on oma tärkeä roolinsa myös viranomaispalvelujen tukemisessa. Parhaana esimerkkinä tästä ovat sopimuspalokunnat, jotka vuonna 2012 olivat mukana 60 prosentissa kaikista pelastustoimen hälytyksistä. Muita tärkeitä vapaaehtoistoiminnan muotoja ovat kadonneiden etsintä vapaaehtoisen pelastuspalvelun avulla, Punaisen Ristin ambulanssit sekä sisävesillä ja merellä toimivat meripelastusseurat. Osan tehtävistä vapaaehtoiset hoitavat jopa ilman viranomaisen mukanaoloa, pois lukien pelastustoimen tehtävät.

Julkisella sektorilla on kovia paineita säästää ja vähentää kustannuksia. Odotukset turvallisuuspalveluille kuitenkin säilyvät tai jopa kasvavat. Vähemmällä rahalla pitäisi saada aikaiseksi yhtä hyvä tulos ja jopa enemmän. Vapaaehtoisten nykyistä laajempi käyttö viranomaistoiminnan tukena on yksi mahdollisuus tähän, mutta se ei ole ongelmatonta:

- Turvallisuusviranomaisten tehtävät sisältävät usein merkittävää julkisen vallan käyttöä, joka on lain mukaan mahdollista vain viranomaisille.
- Vapaaehtoisia ei voi käyttää kaikissa viranomaistehtävissä ainakaan ilman viranomaisen selkeää johtoa.
- Virkamiehiä voi hälyttää töihin myös vapaa-ajalta tai kutsua reservinä apuun naapurialueelta. Vapaaehtoinen voi hälytyksen tullessa olla töissä, opiskelemassa, lomalla tai muutoin estynyt.
- On yksilöllistä, kuinka vapaaehtoisen työnantaja näkee sen, voiko hänen työntekijänsä kesken töiden lähteä vapaaehtoiseen auttamistehtävään.

VAPAAEHTOISTEN KÄYTTÖ VAIHTELEE

Vuonna 2012 sopimuspalokuntalaisista 90% oli hälytetty vähintään yhdelle tehtävälle, mutta eri valmiusjärjestöjen vapaaehtoisista osuus oli yhteensä 63 %. Pelastustoimen tehtävissä vapaaehtoisia palokuntalaisia käytetään siis paljon. Muiden valmiusjärjestöjen, kuten Suomen Punaisen Ristin, meripelastusseuran, lentopelastusseuran ja muiden vapaaehtoisten pelastuspalvelujärjestöjen voimavarat eivät vielä ole täysin käytössä vaikka ne olisivat saatavilla, eikä esimerkiksi päivätyö estäisi osallistumista.

Vapaaehtoiset mukaan myös suuren hädän hetkellä

Vapaaehtoiset, erityisesti sopimuspalokunnat, ovat usein mukana arjen hälytystehtävissä. Kuntien nykyisissä valmiussuunnitelmissa, jotka koskevat laajoja ja pitkäkestoisia hätätilanteita, vapaaehtoisia ei käytännössä ole huomioitu. Esimerkiksi ei ole selvää, miten seuraavassa Nokian vesikriisin kaltaisessa tilanteessa vapaaehtoisjärjestöjä hyödynnettäisiin.

ALUEELLINEN TOIMEENPANO

Valtioneuvoston 3.11.2011 tekemän päätöksen mukaisesti sisäisen turvallisuuden ohjelman alueellinen toimeenpano tuli suunnitella alue-hallintovirastojen johdolla laajassa yhteistyössä eri viranomaisten ja järjestöjen kanssa. Tavoitteena oli alueellisten erityispiirteiden ja tarpeiden huomioon ottaminen sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanossa ja kytkeminen hyvinvointia ja terveyttä edistävään työhön sekä alueellisen kilpailukyvyn edistämiseen. Alueelliset toimeenpanosuunnitelmat ja raportit niiden toimeenpanosta löytyvät osoitteesta: **www.intermin.fi/sisainenturvallisuus/ohjelmat/prime101.aspx**

Liite 1
Tilanne toimenpiteittäin

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä sisäisen turvallisuuden ohjelmasta päätettiin yhteensä 64 toimenpiteestä, jotka parantavat arjen turvallisuutta. Seuraavassa on esitetty miten toimenpiteitä on toimeenpantu. Vihreä väri tarkoittaa, että toimenpide on toteutettu siten kuin päätöksessä päätettiin ja keltainen sitä, että toimeenpano on käynnissä. Punainen väri tarkoittaa, että toimenpidettä ei ole toteutettu. Tiedot siitä, mitä on tehty, perustuvat toimenpiteistä päävastuussa olevan organisaation toimittamiin tietoihin.

LISÄTÄÄN TURVALLISUUDEN TUNNETTA

1. Asukkaiden turvallisuutta ja asuinalueiden viihtyisyyttä parannetaan ottamalla käyttöön naapuritiimi- tai apujärjestelmä. Rikoksentorjuntaneuvosto laatii toimintamallin käyttöönoton edellyttämän tukiaineiston kaikkien toimintaan osallistuvien käyttöön.

Päävastuu: **OM/rikoksentorjuntaneuvosto.**

Mitä on tehty:

Rikoksentorjuntaneuvosto on laatinut toimenpiteen mukaisen tukiaineiston, joka sopii hyödynnettäväksi esimerkiksi osana paikallista turvallisuussuunnittelua tai lähidemokratiatyötä. Tukiaineistossa kuvataan niitä toimenpiteitä, joita paikallisesti voidaan tehdä osana naapuriapujärjestelmää ja sen tukena. Rikoksentorjuntaneuvosto edistää toimintamallin käyttöönottoa. Aineisto on saatavissa osoitteessa www.rikoksentorjunta.fi

Suomen Kylätoiminnan naapuriapuhankkeessa on käynnistetty ja koulutettu naapuriaputoimintaa. Hanke päättyi huhtikuussa 2013. Se toteutettiin Pohjois-Karjalassa, Lapissa sekä Etelä- ja Pohjois-Savossa. Hankkeen tuloksena noin 90 kylässä toimii tällä hetkellä naapuriapurinki tai turvallisuusyhteyshenkilö. Keski-Suomen Paikallistoiminnan Turvaverkkohanke (1.1.2011–31.12.2014) jatkaa toiminnan kehittämistä Keski-Suomen alueella rakentamalla kylätoiminnalle malleja ja työtapoja. Suomen pelastusalan keskusjärjestön (SPEK) "Arjen turvaa harvaan asutuilla alueilla – kylien turvallisuuskoulutus"-hanke on vahvistanut kainuulaisten kylien asukkaiden kykyä antaa naapuriapua osana omatoimista varautumista.

2. Otetaan käyttöön teknologiaa hyödyntävät ja asukkaita turvallisuustyöhön osallistavat toimintamallit esimerkiksi Turvallisuuskävely-, Kerro kartalla - ja Uusi paikallisuus –hankkeet.

Päävastuu: **SM**

Mitä on tehty:

Asukkaita osallistavia toimintamalleja on otettu laajasti käyttöön eri puolilla maata. Turvallisuuskävelyjä on järjestetty mm. Espoossa, Helsingissä, Vantaalla, Oulussa, Vaasassa ja Etelä-Kymenlaaksossa. Myös järjestöt ovat toteuttaneet turvallisuuskävelyjä, joista yhtenä esimerkkinä on Aseman Lapset ry:n järjestämä turvallisuuskävely. Liikenneturva otti vuoden 2013 alussa käyttöön koulujen opetuskäyttöön tarkoitetun sähköisen vaaranpaikkakartoitustyökalun osoitteessa www.vaaranpaikka.fi. Osallistavia toimintamalleja on esitelty valtakunnallisissa ja alueellisissa tilaisuuksissa.

3. Pilottihankkeessa laaditaan verkkosivusto, jonne kerätään paikallisesti tietoa asukkaiden käyttöön alueella tehdyistä rikoksista, häiriöistä ja onnettomuuksista.

Päävastuu: **SM**

Mitä on tehty:

Pilottihankkeena toimii Jokilaaksojen pelastuslaitoksen ylläpitämä www.turvakanava.fi-sivusto. Portaalin käyttöjärjestelmä on uusittu ja tilannekuvakartan ensimmäinen versio on julkaistu. Uusi sivusto julkaistiin kesäkuussa 2013. Hankkeessa on ollut eri toiminnallisuuksien asiantuntijoina sähkö-, vesi- ja kaupungin tielaitoksen edustajia tavoitteena, että näitä tietoja voitaisiin liittää tilannekuvaan. Portaaliin tuodaan mm. turvasäätiedot ja pelastustoimen tehtävät. Viranomaiset voivat syöttää tietoa järjestelmään. Uusi turvakanava julkaistaan marraskuussa 2014. Pilottihanke päättyy alkuvuodesta 2015.

4. Käynnistetään yhteistyössä maahanmuuttajajärjestöjen kanssa kampanja rasististen rikosten ilmoittamiskynnyksen madaltamisesta.

Päävastuu: **SM**

Mitä on tehty:

Sisäministeriö on kumppanina mukana Pohjois-Irlannin Etnisten suhteiden neuvottelukunnan johtamassa EU-rahoitteisessa hankkeessa, jonka tavoitteena on vähentää rasistista ja uskontoon perustuvaa viharikollisuutta ja vihapuhetta. Hanke käynnistyy 1.12.2014. Hankkeessa madalletaan rasististen rikosten ilmoittamiskynnystä järjestämällä koulutusta viranomaisille ja rasistisen ja viharikosten uhreille. Hankkeessa vahvistetaan uhrien luottamusta viranomaisiin ja oikeusjärjestelmän toimivuuteen. Hanke toteutetaan yhteistyössä keskeisten viranomaisten ja järjestöjen kanssa.

5. Toteutetaan maahanmuuttajataustaiselle väestölle kohdistettu kysely, jolla saadaan tietoa heidän turvallisuuden tunteen kehityksestä ja niistä heihin kohdistuneista rikoksista, joista ei tehdä ilmoitusta poliisille.

Päävastuu: **Optula**

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on kehittänyt uuden kansallisen rikosuhritutkimuksen (KRT), joka perustuu satunnaisotokseen väestöstä ja joka on tarkoitus toistaa vuosittain. Ensimmäinen mittaus tehtiin vuonna 2012. Tutkimuksen otokseen sisältyvät myös maahanmuuttajat ja heitä koskeva tieto on vertailukelpoista suhteessa kantaväestöön. KRT:n taustamuuttujia kehitettäessä on huomioitu maahanmuuttaja-aseman erittely. KRT-järjestelmässä tehdään maahanmuuttajien osalta yliotanta, joka on mitoitettu kompensoimaan ko. ryhmän keskimääräistä alhaisempaa vastausprosenttia. Järjestelmän aineistonkeruu on oikeusministeriön rahoittama.

6. Kehitetään turvallisuusviestintää selkokieliseksi turvallisuuspalveluiden saatavuuden varmistamiseksi.

Päävastuu: **SM**

Mitä on tehty:

Sisäministeriö julkaisi 13.11.2013 raportin selkokielisen turvallisuusviestinnän kehittämiseksi sisäasiainhallinnossa. Raportti sisältää toimenpidesuosituksia valmistelussa mukana olleille sisäministeriön hallinnonalan virastoille. Raportti on saatavilla sähköisesti sisäministeriön internetsivulta www.intermin.fi. Suosituksissa ehdotetaan selkokielisen materiaalin tuottamista ja levittämistä koskien muun muassa onnettomuuksien ehkäisyä, hätänumeron käyttöä ja hätäilmoituksen tekemistä tekstiviestillä, rikoksilta ja väkivallalta suojautumista sekä tietoa ihmiskaupan uhreille.

KEHITETÄÄN ENNALTA EHKÄISEVÄN TURVALLISUUSTYÖN TULOKSIA MITTAAVIA INDIKAATTOREITA JA VARMISTETAAN KANSALLISTEN KYSELYTUTKIMUSTEN SÄÄNNÖLLINEN TOTEUTTAMINEN

7. Varmistetaan tarvittaessa lainsäädännön keinoin kansallisesti tärkeiden turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta seuraavien seuranta- ja osoitinjärjestelmien pysyvyys.

Päävastuu: **OKM**

Mitä on tehty:

Toimenpidettä ei ole toimeenpantu.

8. Kootaan jo olemassa olevista indikaattoreista ns. indikaattorikori, jolla seurataan nuorten turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta ehdollistavien laajojen rakenteellisten tekijöiden muutoksia vuosittain.

Päävastuu: **OKM/Nuorisoasiain neuvottelukunta**

Mitä on tehty:

Nuorten hyvinvointia koskevat indikaattorit on hyväksytty 2012, ja ne on koottu sivustolle www.tietoanuorista.fi. Sivustolta löytyy kahdeksan tietoryhmää, joihin sisältyvät indikaattorit päivitetään säännöllisesti. Indikaattorikorissa on kaksi kokonaisuutta, jotka ovat arjen turvallisuuden ja ennalta ehkäisevän työn kannalta suoraan hyödynnettävissä. Nämä ovat Arjen hallinta sekä Henkilökohtainen koskemattomuus ja oikeusturva. Tietoa nuorista -sivustoa kehitetään jatkuvasti, jotta tietoa saadaan myös alueellisesti.

9. Laaditaan nuorten vapaa-ajalla tehtävän nuorisotyön arviointimalli nuorisotoimijoiden itsensä käyttöön.

Päävastuu: **OKM**

Mitä on tehty:

OKM on tukenut valtakunnallisen nuorisotyön perussuunnitelman (opetussuunnitelman) valmistelua, jossa sanallistetaan nuorisotyössä tehtävät toiminnot, työmuodot sekä työmenetelmä. Työ valmistuu vuoden 2015 aikana. OKM on tukenut nuorisotyön arvioinnin käsikirjan uudistamista, mikä on tarkoitettu nuorisotyön prosessien auditointiin ja itsearviointiin. Työ valmistuu vuoden 2014 loppuun mennessä.

Nuorisotyön ammattieettistä ohjeistusta on kehitetty laajalla yhteistyöllä. Suomen Nuorisoyhteistyö -Allianssi ry ja Nuoriso- ja Liikunta-alan asiantuntijat ry ovat julkaisseet nuorisotyön ammattieettisen ohjeistuksen. Ohjeistus julkistettiin 18.4.2012, ja se on tarkoitettu nuorisotyön ammattilaisille, joilla on alan koulutus ja jotka työskentelevät kuntien, järjestöjen tai yksityisen palveluksessa. Lisätietoja on saatavilla www.alli.fi-sivustolta.

VARMISTETAAN TURVALLINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ

10. Varmistetaan, että koulukiusaamista ehkäisevä KiVa Koulu -hanke otetaan käyttöön kattavasti, ja sen tuloksellisuutta seurataan kaikissa kouluissa. Laajennetaan MLL:n, Opetushallituksen, Poliisihallituksen, Folkhälsanin ja Suomen Vanhempainliiton yhteistyösopimukseen perustuvaa Koulurauha-hanketta.

Päävastuu: **OKM**

Mitä on tehty:

KivaKoulu on käytössä noin 2500 koulussa, mikä on noin 90 % kaikista peruskouluista. Hankkeen tuloksista on toteutettu ja toteutetaan vaikuttavuustutkimuksia, joiden mukaan KivaKoulu-toiminta on erityisen vaikuttavaa alakouluissa.

Koulurauha julistettiin kuluvana vuonna 24. kerran. Koulurauhan julistaminen koskee kaikkia peruskouluja ja se on lisäksi otettu käyttöön monissa päiväkodeissa. Koulurauha on myös leviämässä toiselle asteelle. Mannerheimin Lastensuojeluliitto saa opetus- ja kulttuuriministeriöltä toiminta-avustusta nuorisotyöhön, ja Koulurauha sisältyy tähän nuorisotoimintaan. Avustuksen taso oli 80 000 euroa vuonna 2014.

Hämeen poliisilaitos on yhteistyössä nuorten ja järjestöjen kanssa toteuttanut "Nyt riittää" hankkeen, jolla vähennetään nuoriin kohdistuvaa koulukiusaamista. Hankkeen suojelijoina ovat olleet rap-artisti Brädi ja tatuointitaitelija Sini Tarkkinen. Työn tulokset ja kokemukset kootaan raporttiin, jonka sisäministeriö julkaisee vuoden 2014 lopussa.

11. Kehitetään oppilaitosten turvallisuustilanteen seurantaa niin, että käytettävissä on luotettavaa tietoa uhkailu- ja väkivaltatilanteiden yleisyydestä ja ilmenemismuodoista. Kehitetään seurantamenettely, jolla kootaan tietoa uhkailuja väkivaltatilanteista oppilaitoksissa.

Päävastuu: **OKM**

Mitä on tehty:

Helsingin kaupungin opetusvirasto on käynnistänyt lukuvuonna 2013-14 pilottihankkeen seurantajärjestelmästä, jossa kerätään tietoa kaikista kouluympäristössä tapahtuneista väkivallanteoista tai niillä uhkaamisista henkilöstöryhmään katsomatta. Seurantamenettelyn kansallisesta käyttöönotosta ei ole tehty päätöksiä.

Hallituskauden aikana on tehty lakimuutoksia koskien peruskoulu-, lukio- ja ammatillisten oppilaitosten opetusta, muutokset tulivat voimaan 1.1.2014. Lakimuutoksen tavoitteena on ollut turvata oppilaitosten työrauhaa ja lisätä oppilaiden hyvinvointia ja osallistumismahdollisuuksia.

12. Pelastuslaitokset seuraavat alueen oppilaitosten harjoitusten toteuttamista vaaratilanteiden varalle ja lähettävät tarvittaessa oppilaitoksille muistutuksen, jos harjoitusten väli kasvaa liian pitkäksi. Pelastuslaitokset raportoivat säännöllisesti harjoitusten toteuttamisen tilanteesta ja kattavuudesta alueen kunnille ja opetus- ja kulttuuriministeriölle sekä sisäasiainministeriölle. Järjestelmä kehitetään yhdenmukaiseksi koko maahan.

Päävastuu: **SM**

Mitä on tehty:

Pelastuslaitosten oppilaitoksille valmisteleman poistumisharjoittelua koskevan ohjeen levittäminen pelastuslaitoksissa ja oppilaitoksissa on kesken. Pelastusviranomaiset ja opetusviranomaiset tekevät laajasti yhteistyötä. Pelastuslaitokset seuraavat oppilaitosten poistumisharjoittelua osana oppilaitosten valvontaa ja puuttuvat tarvittaessa heti laiminlyönteihin.

Sisäisen turvallisuuden ministeriyöryhmälle on raportoitu oppilaitosten turvallisuustilanteesta hallituskauden aikana kahdesti, 20.3.2012 ja 16.9.2014. Ministeriryhmälle 16.9.2014 esitelty tilanneraportti on julkaistu sisäministeriön verkkosivulla osoitteessa www.intermin.fi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut Koulurakennusten rakenteellinen turvallisuus -työryhmän.

PARANNETAAN JULKISTEN TILOJEN TURVALLISUUTTA JA VIIHTYVYYTTÄ

13. Selvitetään mahdollisuudet kieltää alkoholin nauttiminen lasten leikkipaikoilla. Tehostetaan järjestyslain nojalla tapahtuvaa alkoholin nauttimisen valvontaa lasten leikkipaikoilla. Selvitetään, miten kokoontumislain mukaan toteutuvat tosiasiallisen järjestäjän vastuut sosiaalisen median välityksellä koolle kutsutuissa tilaisuuksissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen varmistamiseksi.

Päävastuu: **SM**

Mitä on tehty:

Järjestyslain päihdyttävän aineen nauttimiskielto on alkoholilain uudistuksen yhteydessä valmisteilla ja poliisi on lausunnossaan ehdottanut lasten leikkipaikkojen ja hautausmaiden ulottamisesta alueeksi, jossa päihdyttävän aineen nauttiminen on kielletty. Kesäkuussa 2014 käytyjen hallitusohjelmaneuvottelujen mukaan alkoholilain kokonaisuudistus ei valmistu aikaisemmin arvioidussa aikataulussa tällä hallituskaudella.

Poliisilaitokset suorittavat päivittäisen työskentelyn ohessa valvontaa lasten leikkipaikoilla sekä päiväkotien ja koulujen pihoilla. Poliisin ennalta estävän valvonnan seuraavan teeman yhteydessä valvontaa kohdistetaan kyseisiin paikkoihin.

Turun hovioikeuden päätös 31.12.2013 (R 12/1978) linjaa poliisin toimintaa tulevaisuudessa yleisötilaisuuksien osalta. Jatkossa tulkitaan, että mikäli henkilö tekee sosiaalisessa mediassa julkiselle sivustolle ilmoituksen yleisötilaisuudesta, katsotaan henkilö yleisötilaisuuden järjestäjäksi. Tällöin tapahtumajärjestäjäksi katsotun henkilön on tehtävä poliisille etukäteen kokoontumislain 14§:n mukainen ilmoitus tapahtumasta.

14. Otetaan käyttöön hyviksi osoittautuneita, eri toimijoiden yhteistyöhön perustuvia toimintamalleja kauppakeskusten ja vastaavien tilojen turvallisuuden ja asioinnin turvallisuuden parantamiseksi sekä viihtyisyyden ja turvallisuuden tunteen ylläpitämiseksi.

Päävastuu: **Poliisi**

Mitä on tehty:

Poliisihallitus on koonnut hyviä yhteistyökäytäntöjä kauppakeskusten turvallisuuden parantamiseksi ja lähettänyt ne kaikkien poliisilaitosten käytettäväksi.

15. Lisätään poliisin ja kauppakeskusten välistä yhteistyötä näiden turvallisuuden hallinnassa huomioiden kauppakeskusten turvallisuusmalli.

Päävastuu: **Poliisilaitokset**

Mitä on tehty:

Poliisilaitokset, joiden alueella on kauppakeskuksia ja vastaavia tiloja, ovat ryhtyneet toimenpiteisiin turvallisuuden ja asioinnin turvallisuuden parantamiseksi sekä viihtyisyyden ja turvallisuuden tunteen ylläpitämiseksi. Poliisin ja kauppakeskusten välistä yhteistyötä turvallisuuden hallinnassa on lisätty ottaen huomioon kauppakeskusten turvallisuusmalli. Poliisihallitus lähetti poliisilaitoksille kesällä 2014 kirjeen, jossa poliisilaitoksia kehotettiin tarkastamaan mukana olevasta listauksesta niiden alueilla olevat kauppakeskukset ja varmistamaan yhteistyössä kauppakeskusten kanssa niiden turvallisuussuunnitelmien ajantasaisuus.

VARMISTETAAN TYÖTÄ TEKEVIEN IHMISTEN TURVALLISUUS

16. Selvitetään mahdollisuus saattaa laiton uhkaus virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.

Päävastuu: **OM**

Mitä on tehty:

Asiaa koskeva selvitysmuistio on valmistunut ja sitä koskevat lausunnot pyydettiin 19.6.2014 mennessä. Lausuntotiivistelmä on valmistelumassa ja lausuntopalautteen käsittely OM:ssä on käynnissä.

17. Toteutetaan laaja tiedotuskampanja, jossa levitetään tietoa vuonna 2011 voimaan tulleesta lievää pahoinpitelyä koskevasta lainmuutoksesta ja mahdollisuuksista vähentää työssä kohdattua väkivaltaa.

Päävastuu: **Aluehallintovirastot**

Mitä on tehty:

Itä-Suomen, Pohjois-Suomen, Lapin ja Lounais-Suomen aluehallintovirastot ovat julkaisseet asiaa koskevan tiedotteen internetissä. Lainmuutos on ollut esillä tarkastuskäynneillä ja muissa työsuojeluun liittyvissä yhteyksissä. Lisäksi Lapin aluehallintoviraston alueella asiasta on tiedotettu eri seminaarien, työkokousten ja koulutustilaisuuksien yhteydessä ja järjestetty tiedotuskampanja syksyllä 2013.

18. Selvitetään keinot koko työpaikan henkilöstön suojaamiseksi toistuvilta saman tekijän aiheuttamilta rikoksilta ja häiriöiltä esimerkiksi lähestymiskiellon tyyppisellä menettelyllä.

Päävastuu: **OM**

Mitä on tehty:

Selvitys valmistuu syksyllä 2014.

19. Laaditaan selvitys työturvallisuuslain 10 §:n, eli työn uhkatilanteiden ja vaarojen arviointia koskevan pykälän mukaisen työnantajan arviointi- ja selvitysvelvoitteen toteutumisesta yrityksissä työssä kohdatun väkivallan ja sen uhkan osalta. Selvityksen osoittaman tarpeen perusteella kohdistetaan työsuojelun valvontatoimenpiteitä velvoitteen täyttymisen valvontaan. Elinkeinoelämä edistää velvoitteen täyttymistä tiedotuskampanjalla.

Päävastuu: **STM**

Mitä on tehty:

Hankkeen tuloksena on valmistunut selvitys siitä, miten työn uhkatilanteiden ja vaarojen arviointi on työpaikkojen toimesta toteutettu. Kohderyhmänä olivat sosiaali- ja terveydenhuollon työpaikat, joiden henkilöstö teki kotihoitoa, -palveluja tai -käyntejä asiakkaidensa kotona. Hankkeen toisessa vaiheessa kootaan internetissä olevaan tietopankkiin hyviä käytäntöjä väkivallan uhan ennaltaehkäisyssä sekä kehitetään ja pilotoidaan hyviä käytäntöjä väkivallan uhan ennaltaehkäisyssä kotihoitotyössä. Hanke toteutettu ja toteutus jatkuu Työhyvinvointifoorumissa. Valvontaa suunnataan vuosisuunnitelmien ja runkosuunnitelman mukaisesti väkivallan uhan riskialoille tarkastustoiminnan toteutuksessa.

PARANNETAAN RAKENNETUN YMPÄRISTÖN TURVALLISUUTTA

20. Täydennetään eri toimijoiden yhteistyönä www.turvallinenkaupunki.fi -sivustoa esimerkein, hyvin käytännöin ja toimintamallein. Alueellista ja paikallista turvallisuustyötä kehitetään laaja-alaisesti kattamaan myös näkökulmat, jotka liittyvät hyvän ja turvallisen rakennetun ympäristön suunnitteluun, toteutukseen ja hoitoon.

Päävastuu: **YM**

Mitä on tehty:

Turvallinenkaupunki.fi -sivustoa on täydennetty syksyllä 2013 esimerkein ja aihepiiriä koskevin artikkelein, sivuston seuraavaa päivitystä valmistellaan. Sivuston käyttö on seurantatilastojen perusteella ollut vilkasta. Siten sen tavoiteltu vaikuttavuus on toteutunut hyvin muun muassa kuntien vastuulla olevassa kaavoituksessa ja muussa maankäytössä. Rakennetun ympäristön turvallisuuden parantamista on painotettu kaavoitukseen liittyvässä informaatio-ohjauksessa ja useissa alueellisissa seminaareissa ja muissa tilaisuuksissa.

21. Parannetaan kuntien, rakennuttajien ja muiden tilaajien tietoisuutta ja ymmärrystä turvallisuusnäkökohdista esteettömyyttä koskevien tavoitteiden määrittelyssä. Esteettömyyden parantaminen lisää kaikkien turvallisuutta ja tasa-arvoa ja vähentää yleistä tapaturmariskiä. Erityisesti lähiökerrostalojen ajankohtaisia peruskorjauksia varten tuodaan esiin esteettömyyden parantamisen hyviä ratkaisumalleja ja toteutuskäytäntöjä, kuten hissin, luiskien ja sähköovien rakentamisen vaihtoehtoja. Hissien rakentamisen yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota poistumisturvallisuuteen tilanteissa, joissa hissejä ei voida käyttää. Tehdään selvitys ja kootaan esimerkkejä siitä, miten kustannustehokkaasti voidaan edistää esteettömyyttä parantavia ratkaisuja rakennuksissa ja rakennetussa ympäristössä. Toteutus: selvitys 2013–2014.

Päävastuu: **YM, kunnat, rakennuttajat**

Mitä on tehty:

Turvallisuutta ja esteettömyyttä käsittelevä selvitys valmistuu vuoden 2014 aikana. Jo selvityksen laadinnan aikana on toteutettu esimerkkikohteita, joissa on kehitetty turvallisuutta parantavia ratkaisuja ja niitä koskevaa informaatioaineistoa on jaettu aiheen kannalta keskeisille tahoille. Toimenpiteiden yhteenveto ja jatkosuositukset valmistuvat keväällä 2015.

LISÄTÄÄN LIIKKUMISEN TURVALLISUUTTA

22. Laaditaan liikenteen turvallisuussuunnitelma, joka kattaa kaikki liikennemuodot ja niihin liittyvät turvallisuushaasteet. Liikenne- ja viestintäministeriö selvittää mahdollisuudet laajentaa tieliikenteen turvallisuuden neuvottelukunnan toimialaa tai muuttaa olemassa olevan neuvottelukunnan toimialan vesiliikenneturvallisuuden kattavaksi.

Päävastuu: **LVM**

Mitä on tehty:

Toimenpiteestä päävastuussa oleva LVM on ilmoittanut, että liikenteen turvallisuussuunnitelman laatiminen siinä muodossa, kun se toimenpiteessä päätettiin, ei ole enää ajankohtainen.

VARMISTETAAN NUORILLE TURVALLINEN KASVUYMPÄRISTÖ

23. Rattijuopumuksesta kiinnijääneille alle 25-vuotiaille tarjotaan mahdollisuus osallistua päihdetilannetta koskevaan kartoitukseen terveys- tai sosiaaliviranomaisen kanssa Tie selväksi -mallin mukaisesti.

Päävastuu: **STM**

Mitä on tehty:

Tie selväksi -toimintamallia on esitelty osana Alkoholiohjelman Päihteet, tapaturmat ja arjen turvallisuus –teemavuotta 2013 sekä Sisäisen turvallisuuden ohjelman Moniammatilliset toimintamallit tutuksi -Road Show – seminaareja, joita on järjestetty vuonna 2014 kuudella paikkakunnalla eri puolilla maata. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti keväällä 2014 Tie selväksi – toimintamallin käyttöönottoa koordinoivan verkoston, jonka toimikausi on 18.3.2014–28.2.2015. Tavoitteena on toimintamallin vakiinnuttaminen. Keväällä 2014 päivitettiin Tie selväksi - verkkosivut ja levittämisen tueksi tuotetaan tarvittaessa materiaalia eri toimijoille.

24. Alle 18-vuotiaiden rikoksentekijöiden rikoskierteen ehkäisemiseksi otetaan käyttöön Ankkuri-malli, jota sovelletaan ottaen huomioon paikalliset ja alueelliset olosuhteet ja jo olemassa olevat käytännöt. Malli otetaan käyttöön koko maassa 2014 mennessä osana tulossuunnittelua ja sisäisen turvallisuuden ohjelman alueellista toimeenpanoa. Käyttöönottoa seurataan laatimalla raportti vuonna 2015.

Päävastuu: **SM**

Mitä on tehty:

Ankkuri-malli on käytössä Hämeen, Helsingin, Lounais-Suomen, Lapin sekä Pohjanmaan poliisilaitoksilla. Ankkuri-mallin käyttöönotosta on päätetty poliisin tulossopimuksissa. Käyttöönottoa on edistetty Moniammatilliset toimintamallit tutuksi -Road Show – seminaareissa, joita on järjestetty vuonna 2014 kuudella paikkakunnalla eri puolilla maata. Ankkuri-mallia ja sillä saavutettuja tuloksia on esitelty Euroopan unionin kokouksissa hyvänä käytäntönä nuorten syrjäytymiseen puuttumiseksi.

"Ankkuri-malli moniviranomaisyhteistyössä" julkaisu julkaistiin joulukuussa 2013. Julkaisu on luettavissa sisäministeriön sivulta www.intermin.fi.

Sisäministeriön poliisiosasto on rahoittanut Itä-Suomen yliopiston tutkimussuunnitelman laadintaa Ankkuri-toiminnan vaikuttavuustutkimuksen käynnistämiseksi. Tutkimusrahoituksen hakeminen on käynnistynyt ja tutkimussuunnitelma on laadittu.

25. Vahvistetaan nuorisolaissa säädetyn nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaa niin, että toiminnalla tuetaan myös nuorten rikoskierteen katkaisua. Järjestetään asiaan liittyvää koulutusta. Levitetään hyviä käytäntöjä sekä yhtenäistetään kuntiin ja paikallistason viranomaisille menevää informaatio-ohjausta.

Päävastuu: **Ely-keskusten nuorisotoimet**

Mitä on tehty:

ELY -keskusten nuorisotoimet tekivät vuonna 2013 valtakunnallisen selvityksen nuorten palvelu- ja ohjausverkostojen työstä. Kysely toteutetaan uudelleen vuonna 2014. Kuntaliitto on tehnyt vuonna 2013 kyselyn nuorisotakuun toteutumisesta. Kyselyn tulosten perusteella ohjaus- ja palveluverkoston rooli vaihtelee alueellisesti.

26. Parannetaan nuoren mahdollisuutta saada itselleen pitkäkestoinen tukihenkilö tai mentori. Tukihenkilötoimintaa vahvistetaan osana erityisen tuen toimia, ja se vahvistaa etsivää nuorisotyötä ja nuorten yhteiskuntatakuuta. OKM yhteistyössä kuntien kanssa, järjestöt ja vapaaehtoistoiminta.

Päävastuu: **OKM**

Mitä on tehty:

Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee etsivää nuorisotyötä osana nuorisotakuuta. Vuodelle 2014 oli talousarviossa varattu 14 miljoonaa euroa tähän tarkoitukseen. Vuoden alussa etsivää nuorisotyötä oli 289 kunnassa.

27. Varmistetaan käytännön toimin, että sovittelun ohjaajat tai sovittelijat välittävät tietoa erilaisista auttamistahoista ja palveluista, jos niitä sovittelun kuluessa tai sovitteluun halukkuutta tiedusteltaessa nousee esille.

Päävastuu: **Aluehallintovirastot**

Mitä on tehty:

Viisi aluehallintovirastoa on huolehtinut siitä, että niiden alueella toimivat sovittelutoimistot ovat tietoisia toimenpiteestä ja sen tavoitteesta. Toimenpidettä on toteutettu ottamalla asia huomioon sovittelun palveluoppaassa ja asiakastyössä sekä – ohjauksessa.

28. Lisätään sovittelumenettelyn käyttöä nuorten rikoksentekijöiden kohdalla. Sovitteluopasta tarkistetaan niin, että nuorille rikoksentekijöille pyritään tarjoamaan mahdollisuus korvata aiheuttamansa vahinko työllä.

Päävastuu: **Sovittelutoimistot, THL (sovitteluopas)**

Mitä on tehty:

Päivitetty sovitteluopas Rakennamme sovintoa - Opas rikosten ja riitojen sovitteluun julkaistiin syyskuussa 2013 ja se on luettavissa THL:n sivulla. Oppaan mukaan vahingon korvaamista työllä pidetään erityisesti nuorten osalta erityisen suositeltavana.

EHKÄISTÄÄN LAPSIIN JA NUORIIN KOHDISTUVAA SEKSUAALISTA HÄIRINTÄÄ JA SEKSUAALIRIKOKSIA

29. Internetissä on paljon lapsille ja nuorille tarkoitettua tietoa seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta. Haasteena on, että lapset ja nuoret eivät aina löydä tätä tietoa. Kootaan yhteen lapsille ja nuorille netissä suunnattua tietoa seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta ja saatetaan tieto siitä, mistä tietoa on löydettävissä, niille sivuille, joilla nuoret käyvät usein (esimerkiksi YouTube, Facebook, jne.). Perustetaan verkosto, joka koordinoi tiedon levitystä lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallasta ja sen ehkäisystä nuorille, nuorten vanhemmille ja nuorten parissa työskenteleville. Toteutus tehdään yhteistyössä naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisohjelman toimeenpanon kanssa.

Päävastuu: **THL**

Mitä on tehty:

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteutti 23.4.–30.9.2013 nuorille suunnatun seksuaalisen väkivallan vastaisen kampanjan "Mun kroppa. Mä päätän". Kampanjan tavoitteena on, että nuoret tiedostavat omat seksuaaliset oikeutensa ja heitä loukkaavan käyttäytymisen. Sivusto munkroppa.fi on auki vuoden 2014 loppuun.

Sisäministeriön koordinoima EU-rahoitteinen hanke Right to Choose – Loppu seksuaaliselle häirinnälle ja väkivallalle alkoi vuoden 2014 alussa ja jatkuu vuoden 2015 loppuun. Hankkeessa ovat mukana kumppaneina Naisten Linja, Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Suomen Punainen Risti ja Lyömätön Linja Espoossa ry sekä Poliisiammattikorkeakoulu. Tasavallan presidentin suojelemassa hankkeessa muun muassa tuotetaan neljän lyhytelokuvaa ja laaditaan verkkosivu, jolle kerätään tietoa ja kerrotaan pelin kautta rikosprosessista. Osana hanketta Poliisiammattikorkeakoulu teki tutkimuksen 15-vuotiaiden kokemasta seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta Suomessa. Tutkimus julkaistiin elokuussa 2014. Hankkeen verkkosivut: www.choose.fi

30. Kartoitetaan valtakunnallisesti opettajankoulutuksen tila ihmisoikeuskasvatuksen osalta ottaen huomioon esimerkiksi opettajankoulutushenkilökunnan valmiudet ja koulutusohjelmien sisällöt. Laaditaan kartoituksen pohjalta ehdotukset suosituksiksi, jotta kaikki opettajakoulutuksessa olevat, opettajat ja opettajankouluttajat saavat perustiedot ihmisoikeuskasvatuksesta.

Päävastuu: **OKM**

Mitä on tehty:

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman selvityshenkilöryhmän raportti "Demokratia ja ihmisoikeudet – tavoitteet ja sisällöt opettajankoulutuksessa" valmistui 11.6.2014. Selvitystyö pohjautui opettajankoulutusten opetussuunnitelmiin, kuulemistilaisuuksiin, haastatteluihin sekä aiheeseen liittyvään aiempaan tutkimukseen. Selvitys sisältää toimenpide-ehdotuksia demokratia- ja ihmisoikeuksien opetuksen ja opintojen kehittämiseksi opettajankoulutuksessa ja siihen kuuluvassa harjoittelussa. Selvitysryhmän ehdotus lähetettiin lausunto-kierrokselle syksyllä 2014.

Ihmisoikeuskeskus toteutti vuoden 2013 aikana selvityksen ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen toteutumisesta Suomen koulutusjärjestelmässä. Selvitys julkaistiin helmikuussa 2014. Kyseessä on ensimmäinen Suomessa toteutettu varsinainen kartoitus ihmisoikeuskoulutuksen määrästä, laajuudesta ja laadusta. Selvitys sisältää katsauksen ja käytännön toimenpide-ehdotuksia ihmisoikeuskasvatukseen ja -koulutukseen kaikilla koulutussektoreilla. Selvityksen yhteydessä julkaistiin myös ihmisoikeusvaltuuskunnan hyväksymät suositukset ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen kehittämiseksi.

31. Selvitetään lainsäädäntömuutokset, jotka mahdollistavat telekuuntelun lapsen seksuaalisen hyväksikäytön estämiseksi ja selvittämiseksi sekä lainsäädäntömuutokset, jotka mahdollistavat televalvonnan rikoslain 20 luvun 8 b mukaisen rikoksen, eli niin sanotun groomingin estämiseksi ja selvittämiseksi.

Päävastuu: **OM**

Mitä on tehty:

Maaliskuussa 2013 annettiin hallituksen esitys, joka sisältää esityksen esitutkintalain muutoksesta toimenpiteen tarkoittamalla tavalla. Televalvonta on nyt mahdollista groomingin estämiseksi poliisilain 5 luvun 8 §:n 2 momentin nojalla ja selvittämiseksi pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 1 momentin nojalla (laki 1146/2013). Lainsäädäntömuutos tulivat voimaan vuoden 2014 alussa.

32. Internetissä tapahtuvien lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten jäljittämisessä on vuoden 2014 alusta tulossa voimaan uudet säännökset muun muassa tietoverkossa tapahtuvasta peitetoiminnasta. Etenkin peitetoiminnan ja peitellyn tiedonhankinnan käytännön soveltamista tulee seurata ja arvioida, riittävätkö poliisin toimintamahdollisuudet tehokkaaseen lapsiin kohdistuvien rikosten estämiseen ja selvittämiseen. Selvityksen tulosten perusteella esitetään lainsäädäntöön mahdollisesti tarvittavia muutoksia.

Päävastuu: **SM**

Mitä on tehty:

Poliisi tekee asiaa koskevan selvityksen vuosina 2014–2015.

33. Laaditaan nettinuorisotyön strategia ja lisätään eri viranomaisten läsnäoloa verkossa sekä kehitetään moniammatillista yhteistyötä verkossa. Poliisi tehostaa nettipoliisityötä ja kehittää toimintaa sisäasiainministeriön kanssa tehtyjen päätösten mukaisesti. Netissä tapahtuvien tai nettiä hyödyntävien rikosten torjuntaa ja tutkintaa tehostetaan erityisesti nuoriin kohdistuvien rikosten osalta. Nettinuorisotyön kehittämistä jatketaan ottaen huomioon etsivä nuorisotyö.

Päävastuu: **OKM/SM**

Mitä on tehty:

Opetus- ja kulttuuriministeriön kanta on, että nettinuorisotyön strategian laatiminen ei ole tarkoituksenmukaista.

Mitä on tehty:

Poliisi on tehostanut nettipoliisityötä lisäämällä sosiaalisen median käyttöä poliisitoiminnan työkaluna. Vuoden 2014 alusta lähtien kaikissa poliisilaitoksissa on nettipoliisitoimintaa. Kesän 2014 aikana Poliisihallitus on kerännyt tietoja eri poliisiyksiköiden nettipoliisitoiminnasta. Toimintaa jatkossa kehitetään ja tarvittaessa yhdenmukaistetaan tietojen pohjalta.

34. Hyvinvointia edistävillä kotikäynneillä kiinnitetään erityistä huomiota turvallisuuteen ja tehdään yhteistyötä alueellisen pelastustoimen kanssa.

Päävastuu: **Kuntien sosiaali- ja terveystoimi ja alueellinen pelastustoimi, koordinoija Suomen Kuntaliitto.**

Mitä on tehty:

Alueelliset pelastuslaitokset ovat kouluttaneet kuntien kotipalveluhenkilöstöä paloturvallisuudessa. Toiminta ei kuitenkaan vielä ole järjestelmällistä tai kattavaa siten, kun toimenpiteessä on asetettu tavoitteeksi.

Mitä on tehty:

Suomen Kuntaliitto on päivittänyt Hyvinvointia edistävien kotikäyntien lomakkeet syksyllä 2013. Kotitapaturmien ehkäisykampanja on päivittänyt Turvallisia vuosia -oppaan. Kuntaliitto kouluttaa vuonna 2015 pelastuslaitosten riskienhallinnasta vastaavaa henkilöstöä hyvinvointia edistävistä palveluista vanhuksille.

35. Kaste-ohjelman toimeenpanossa tuetaan malleja, joissa edistetään ikääntyneiden turvallisuutta ja vähennetään päihdehaittoja kotiin vietäviä katkaisuhoito- ja muita päihdepalveluja kehittämällä.

Päävastuu: **STM**

Mitä on tehty:

Kotikatko-toimintamalli on kuvattu sisäisen turvallisuuden hyviä käytäntöjä käsittelevässä julkaisussa (SM julkaisu 29/2012). Sosiaali- ja terveysministeriö on myöntänyt avustusta seitsemälle kehittämishankkeelle, jotka tukevat vanhuspalvelulain toimeenpanoa. Osassa hankkeita parannetaan ikäihmisten kotona asumisen edellytyksiä ja arjessa selviytymistä. Tehdyt toimet eivät kuitenkaan vielä vastaa sitä tavoitetta, joka on toimenpiteen tavoitteena.

Kaste-ohjelmassa on huomioitu sisäisen turvallisuuden ohjelma ja siihen on kirjattu seuraavasti: "Kunnat ja alueet toimeenpanevat THL:n tuella ikäihmisten palvelujen rakennemuutoksen ja edistävät palveluketjujen sujuvuutta kehittämällä ja käyttöönottamalla työmenetelmiä ikääntyvien mielenterveys- ja päihdeongelmien tunnistamiseksi ja tarkoituksenmukaisen hoidon, avun ja tuen antamiseksi sekä kotiin vietävinä palveluina että ikääntyvien erityistarpeet muissa mielenterveys- ja päihdepalveluissa huomioivina palveluina". Yhteistyötä Mieli-ohjelman toimeenpanon kanssa ei juurikaan ole ollut. Pidetty THL:n tutkimukseen perustuva esitys alkoholihaitoista kotihoidon ja omaisten näkökulmasta Etelä-Suomen alueen Kaste-hankkeelle.

36. Jatketaan edellisessä sisäisen turvallisuuden ohjelmassa päätettyjä toimenpiteitä hoiva- ja huoltolaitosten suojaamiseksi tarvittaessa automaattisella sammutusjärjestelmällä. Tavoitteena on, että 50 prosenttia laitoksista suojattu vuonna 2015. Lisäksi selvitetään, miten sammutusjärjestelmien hankkiminen voitaisiin rahoittaa.

Päävastuu: **SM**

Mitä on tehty:

Rahoitusjärjestelyjä koskeva selvitys on valmistunut. Pelastuslaitokset ovat asettaneet työryhmän, joka kartoittaa hoiva- ja huoltolaitosten suojaamisen edistymistä. Tarkemmat tiedot hoiva- ja huoltolaitosten suojaamisen etenemisestä valmistuvat keväällä 2015. Alustavien tietojen perusteella työ on edennyt hyvin ja 19 pelastusalueen tietojen mukaan 62 prosenttia hoitolaitoksista on varustettu automaattisella sammutuslaitteistolla syksyllä 2014. Valtioneuvoston asetus poistumisturvallisuusselvityksestä valmistui keväällä 2013. Suomen pelastusalan keskusjärjestö SPEK laati oppaan poistumisturvallisuusselvityksestä syksyllä 2013.

VÄHENNETÄÄN VAKAVAA VÄKIVALTAA JA SEN UHKAA

37. Liitetään poliisissa valmisteilla olevaan uhka-arviointityökaluun toimintamalli, jolla poliisi saa nopeasti asiantuntijan arvion henkilön todellisesta uhkasta ja väkivaltapotentiaalista. Poliisi tekee näissä tapauksissa henkilöstä uhka-arvion käyttäen uhka-arviointityökalua. Tarvittaessa poliisi voisi pyytää uhka-arviota täydentävää apua ja konsultaatiota psykiatrilta tai muulta asiantuntijalta. Arviota ei tehtäisi potilassuhteessa, sillä tämä estäisi tietojen käytön jatkotoimia suunniteltaessa. Arvion perusteella henkilö voitaisiin tarvittaessa ohjata nopeutetusti jatkotoimiin esimerkiksi terveydenhuollon piiriin. Toiminta käynnistetään pilotoinnilla ja arvioidaan mahdollisuudet sen vakinaistamiseen tämän jälkeen.

Päävastuu: **Poliisihallitus**

Mitä on tehty:

Uhka-arvio työkalu on valmistunut ja siihen liittyvää käsikirjaa valmistellaan. Perehdyttämiskoulutus työkalun käyttöönottoon liittyen aloitettiin Oulussa maaliskuussa 2014. Oulun pilottikokeilun pohjalta toiminta laajeni Helsinkiin kesällä 2014 sekä Keskusrikospoliisiin syksyllä 2014. Toiminta on tarkoitus levittää kaikkiin poliisilaitoksiin vuoden 2014 aikana. Uhka-arviotyökalun pilottiprojektia jatketaan 31.12.2015 saakka.

Mitä on tehty:

Sosiaali- ja terveysministeriö selvittää terveydenhuollon konsultoivat tahot alueittain. STM järjesti keväällä 2014 Poliisihallituksen, sisäministeriön ja asiantuntijoiden välisen keskustelutilaisuuden ja tapaamisia on tarkoitus jatkaa alkuvuodesta 2015. Tavoitteena on suunnitella toimintamallia poliisin ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön pohjaksi väkivaltariskin arvioimisessa.

38. Kaikissa tapauksissa henkilöä ei ole tarpeen ohjata jatkotoimiin terveydenhuollon piiriin, mutta hän tarvitsee tukea väkivaltafantasioiden käsittelyssä ja niistä irti pääsemisessä. Järjestöt tarjoavat apua erilaisista väkivaltaongelmista kärsiville henkilöille. Palveluja on kuitenkin vielä varsin vähän saatavilla niin määrällisesti kuin myös alueellisesti. Edistetään järjestöjen mahdollisuuksia tarjota mentorointia ja muita matalan kynnyksen palveluja vakavaan väkivaltaan liittyvistä fantasioista ja muista vakavista väkivaltaongelmista kärsiville henkilöille. Palvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen. Viranomaiset ja järjestöt sopivat yhdessä menettelystä, jolla henkilö ohjataan palvelun piiriin.

Päävastuu: **SM**

Mitä on tehty:

Poliisihallitus kartoitti syksyllä 2013 poliisilaitosten alueella järjestöt, jotka voisivat tarjota toimenpiteessä tarkoitettuja palveluja. Kartoituksen tuloksena käynnistettiin pilottihanke, johon osallistuvat Helsingin poliisilaitos ja HelsinkiMission Aggreditoiminta. Pilotissa kokeillaan järjestelmällistä asiakasohjausta kolmannen sektorin piiriin perinteisten virallisten hoito- ja tukitoimien lisäksi.

Tällä hetkellä Aggreditoiminta Helsingissä ja Oulun Settlementtiyhdistys tuottavat näitä palveluja. Muillakin paikkakunnilla on kiinnostusta toimintaan, mutta ongelmana on rahoituksen löytäminen.

39. Jatketaan lähisuhdeväkivallan riskinarviointimallin (MARAK) pilotointia ja otetaan toimintamalli kattavasti käyttöön koko maassa pilotoinnin tulosten perusteella. Luodaan edellytyksiä työmuodon käyttöönotolle levittämällä tietoa pilottiyksiköiden kokemuksista sekä tukemalla toimintaa koulutuksella.

Päävastuu: **STM**

Mitä on tehty:

MARAK-toimintaa on tällä hetkellä seuraavilla paikkakunnilla/seutukunnilla: Oulu, Kokkola, Vaasa, Lappeenranta, Kotka, Päijät-Häme, Jyväskylä, Porvoo, Vantaa, Itä-Helsinki sekä kaikki Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon kunnat. Toimintaa ollaan käynnistämässä Kainuussa. Myös eräät muut paikkakunnat (esim. Kemi, Turku, Hämeenlinna ja Kuopio) ovat tehneet aloitteita toiminnan käynnistämiseen. Keskustelua toiminnan käynnistämisestä on käyty Raumalla, Rovaniemellä sekä Riihimäen ja Forssan seutukunnissa. Käyttöönottoa on edistetty Moniammatilliset toimintamallit tutuksi -Road Show – seminaareissa, joita on järjestetty vuonna 2014 kuudella paikkakunnalla eri puolilla maata.

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti 2.10.2013, että valtioneuvostossa sosiaali- ja terveysministeriö on Marak-toimintamallin vastuuministeriö.

40. Varmistetaan, että esitutkinta- ja julkisuuslainsäädäntö ja poliisin käytännöt määrittävät esitutkintapöytäkirjoihin ja tuomioistuinten pöytäkirjoihin sekä niiden liitteisiin kirjatut asianosaisten ja näiden edustajien henkilötunnukset ja kotiosoitteet salassa pidettäviksi muutoin kuin viranomaiskäytössä.

Päävastuu: **OM**

Mitä on tehty:

Poliisihallitus antoi keväällä 2012 määräyksen, jolla ajoitetaan henkilötietojen luovuttamista rikosilmoituksia asiakkaille annettaessa. Oikeusministeriön kannan mukaan jo nykyinen lainsäädäntö antaa mahdollisuudet osoitetietojen suojaamiseksi henkilökohtaisen turvallisuuden perusteella eikä henkilötunnuksen salassa pidettäväksi säätäminen tiettyjen viranomaisten tietyissä asiakirjoissa ole asianmukaista lainsäädännön yhden- ja johdonmukaisuuden kannalta. Oikeusministeriö katsoo, että rikosasian asianosaisten osoitetietojen ja henkilötunnuksen suojaa voitaneen tehostaa ilman lainsäädäntötoimia viranomaisten asianhallintajärjestelmien avulla ja muilla käytännön menettelyä koskevin toimenpitein, mikä edellyttää oikeushallintoviranomaisten ja esitutkintaviranomaisten yhteistyötä. Asianosaisten informoimista turvakieltomahdollisuudesta voitaisiin myös tehostaa.

41. Laaditaan HUOVI-portaalin tekniselle alustalle ensi vaiheessa huoltovarmuuden piiriin kuuluville yrityksille ja myöhemmässä vaiheessa pilottivaiheen tulosten perusteella mahdollisesti kaikille yrityksille avoin vahvalla tunnistamisella kirjautumissuojattu tilannekuvaportaali, jonne viranomaiset ja vertaisyritykset voivat tuottaa operatiivista turvallisuustilannetietoa.

Päävastuu: **Huoltovarmuuskeskus**

Mitä on tehty:

HUOVI-portaalin tekniselle alustalle on perustettu huoltovarmuuden piiriin kuuluville yrityksille vahvalla tunnistamisella kirjautumissuojattu tilannekuvaportaali, jonne viranomaiset ja myös yritykset voivat tuottaa operatiivista turvallisuustilannetietoa. Tilannetietoa kootaan eri teemoista, kuten tietoturvasta, onnettomuuksista ja liikennehäiriöistä, rikosturvallisuudesta ja -tiedustelusta, turvallisuudesta ulkomailla, vaaraa aiheuttavista sää- ja muista luonnonilmiöistä sekä muista infrastruktuurin häiriöistä. HUOVI -portaalin käyttöaste on tasaisen nouseva ja lisäksi HUOVIa ollaan ottamassa käyttöön laajemminkin valtionhallinnossa ja kunnissa.

42. Tilastokeskuksen julkaisemia poliisin tietoon tulleita rikoksia koskeva tilastointijärjestelmä uusitaan siten, että siitä ilmenee nykyistä paremmin ja helpommin yrityksiin kohdistuva rikollisuus.

Päävastuu: **SM**

Mitä on tehty:

Toimenpiteen toimeenpano tehdään kaksivaiheisesti siten, että ensi vaiheessa Tilastokeskus erittelee ja tilastoi poliisin toimittamista rikosilmoitustiedoista oikeushenkilöihin kohdistuneet rikokset, alkaen vuoden 2012 rikosilmoitustilastoista. Toisessa vaiheessa poliisin VITJA-järjestelmäuudistuksen yhteydessä rikosasioiden oikeushenkilö-kenttä määritellään sellaiseksi, että rikostiedoista on jatkossa helpommin selvitettävissä yrityksiin kohdistuvat rikokset. Tilastokeskuksen tilastointijärjestelmän uudistamista on pohjustettu poliisissa Vitjaa rakennettaessa. Vitjan määrittelyjä laatimassa Poliisihallituksen Vitja-hankkeen ja Tieto Oy:n työkokouksissa on huomioitu tarkemman tiedon saaminen yrityksiin kohdistuvista rikoksista.

43. Luodaan vuonna 2010 toteutetun yritysuhritutkimuksen perusteella säännöllisesti toteutettava yrityksiin kohdistuvaa rikollisuutta mittaava osoitinjärjestelmä, jonka kustannuksiin osallistuvat aiheen kannalta keskeiset ministeriöt ja muut mahdolliset rahoitustahot.

Päävastuu: **OM**

Mitä on tehty:

Tutkimusta ei voida toteuttaa vuonna 2015, koska ministeriöt eivät ole päässeet yhteisymmärrykseen sen rahoittamisesta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (HY) etsii jatkossa uusia rahoitusmahdollisuuksia yritysuhritutkimusten jatkamiseksi ja kehittämiseksi.

44. Selvitetään mahdollisuudet muuttaa lainsäädäntöä siten, että eritoten pienyrittäjiä voidaan nopeasti ja tehokkaasti suojata vilpillistä ja harhaanjohtavaa markkinointia harjoittavalta toimijalta esimerkiksi laajentamalla etämyynnin peruuttamisoikeutta tai mahdollistamalla viranomaisen hakema väliaikainen markkinointikielto.

Päävastuu: **OM**

Mitä on tehty:

Oikeusministeriö on selvittänyt mahdollisuuksia lainsäädäntömuutoksiin ja neuvotellut Suomen Yrittäjien kanssa erityisesti peruuttamisoikeudesta. Osapuolet ovat yhteisesti todenneet, että ongelmiin on hyvin vaikea tarkoituksenmukaisesti ja oikeasuhtaisesti puuttua lainsäädäntömuutoksin. EU:n puitteissa on vireillä valmistelua, jonka perusteella asiasta voi jatkossa tulla Suomeakin velvoittavaa sääntelyä.

45. Esitutkintaviranomaiset tiedottavat aktiivisesti ajankohtaisista ilmiöistä, jotka liittyvät yritysten rikosturvallisuuteen.

Päävastuu: **Poliisihallitus**

Mitä on tehty:

Poliisi julkaisi vuonna 2012 yli 16000 tiedotetta, joista osassa käsiteltiin myös yritysten turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä. Poliisihallitus tarkensi vuonna 2013 kirjeellään kauppojen ryöstöihin liittyvän tiedottamisen periaatteita ja tiedotteiden sisältöä. Poliisiyksiköiden päivittäistiedottamista on seurattu ja lisäohjauksen tarvetta ajankohtaisista ilmiöistä tiedottamiseen on arvioitu samalla. Poliisihallitus ei ole tehnyt erityisiä toimenpiteitä toimenpiteen johdosta. Poliisihallitus on yksittäistapauksissa ohjannut poliisiyksiköitä tiedottamaan rikosilmiöstä normaalin vuorokausitiedottamisen ohella. Lisäksi Poliisihallitus tiedottaa ajankohtaisista rikosilmiöistä ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa.

Tämän toimenpiteen toimeenpanoon liittyy Pirkanmaan turvallisuusklusterin turvallisuustiedon välitysverkosto -pilottihanke, jossa poliisi ja keskeiset kaupan ja yksityisen turvallisuusalan toimijat ovat vaihtaneet keskenään tietoa HUOVI-alustalla toimivassa kanavassa.

46. Laaditaan menettelytavat selvästi virheellisen tai rikoksella aiheutetun kaupparekisterimerkinnän oikaisemiseksi ja tehdään tarvittaessa toimenpiteen edellyttämät säädösmuutokset.

Päävastuu: **TEM**

Mitä on tehty:

Asiaa on selvitetty työ- ja elinkeinoministeriön asettamassa työryhmässä. Työryhmä totesi, että ei ole mahdollista tehdä toimenpiteen mukaisia säädösmuutoksia. Toimenpiteen tavoitetta toteutetaan sähköisellä asioinnilla ja lisäämällä yritysten mahdollisuuksia itse rajoittaa sitä, kuka ja miten voidaan tehdä yritystä koskevia muutoksia kaupparekisteriin.

47. Lisätään kaupparekisterin luotettavuutta varmistamalla muutostietoja pyytävän henkilöllisyyden todentaminen esimerkiksi vahvalla sähköisellä tunnistamisella sekä tekemällä esitys asiaan liittyvistä mahdollisista säädösmuutostarpeista.

Päävastuu: **TEM**

Mitä on tehty:

Kirjallisesta muutosrekisteröinnistä ei voida kokonaan luopua mutta yrityksiä kannustetaan sähköiseen asiointiin muun muassa hinnoittelulla ja paremmalla asiointiturvallisuudella.

48. Toteutetaan alueellinen pilotointihanke nopeutetusta menettelystä muiden kuin rangaistusvaatimusmenettelyssä käsiteltävien myymälävarkauksien osalta.

Päävastuu: **Poliisihallitus**

Mitä on tehty:

Poliisihallitus on kartoittanut Valtakunnansyyttäjänviraston kanssa mahdollisuudet pilottihankkeeseen sekä siihen soveltuvan alueen. Kartoituksen perusteella on katsottu, että pilottihankkeen toteuttaminen ei ole tarkoituksenmukaista. OM:n Oikeusministeriön hallinnonalalla on valmisteilla useita hankkeita, joissa toimenpiteen taustalla vaikuttava epäkohta on huomioitu, esimerkkinä sakon muuntorangaistusmenettelyä koskeva lakimuutos. Poliisin ns. sakkokäsikirjan päivitys on valmistunut. Päivityksessä on huomioitu henkilön syyllistyminen toistuvasti samankaltaisiin rikkomuksiin. Oikeusministeriön sakon muuntorangaistusmenettelyn lakimuutos ei tuo poliisin antamia sakkoja muuntorangaistuksen piiriin.

49. Rajoitetaan tiedon antoa kaupparekisteristä siten, että vastuuhenkilöiden henkilötunnuksen loppuosa annetaan vain perustellusta syystä ja kotiosoite kertarekisteröintiperiaatteen mukaisesti VTJ:stä.

Päävastuu: **TEM**

Mitä on tehty:

Asiaa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2014 alussa.

50. Kiirehditään yhdyskuntaseuraamustoimikunnan esityksen sakkopalvelusta toimeenpanoa eritoten toistuvien myymälävarkauksista määrättävien sakkojen maksamatta jättämisen seurauksena.

Päävastuu: **OM**

Mitä on tehty:

Sakon muuntorangaistukseen liittyvä lainsäädäntöä on oikeusministeriössä valmisteltu. Jatkotoimenpiteet riippuvat poliittisen tason päätöksistä

51. Selvitetään yrityksiin kohdistuvien suurpalojen tutkintaan liittyvä viranomaisten ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö siten, että tutkintaprosessien tulokset kehittyvät ja päällekkäiset toiminnot minimoidaan. Lisäksi selvitetään mahdollisuudet laajentaa PRONTO-järjestelmästä saatavien tietojen julkisuutta siten, että se on nykyistä paremmin omiaan edistämään palojen ja onnettomuuksien torjuntaa. Laaditaan yhteistyön laajentamisesta sekä tietojärjestelmän julkisuudesta tarvittavat säädösmuutokset.

Päävastuu: **Poliisihallitus, SM**

Mitä on tehty:

Poliisihallituksen tietoon ei ole tullut ongelmia suurpalojen tutkinnassa lain voimaan tulon jälkeen.

PRONTO on teknisesti vanhentunut järjestelmä, jossa esim. henkilötietojen eriyttäminen on hankalaa. PRONTO on tarkoitus korvata uudella teknisesti kehittyneemmällä järjestelmällä, jonka kehittämistä varten on käynnistynyt VARANTO-hanke. On aikataulullisesti ja taloudellisista syistä perusteltua, että tietojen käsittelyyn ja niiden saatavuuteen liittyvät tekijät otetaan huomioon VARANTO-hankkeen yhteydessä.

52. Liitetään startup-yritysten julkisrahotukseen kannustin tietoturvan kehittämiseksi heti toiminnan alkuvaiheessa. Lisäksi nostetaan yritysten tietoturvan parantamisen edellytyksiä laatimalla asiasta suositukset ja mallilausekkeet yritysten jatkuvuudenhallintaa tukevan SOPIVA-hankkeen puitteissa. Varmistetaan tiedon kattava jakelu.

Päävastuu: **TEM**

Mitä on tehty:

Kansallisen yhteistyöryhmän sihteeristö keskusteli asiasta 2013 TEM:n vastuuyksikön kanssa. Asia ei ole edennyt.

VÄHENNETÄÄN ALKOHOLIN KÄYTÖSTÄ JOHTUVIA TURVALLISUUSONGELMIA

53. Selvitetään mahdollisuuksia vähentää alkoholihaittoja alkoholilainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Päävastuu: **STM**

Mitä on tehty:

Alkoholilainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyvä arviomuistio lähetettiin elokuussa 2013 lausuntokierrokselle. Sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelun aikana tehdyt keskeiset esitykset sisältyvät muistioon. Hallitusohjelmaneuvotteluissa 19.6.2014 päätettiin, että alkoholilain kokonaisuudistusta ei toteuteta tämän hallituskauden aikana. Ehkäisevän päihdetyön lainsäädännön valmistelu on käynnissä ja tavoitteena on sen voimaantulo vuonna 2015.

54. Alkoholia ja muita päihteitä koskeva valistus liitetään osaksi kaikkea turvallisuusvalistusta mukaan lukien verkkoaineisto.

Päävastuu: **Turvallisuusviestinnän valtakunnallinen työryhmä**

Mitä on tehty:

Toimenpiteen toimeenpano on käynnissä. Toimintasuunnitelma vuoteen 2016 asti on valmis, ja sosiaaliseen mediaan on perustettu ryhmä nimeltä "Viinanpiru".

55. Otetaan PAKKA-hankkeen toimintamalli kattavasti käyttöön koko maassa.

Päävastuu: **THL**

Mitä on tehty:

Pakka-toimintamalli on käytössä noin 2 miljoonan asukkaan suuruisella alueella Suomessa. THL edistää Pakka-toimintamallin leviämistä osana Alkoholiohjelman toimeenpanoa. Keskeisessä osassa mallin levittämisessä on THL:n ylläpitämä valtakunnallinen Pakka-kehittäjäverkosto. Jokaisessa aluehallintovirastossa toimivat Alkoholiohjelman aluekoordinaattorit sekä alkoholitarkastajat.

Keväällä 2014 THL julkaisi Paikallinen alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisy - käsikirja yhdessä toteutettavaan Pakka-toimintamalliin sekä käsikirjaa tukemaan laajat Verkko-Pakka -verkkosivut. Vuonna 2014 on Pakkaa 10 vuotta -juhlavuosi. Pakka-toimintamallia on esitelty ympäri Suomea osana Alkoholiohjelman Päihteet, tapaturmat ja arjen turvallisuus –teemavuotta ja Moniammatilliset toimintamallit tutuksi -Road Show'ta, joka on järjestetään vuonna 2014 kuudella eri paikkakunnalla.

56. Lisätään ja kehitetään selviämisasemapalveluja tehtyjen selvitysten ja niihin sisältyvien suositusten pohjalta. Käynnistetään palvelujen suunnittelu ja toteuttaminen pilottihankkeilla tavoitteena kokonaishyödyllinen ja järkevä toiminta, joka ottaa huomioon asiakkaan tarpeet. Rahoitetaan pilotointi KASTE-rahoituksella.

Päävastuu: **Poliisihallitus**

Mitä on tehty:

Poliisihallitus selvitti, mille paikkakunnille olisi tarkoituksenmukaista perustaa selviämisasemat. Näitä ovat Rovaniemi, Kemi, Levi (sesonkiaika), Oulu, Mikkeli, Pieksämäki, Turku, Loimaa, Uusikaupunki.

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti 2.10.2013, että toimenpiteestä päävastuussa on jatkossa sosiaali- ja terveysministeriö. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti 2.10.2013, että sosiaali- ja terveysministeriö käynnistää yhteistyössä keskeisten viranomaisten ja muiden toimijoiden (poliisi, THL, Suomen Kuntaliitto, päihdepalveluja tuottavat järjestöt) kanssa selvitystyön selviämisasemapalvelujen laajentamiseksi nykyisestä noin 20 selviämisasemasta (pöytäkirjan kirjaus). Hyvänä käytäntönä todettiin Espoo, jossa selviämisasema ja poliisiputka sijaitsevat vierekkäin. Selvitystyö käynnistyi marraskuussa 2013 ja sen tulokset esitellään sisäisen turvallisuuden ministeriryhmälle 28.10.2014. Tavoitteena on vähentää alkoholihaittoja ja niistä kunnille aiheutuvia kustannuksia varmistamalla, että nykyistä useampi päihdeongelmista kärsivä voitaisiin ohjata varhaisessa vaiheessa matalan kynnyksen palvelujen piiriin.

THL on laatinut selviämishoitoyksikön toimintamallin, joka on saatavissa osoitteesta www.innokyla.fi.

PARANNETAAN RIKOKSEN UHRIN PALVELUJA JA RIKOKSEN TEKIJÄN TUKEA

57. Riittävien ja alueellisesti kattavien rikosuhripalvelujen varmistamiseksi valmistellaan 31.12.2013 mennessä vaihtoehtoiset mallit palvelujen kestäväksi rahoitusmalliksi mukaan lukien rikosuhrirahaston perustaminen. Rahastovaihtoehdossa rahaston tuotto osoitettaisiin lisärahoitukseksi rikosuhripalvelujen turvaamiseksi. Mahdollista rahastoa kerrytettäessä tavoitteena on, että rikoksen tekijä osallistuisi rikoksen uhrin palvelujen rahoitukseen.

Päävastuu: **OM** (kestävän rahoitusmallin selvittäminen)

Mitä on tehty:

Asiaa koskeva hallituksen esitys on lähetetty lausuntokierrokselle 19.9.2014. Tavoitteena on, että rikosuhrimaksua koskeva lainsäädäntö astuu voimaan vuoden 2016 alussa.

58. Luodaan rikosuhripalvelujen tuottajien välinen sopimusperusteinen yhteistyöjärjestelmä erityisasiantuntemusta edellyttävien uhriryhmien palvelujen saatavuuden vahvistamiseksi. Yhteistyötä tukee valtakunnallinen koordinaatio- ja seurantajärjestelmä. Tämän toteuttamiseksi Rikosuhripäivystys tekee yhteistyösopimuksia erityisen haavoittuville uhriryhmille palveluja tarjoavien järjestöjen kanssa näiden konsultoimisesta sellaisissa asiakkuuksissa, joissa näiden erityisosaaminen on tarpeen. Sopimuksissa huomioidaan järjestöjen välinen koulutusyhteistyö, jossa erityisryhmälle palveluja tarjoava järjestö voi tarvittavassa laajuudessa kouluttaa Rikosuhri-

päivystyksen työntekijöitä kohtaamaan ja palvelemaan tämän erityisosaamisalaan kuuluvia uhriryhmiä. Rikosuhripäivystys ylläpitää seurantaa sopimuskumppanien palvelujen konsultaation määrästä ja siihen käytetystä ajasta.

Päävastuu: **Rikosuhripäivystys**

Mitä on tehty:

Rikosuhripäivystys on tehnyt alueelliset raportit rikosuhripalveluista. Alueellisista raporteista käy ilmi, että toimintakulttuurit alueilla vaihtelevat suuresti ja suuria eroja on siinä, miten ja kenen toimesta niissä on palveluita erityisen haavoittuville rikoksen uhreille. Sopimusjärjestelmän kehittäminen edellyttää rikosuhripalveluille lisää rahoitusta, joka toteutunee, mikäli toimenpiteessä 57 kuvattu lainsäädäntö koskien rikosuhrimaksu tulee voimaan. Palvelujen saatavuutta edistetään ennen mahdollista resurssilisäystä kehittämällä nykyistä toimintaa. Rikosuhripäivystyksessä on kehitetty matalan kynnyksen palvelumuotona ns. Visitor-toimintaa, jolla vastataan rikoksen uhrien tarpeisiin. Rikosuhripäivystys vie yhä enemmän palveluita suoraan sinne, missä asiakkaita on (poliisiasemille, turvakoteihin, muihin palveluihin). Visitor-toimintaa on useilla turvakodeilla ja poliisilaitoksilla sekä Vaasassa ja Rovaniemellä tuomioistuimissa.

59. Selvitetään tarve lisätä uuteen esitutkintalakiin (805/2011, 11 luku 9 §) kohta, jossa viranomaista edellytetään tiedustelemaan rikoksen uhrilta rikosilmoituksen tekemisen ja kuulustelun yhteydessä, suostuuko tämä yhteystietojensa väittämiseen uhripalveluita tuottavalle taholle. Uhrin suostuessa viranomainen toimittaa tämän yhteystiedot palvelulle ilman aiheetonta viivettä. Poliisin sisäisellä määräyksellä edistetään tekijöiden ohjautumista soveltuviin palveluihin. Sovitteluoppaaseen lisätään vastaavat kirjaukset, joiden perusteella sovittelija tiedustelee asianosaisilta näiden suostumusta yhteystietojen välittämiseen ennen varsinaisen sovitteluprosessin alkua. Muissa viranomaisissa, kuten sosiaali- ja terveystoimessa, parannetaan rikoksen uhrien tukipalveluihin ohjaamista.

Päävastuu: **OM** (esitutkintalaki), **STM** (sovitteluopas), **Poliisihallitus** (poliisin määräys).

Mitä on tehty:

Maaliskuussa 2013 annettiin hallituksen esitys, joka sisältää esityksen esitutkintalain muutoksesta toimenpiteen tarkoittamalla tavalla. Lainsäädäntömuutos tuli voimaan vuoden 2014 alussa.

Päivitetty sovitteluopas Rakennamme sovintoa - Opas rikosten ja riitojen sovitteluun (THL Opas 23, on julkaistu syyskuussa 2013.

THL on koordinoinut ja toimeenpannut valtakunnallisen kehittämishankkeen lähisuhde- ja perheväkivaltarikoksesta epäillyn ohjaamisesta esitutkinnasta väkivaltaa katkaiseviin palveluihin, jonka tuloksena on julkaistu syksyllä 2013 opas "Katkaise väkivalta. Lähisuhde- ja perheväkivaltarikoksesta epäillyn ohjaaminen esitutkinnasta väkivaltaa katkaisevaan palveluun". Malli on otettu käyttöön muutamilla paikkakunnilla.

Poliisihallitus on antanut 15.6.2012 voimaan tulleen ohjeen "Rikoksen kohteeksi joutuneen ohjaaminen palveluihin" (2020/2012/1916), jossa on ohjeistettu tiedon välittäminen rikoksen uhrille olemassa olevista viranomaisten ja järjestöjen tuki- ja avustamispalveluista sekä myös ohjeistettu "informoitu auttavista tahoista" -merkinnän tekeminen asianomistajan kuulustelupöytäkirjaan.

60. Vankeuslakiin tai sen nojalla annettuun asetukseen lisätään kohta, jossa vapautuvasta vangista ilmoitetaan tämän asuin- tai asettumispaikkakunnan sosiaaliviranomaisille, kun vapautuvan vangin palveluntarve sitä vaatii. Palveluntarpeen arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota vangin rikoksettoman elämän keskeisiin edellytyksiin kuten asumiseen, terveydentilaan, toimeentuloon, sosiaalisiin verkostoihin ja päihteiden käyttöön sekä aiempaan rikoshistoriaan. Ilmoituksen yhteydessä vankienhoitoviranomaiset ja kunnan sosiaaliviranomaiset arvioivat yhteistyön tarpeen ja yhteistyön tekemisen muodot vapauttamissuunnitelman teossa. Kuntien tulisi huolehtia, että vapautuvalle vangille järjestetään vapauttamissuunnitelman tavoitteita ja rikoksetonta elämää tukevia palveluita. Järjestelmä toteutetaan vankeuslain nojalla vankia velvoittavaksi tekijän vapautumisen jälkeisen ehdonalaisen vapausrangaistuksen ajaksi, mikäli tämä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Näiden toimenpiteiden vaikutuksia seurataan ja tulosten perusteella tehdään ehdotukset yhteistyön edelleen kehittämiseksi.

Päävastuu: **OM**

Mitä on tehty:

Koevapaudesta annettu laki tuli voimaan 1.1.2014 ja laki toteuttaa jossain määrin toimenpiteen tavoitetta. Lain mukaan koevapauden edellytyksenä on vangin suostumus siihen, että Rikosseuraamuslaitos on tarpeen mukaan yhteydessä koevapauden täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin, yksityisiin yhteisöihin ja henkilöihin. Tarkoituksena on selvittää koevapauden edellytykset ja ehtojen noudattaminen. Laki ei edellytä, että vapautuvasta vangista ilmoitetaan vangin asuinpaikkakunnan viranomaisille palvelujen järjestämistä varten. Toimenpiteeseen kirjattua tavoitetta automaattista ilmoitusta asuinkunnan sosiaali-viranomaiselle ei pidetä kannatettavana.

61. Kehitetään nuorille miehille suunnattuja rikoksia ennaltaehkäiseviä palveluja esimerkiksi Kalliolan setlementin järjestämän Poikien Talo -mallin mukaisesti. Toiminta käynnistetään pilotoinnilla. Tukipalveluja rahoitetaan esimerkiksi hakemalla avustusta Raha-automaatti-yhdistykseltä, kunta-avustuksilla sekä mahdollisesti perustettavalta rikosuhrirahastolta haettavilla varoilla. Hankkeet toteutetaan siten, että ehdotonta vankeusrangaistusta lievempiä seuraamuksia saaneita kohderyhmän rikoksentekijöitä ohjataan Rikosseuraamuslaitoksen ja kuntien toimesta niiden piiriin.

Päävastuu: **OM**

Mitä on tehty:

Toimenpidettä on suunniteltu Rikosseuraamuslaitoksen, kuntien ja järjestöjen välisissä yhteistyötapaamisissa. Järjestöt ovat käynnistäneet hankkeita palvelujen tuottamiseksi ja kehittämiseksi. Näistä voidaan mainita KRIS:in toteuttamat mentorointi-, vertaistuki- ja työllistämishankkeet. Lisäksi hanke Jenginuorten rikoksen-torjunta järjestöyhteistyönä on käynnissä. Poikien Talo -mallin laajentaminen on saanut rahoitusta raha-automaattiyhdistykseltä.

Oikeusministeriön vetämä työryhmä viimeistelee raporttiaan. Rikosseuraamuslaitos on käynnistänyt hankkeen, jossa sakon muuntorangaistusta suorittavia pyritään sijoittamaan vankeuslain 8 luvun 9 §:n nojalla ulkopuoli-seen laitokseen. Tavoitteena on, että hoito-ohjelmat jatkuvat myös rangaistuksen suorittamisen jälkeen

62. Tehostetaan kuntien, Rikosseuraamuslaitoksen sekä kolmannen sektorin yhteistyötä rikollisuutta ehkäisevän järjestelmän kehittämisessä käynnistämällä selvitys, miten parhaiten voitaisiin turvata vapautuvan vangin katkeamaton hoitoketju vapautumisvaiheessa.

Päävastuu: **OM**

Mitä on tehty:

Hoitoketjujen katkeamattomuutta on käsitelty vankien terveydenhuollon järjestämisen siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriölle selvittävän työryhmän väliraportissa. Lisäksi yhdyskuntaseuraamusta suorittavien psykososiaalisen kuntoutuksen järjestämistä ja kuntoutusjatkumoita selvitettiin yhdyskuntaseuraamuslainsäädännön uudistamishankkeen yhteydessä. Rikosseuraamusalan tutkimus- ja kehittämismäärärahoista on tuettu Laurean toteuttamaa hanketta Valvottu koevapaus päihdehoidossa. Hankkeessa kartoitetaan niitä kokemuksia, joita Suomessa on saatu valvotun koevapauden ja päihdekuntoutuksen yhdistämisestä.

ENNALTA EHKÄISTÄÄN ÄÄRIAJATTELUUN PERUSTUVIA VÄKIVALTAISIA TEKOJA

63. Toimeenpannaan sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelun yhteydessä laadittu toimenpideohjelma väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi ja raportoidaan sen toimeenpanosta säännöllisesti.

Päävastuu: **SM**

Mitä on tehty:

Toimepideohjelmassa on 12 toimenpidettä, joiden toimeenpano on käynnissä.

VARMISTETAAN VAPAAEHTOISTEN SAATAVUUS TURVALLISUUS- JA HÄLYTYSTEHTÄVIIN

64. Vahvistetaan vapaaehtoisten saatavuutta turvallisuus- ja hälytystehtäviin ja selvitetään, kuinka palokuntasopimuksiin kirjatut vahvuusvaatimukset täyttyvät maan eri osissa.

Päävastuu: **Suomen Sopimuspalokuntien Liitto**

Mitä on tehty:

Suomen Pelastusalan keskusjärjestö SPEK ja Suomen Sopimuspalokuntien Liitto SSPL käynnistivät keväällä 2013 Vapaaehtoisten saatavuus ja käytettävyys hälytystehtäviin -tutkimushankkeen. Väliraportti Sopimuspalokuntien lähtövarmuus, Vapaaehtoisten saatavuus turvallisuus- ja hälytystehtäviin julkaistiin 20.12.2013. SPEK julkaisee hankkeen loppuraportin syksyllä 2014.

Sisäisen turvallisuuden kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Arjen, asumisen ja kodin lähiympäristöjen turvallisuus

Tunnusluku	2011	2012	2013	2014	Lähde
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmissa kuolleet	2 447	2 766	–	–	THL
Automaattisella sammutuslaitteistolla varustetut hoitolaitokset ja vastaavat kohteet (prosenttia)	23* (2010)	–	–	62%* (tieto 19 pelastus-laitoksen osalta)	SM erillisselvitys
Asuinrakennuksissa sattuneiden tulipalojen määrä	3 129	3 132	3 069	–	Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO

Katujen, julkisten tilojen ja oppilaitosten turvallisuus

Tunnusluku	2011	2012	2013	2014	Lähde
Katuturvallisuusindeksi	78,64	85,83	92,07	100,16* (tammi-kesäkuu 2014)	Poliisin tulostietojärjestelmä
Poliisitehtävien määrä 15 asiakas-määrältään suurimmassa kauppa-keskuksessa, kpl/vuosi	6 714	–	–	–	Poliisin tulostietojärjestelmä
Koulukiusatuksi vähintään kerran viikossa joutuneet 8. ja 9. -luokkalaiset (prosenttia)	8 % (2010/2011)	Kouluterveyskyselyä ei tehty	7 %	–	THL Kouluterveyskysely
Koulukiusaamiseen vähintään kerran viikossa osallistuneet 8. ja 9. -luokkalaiset (prosenttia)	7 % (2010/2011)	Kouluterveyskyselyä ei tehty	4 %	–	THL Kouluterveyskysely

Työpaikkojen turvallisuus

Tunnusluku	2011	2012	2013	2014	Lähde
Työssään väkivaltaa kohdanneiden määrä (prosenttia)	7 %	7 %	9 %	–	TEM työolobarometri
Yli 4 pvän työpoissaoloon johtaneen työpaikkaväkivallan määrä, kpl/vuosi	–	1 065* (2009)	–	–	Työtapaturma-rekisteri (TVL)

Liikkumisen turvallisuus

Tunnusluku	2011	2012	2013	2014	Lähde
Tieliikenneonnettomuuksissa loukkaantuneet	7 931	7 088	6 681	–	Tilastokeskus
Tieliikenneonnettomuuksissa kuolleet	292	255	258	–	Tilastokeskus
Vesiliikenneonnettomuuksissa kuolleet	55	42	47	–	Tilastokeskus
Hukkumistapaturmat	120	86	–	–	Tilastokeskus

Erityisryhmien turvallisuus

Tunnusluku	2011	2012	2013	2014	Lähde
Kaatumis- ja putoamistapaturmissa kuolleet yli 65-vuotiaat	992	960	–	–	Tilastokeskus
Poliisille ilmoitettujen ja rasistiseksi luokiteltujen epäiltyjen rikosten määrä	287	180	150	52* (tammi-kesäkuu 2014)	Poliisin tulostietojärjestelmä

Rikoksen uhrille tarjottavien palvelujen saatavuus

Tunnusluku	2011	2012	2013	2014	Lähde
Rikosuhripäivystykseen tulleet yhteydenotot, lkm/vuosi	25 117	28 723	31 507	–	RIKUn tilastot
Rikosuhripäivystyksen tukisuhteet, lkm/vuosi	1 683	1 770	2 297	–	RIKUn tilastot
Tukisuhteisiin käytetty aika, h/vuosi	3 056	(tietoa ei saatavilla)	5 217	–	RIKUn tilastot

Rikoksen uhrin ohjautuminen palveluun

Tunnusluku	2011	2012	2013	2014	Lähde
Poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten kautta tapahtuva ohjautuminen, prosenttia yhteydenotoista	26 %	31 %	30 %	–	RIKUn tilastot
Sovittelun kautta tapahtuva ohjautuminen, prosenttia asiakkaista tai yhteydenotoista	1 %	2 %	1,5 %	–	RIKUn tilastot

Nuorten turvallisuus

Tunnusluku	2010	2011	2012	2013	Lähde
Tehostettua tai erityistä tukea saaneet peruskoulun oppilaat	–	11,4 %	12,7 %	13,8 %	Tilastokeskus
Etsivän nuorisotyön tavoittamien nuorten määrä	5 724	10 041	14 614	–	OKM
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, prosenttia vastaavanikäisestä väestöstä	1,3 %	1,4 %	1,4 %	–	THL
Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0–17-vuotiaita vuoden aikana, prosenttia vastaavanikäisestä väestöstä	6,5 %	6,7 %	7,2 %	–	THL
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18–24-vuotiaat, prosenttia vastaavan-ikäisestä väestöstä	3,0 %	2,9 %	3,0 %	–	THL
Alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat	31 800 (31.12.2010)	31 600 (31.12.2011)	34 836 (31.12.2012)	44 229 (31.12.2013)	TEM
Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 0–17-vuotiaat /1000 vastaavanikäistä	4,9	4,8	4,5	–	THL
Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 18–24-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä	7,8	8,2	8,2	–	THL

Nuorten turvallisuus

Tunnusluku	2011	2012	2013	2014	Lähde
Alle 18-vuotiaisiin kohdistuneet väkivaltarikokset	6 692	6 496	5 853	2601* (tammi-kesäkuu 2014)	Poliisin tulostietojärjestelmä
18–20-vuotiaisiin kohdistuneet väkivaltarikokset	5 055	4 612	4 276	1715* (tammi-kesäkuu 2014)	Poliisin tulostietojärjestelmä
Alle 18-vuotiaiden tekemät rikoslakirikokset (pl. liikennerikokset)	29 445	23 717	22 502	10 001* (tammi-kesäkuu 2014)	Poliisin tulostietojärjestelmä
18–20-vuotiaiden tekemät rikoslakirikokset (pl. liikennerikokset)	27 003	24 012	23 364	10 141* (tammi-kesäkuu 2014)	Poliisin tulostietojärjestelmä
Toistuvasti rikkeitä tehneet 8. ja 9. -luokkalaiset (prosenttia)[1]	21 % (2010/2011)	Kouluterveyskyselyä ei tehty	19 %	–	THL Kouluterveyskysely
Sovittelukäsittelyyn tulleiden, rikosten ja riita-asioiden tekijöiksi epäiltyjen alle 21-vuotiaiden määrä	6 048	5 105	4 800	–	THL
Poliisin tietoon tulleet alle 18-vuotiaisiin kohdistuneet seksuaalirikokset	1 812	2 103	1 953	898* (tammi-kesäkuu 2014)	Poliisin tulostietojärjestelmä
Seksuaalista häirintää kokeneet 8. ja 9. -luokkalaiset (prosenttia)[2]	47 %	Kouluterveyskyselyä ei tehty	47 %	–	THL Kouluterveyskysely
Seksuaalista väkivaltaa kokeneet 8. ja 9. -luokkalaiset (prosenttia)[3]	14 % (2010/2011)	Kouluterveyskyselyä ei tehty	1 953	14 %	THL Kouluterveyskysely

Yritystoiminnan turvallisuus

Tunnusluku	2011	2012	2013	2014	Lähde
Myymälävarkauksien määrä, kpl/vuosi	52 496	47 412	47 592	23 780* (tammi-kesäkuu 2014)	Poliisin tulostietojärjestelmä
Kaupparekisteriin kohdistuneet rekisterimerkintärikokset ja niiden yritykset, kpl/vuosi	117	561	569	228* (tammi-kesäkuu 2014)	Poliisin tulostietojärjestelmä
Yrityksille korvatut murto- ja ilkivalta-vahingot, €/vuosi	8,5 M€	8,0 M€	6,4 M€	–	FK tilasto
CERT-FI –tietoturvaloukkausilmoitukset, kpl/vuosi	3 135	–	–	–	CERT-FI tilastot
Yritysten palovahinkojen määrä, jotka vakuutusyhtiö on korvannut	67 M€	77 M€	75 M€	–	FK tilasto
Yritysten muiden vahinkojen määrä, €/vuosi	74,5 M€	81 M€	94 M€	–	FK tilasto

Alkoholin käyttöön liittyvät turvallisuusongelmat

Tunnusluku	2011	2012	2013	2014	Lähde
Alkoholijuomien kokonaiskulutus asukasta kohti 100 prosentin alkoholina, litraa	10,1 l	9,6 l	9,7 l	–	THL, Valvira
Alkoholimyrkytyksiin ja muihin tapaturmiin päihdyksissä kuolleet	773	707	–	–	Tilastokeskus, THL
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, prosenttia, 8. ja 9. luokan oppilaat	13 % (2010/2011)	Kouluterveyskyselyä ei tehty	10 %	–	THL Kouluterveyskysely
Poliisin tietoon tulleet alle 25-vuotiaiden rattijuopumukset	5 683	4 770	4 449	2125* (tammi-kesäkuu 2014)	Poliisin tulostietojärjestelmä
Päihtyneiden säilöönotot/1000 asukasta	14,4	13,2	–	–	Tilastokeskus

[1] Indikaattori on muodostettu viidestä tekijästä: töherrysten tekeminen julkisiin paikkoihin, koulun/oppilaitoksen tai muiden omaisuuden vahingoittaminen, varastaminen, jonkun pahoinpitely
[2] Indikaattori on muodostettu kahdesta tekijästä: häiritsevä seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu, seksuaalisuutta loukkaava nimittely.
[3] Indikaattori on muodostettu kolmesta tekijästä: vastentahtoinen intiimi koskettelu, seksiin painostaminen tai pakottaminen, maksun tarjoaminen seksistä

SISÄMINISTERIÖ
INRIKESMINISTERIET

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 VALTIONEUVOSTO

www.intermin.fi